Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT | פרייז 35 גראשען | היינט 16 זייטען.

נייער פאלקסבלאט

אומפארטייאישע פאליטיש-געזעלשאפטליכע טאג-צייטונג

Nr. 34/1634	Łódź, Piątek 8 lutego 1929 r.	זיבעטער יאהרגאנג	לאדז, פרייטאג, כח שבט תרפ"ט	Nr. 34 1634

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 24-71. | אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פיעטריקאווער 21, טעל. 24-71

מזל-טוב ✡ מזל-טוב

ווינשען מיר דעם ה'

יאנקעל בערקענשטאט און פרוי

צו דער חתונה פון זייער ליבען זוהן

חיים אלעזר מיט פרל. **בראניא ווראבלעווסקא**

און דעם יונגען פאר ווינשען מיר פיל גליק און עוויגעס צופרידענהייט
שיע טימיאנקא און פרוי, יאנקל סעלדין און פרוי, בערל קליגער און פרוי,
אברהם יאקובאוויטש און פרוי, פרל. לאה יאסקאוויטש, איטשע סראקא
און פרוי, יוסף הענעך ברענער און פרוי, לייביש סראקא און פרוי.

מזל-טוב

ווינשען מיר אינזער ליבע שוועסטער

רחל מיט איהר מאן **שלום שטיין**

צו די תנאים פון זייער ליבען זוהן

יעקב מרדכי שטיין (פיעטרקאוו)

מיט פרל. **רבקה מארקאוויטש** (בעלכאטאוו)

איהר זאלט פון זיי פיל נחת דערלעבען און דעם
יונגען פאר ווינשען מיר א גליקליכע צוקונפט.

לאדז. **הערש וואלף בערקאן און פרוי.**

א פאמאצניק-ריכטעווער

ווי אויך א לערן-יונגעל באלד געצאהלט
קענען זיך מעלדען ביי
ג. ה. פרידמאן
קילינסקי 104.

א געוועלב

מיט א שטוב און א קוך

אויף גייערס מארק איז
פון זאפארט צו פערמיטען.
צו ערפארען נאווא-זאר-
זשעווסקא 23 ביים ווירט.

ס'ווערט געזוכט
א טיכטיג
פריזיר
אין א היטען-סאלאן. צו
ערפאהרען זגערזשער 7
פיאטראווסקי

לומדי שעורי ערב בגליל שייבלער, קילינסקי 116

מארגען, מוצש"ק פ' משפטים, דעם 9/II ר"ח אדר פינקטליך 8 אווענד
קומט פאר אין לאקאל פון שעורי ערב קילינסקי 116

א גראנדיעזע סיום-פייערונג אויף מסכת סנהדרין

מיט דער בעטייליגונג פון קוטנער רב און אויך אנדערע זעהר גוטע רעדנערס. א זעהר וויכטיגען רעפעראט א.ד. ט.: „דער גייסטיגער חורבן אין דער יעצטיגער צייט, און איהר רעטונג", וועט האלטען דער איבעראל בעוואוסטער טאלאנטפולער רעדנער פרנס ר' דוד צבי זילבערשטיין מיר לאדענען איין אלע רעליגיעזע יודען זיך צו בעטייליגען אין דער סיום - פייערונג.

איינגאנג פריי! **לומדי שעורי ערב בגליל שייבלער.** איינגאנג פריי!

חנוכת-הבית

פון דער תלמוד-תורה „שומרי-הדת" און פון דער האנדווערקער-שול אויף נאווא-זארזשעווסקא 18.

זונטאג ל' שבט (10/II) 2 נאכמ. קומט פאר אין נייעם בנין נאווא-זארזשעווסקא 18

דער פייערליכער חנוכת-הבית

פון דער תלמוד-תורה „שומרי-הדת" און פון דער האנדווערקער-שול

מיט'ן אנזייל פון די בעדייטענדסטע יודישע פערזענליכקייטען פון אונזער שטאט. די יודישע בעפעלקערונג ווערט העפליך איינגעלאדען אנטיילצונעהמען אין דער דאזיגער וויכטיגער שמחה.

אין נאמען פון בוי-קאמיטעט און פערוואלטונג פון דער תלמוד-תורה „שומרי-שבת", נאווא-זארזשעווסקא 18.

סטודענט

פון פאריזער
‚Ecole de Jurnalisme'
ערלערנט דערוואקסענע
אין א קורצער צייט
גרינדליך פויליש פראנ-
צעזיש, ענגליש, עספעראנ-
טא און האנדעלס-קארעס-
פאנדענץ, גאראנטירט פאר
קענען ביי לוקסענ-
בורג קאמיענא 18.
איינשרייבונגען פון 2
ביז 4 און פון 8 ביז
10 אווענד.

דער בעוואוסטער הערען-שניידער

ה. איינשידלער פראנציסקאנער 9.

איך מאך בעקאנט מיין ג' קונדשאפט, אז מיין
הערען-שניידער-אטעליער איז איבערגעצויגען אויף דער

פאמארסקא 41a, 11.49

און בעט די ג' קונדש. מיר ווייטער שענקען זייער צוטרוי ווי ביז-איצט.

מיט אכטונג **ה. איינשידלער.**

3832

„תלמוד תורה", ליפאווא 31

מאכט בעקאנט, אז זונטאג, פ' תצוה דעם 17 פעברואר, 4 א זייגער צום ערשטען טערמין קומט פאר אין אייגענעם לאקאל ליפאווא 31 די יערליכע

גענעראל-פערזאמלונג

פון די מיטגלידער מיט פאלגענדער טאג-ארדנונג: 1) ערעפנונג; 2) וואהלען פון א פארזיצענדען; 3) טעטיגקייט-בעריכט פון יאהר 1928; 4) קאסע-בעריכט; 5) וואהלען פון א פערוואלטונג און א רעוויזיאנס-קאמיטע; 6) פרייע פארשלאגען.

בעמערקונג: ביי נישט גענוגענדער צאהל מיטגלידער צום ערשטען טערמין קומט פאר די פערזאמלונג דעם אייגענעם טאג 6 א זייגער אווענד און איז גילטיג ביי יעדער צאהל מיטגלידער.

די פערוואלטונג.

4780

וויכטיג פאר זאקען-פאבריקאנטען!

איך נעהם אן רענדער אויף 12-ער
און 14-ער מאשינען מיט רינגעל-אפאראט
צו ביליגע פרייזען
ביי **ביעדאק** פאלודניאווא 28.

ביי-מאשינען

דאמסקע. קניהייבער, אקרענטאווא (זיגזאג) **קירזשנער „סוקצעס"**

שטענדיג אויף לאגער ביי

Singer i Lachman
Łódź Aleksandryjska 2

NA BLEDNICĘ, NERWY, CERĘ, APETYT
HEMATOGEN—LEK
NIE PSUJE ZĘBÓW

TANCERZ SALONOWY

Maurycy Henrykowski

przyjmuje lekcje prywatne.
Informacje SIENKEWICZA 22, telefon 59-26
w godz. od 11-ej do 9-ej wiecz. 4240

האנטווערקער-פאריין, אגראדאווא 9

סעקציע דאמען-מאגאזין-שניידער.

מארגען, שבת דעם 9-טען פעברואר ה. י., 8 אווענט קומט פאר אין פאראיינס-לאקאל אויף אגראדאווע 9, א גרויסער

ליטעראריש-מוזיקאל. אווענט

מיט א'נ'אינהאלטסרייכען פראגראם ווי:

2 ארקעסטערס, מאנאלאגען, איינאקטערס, קופלעטען, געזאנג, דעקלאמאציעס און רעציטאציעס, אויסגעפיהרט דורך די בעסטע לאדזער ארטיסטישע קרעפטען ווי: רובין, ווידאווסקי, בזשעזשינסקי, גאלדבערג, זלאטניק, לאנדסמאן א. אנד.

טענץ, פאסט, סערפענטין און אנדערע פערוויילונגען!

רייכער בופעט! איינצעלהייטען אין די אפישן! **רייכער בופעט!**

בילעטען צו בעקומען ביי דער קאסע.

שיך-קאאפעראטיוו „איניקייט"

ביים האנטווערקער-פאריין, אגראדאווע 9.

איידער איהר גיהט קויפען **שיך** טרעט אפ אין אונזער קאאפעראטיוו וואו איהר בעקומט אויף באקוועמע באדינגונגען און ביליגע פרייזען אללערליי סארטען

דאמען-מענער-און קינדער-שיך

ערשטקלאסיגע באהאנדלונג. / פעסטע פרייזן. / גוטע באדינגונגען.

יוד. פראפ. מאגאזין-שניידער-מייסטער-פעראיין

אלעע 1. מאי 2 (דאמען-סעקציע).

אכטונג, דאמען-מאגאזין-שניידער, מיטגלידער און נישט-מיטגלידער!

זונטאג, 10 א זייגער פריה קומט פאר א

מאסען-פערזאמלונג

פון גאנצען פאך מיט פאלגענדער טאג-ארדנונג:

1) בעריכט פון די אונטערהאנדלונגען מיט די מאגאזינערס, 2) ווי האלט עס מיט'ן זומער-סעזאן און נאך אנדערע וויכטיגע פראגען.

חברים דאמען-שניידער! ס'איז פון די געצעהלטע פערזאמלונגען וועלכע דארפען לעגען דעם יסוד צום זומער-סעזאן און קיינער טאר נישט פעהלען.

פאך-קאמיסיע פון דאמען מאגאזין פארז. פישער.

נאך לאנגע און שווערע ליידען איז נעכטען געשטארבען אין עלטער פון 66 יאהר אונזער ליבער פאטער, שוויגער-פאטער, גרויספאטער, שוואגער און אנקעל

נ"ע אהרן האפמאן

די לויה קומט פאר היינט, פרייטאג 1 א זייגער בייטאג פון טרויער-הויז מארשינער 6, וועגען וואס עס טיילען מיט אין גרויס צער די טיפטרויערנדע הינטערבליבענע.

Dr. J. HERSZFINKIEL

צוריקגעקעהרט.

ספעציאליסט פון קינדער-קראנקהייטען
זאוואדזקא 15, טעל. 11-87.
נעהמט אן פון 8—9½ און פון 3—5 נאכמיטאג.

א קוואליפיצירטער

קירזשנער

ס'קען זיין מיט שלאפען
ווערט געזוכט
ביי **פאלישינסקי**
וואלבארסקא 3

קריזיס אין דייטשען מיניסטאריען-קאבינעט.

באהן-מיניסטער אין דימיסיע. — דער קאאליציע-קאבינעט בלייבט.

בערלין, 7. (אטע). אפיציעל ווערט מיטגעטיילט: דער מלוכה-קאבינעט האט זיך אויף זיין היינטיגער זיצונג בעשעפטיגט מיט דער לאגע, וואס עס האט זיך געשאפן צוליב דער דימיסיע פון באהן-מיניסטער פאן גערארד. דער מיניסטארען-קאבינעט האט זיך איינשטימיג ארויסגעזאגט, אז צוליב דער אויסערנפאליטישער לאגע, בעזונדערס צוליב די בעפארשטעהענדע אונטערהאנדלונגען וועגן דער רעפעראציאנס פראגע ליגט א חוב אויף דער רעגירונג אויפצוהאלטען דעם קאאליציע-קאבינעט אויף די בעדינגונגען, וועלכע זענען פעסטגעשטעלט געווארן אין דער רעגירונגס-דעקלאראציע פון דריטען יולי פ.י.

באלד נאך דער זיצונג האט דער מלוכה-קאנצלער אפגעגעבן דעם פרעזידענט הינדענבורג א בעריכט וועגן דער שטעלונג פון מיניסטארען-קאבינעט. דער מלוכה-פרעזידענט האט מסכים געווען מיט דער דאזיגער שטעלונג און אנגענומען די דימיסיע פון באהן-מיניסטער. גלייכצייטיק איז לויט דעם פארשלאג פון מלוכה-קאנצלער איבערגעגעבן געווארן דעם פאסט-מיניסטער דר. שעפעל דער פארטפעל פון באהן-מיניסטעריום דער אינערן-מיניסטער סעווערינג וועט איבערנעהמען דעם פארטפעל פון מיניסטער פאר די אקופירטע געביטען.

זיצונג פון דער ביודזשעט-קאמיסיע אין סענאט.

ווארשא, 7. (טעלעפאניש פון אונזער סיים-קארעספאנדענט). אין דער ביודזשעט-קאמיסיע פון סענאט איז דעבאטירט געווארן דער ביודזשעט פון ארבייטס-מיניסטעריום.

סענ. דאווידזאן האט געפאדערט, אז מ׳זאל צונעהמען יודישע ארבייטס אינספעקטארען. דער הויפט-ארבייטס-אינספעקטאר קלאט האט דערויף ערקלערט. אז אויב ס׳וועלען זיך מעלדען קוואליפיצירטע יודישע ארבייטס-אינספעקטארען וועלען זיי אונבעדינגט אנגענומען ווערען.

רעגירונגס-בלאק וועט נישט רעזיגנירען פון פראיעקט צו ענדערען די קאנסטיטוציע.

ווארשא, 7. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) אין די קרייזען פון רעגירונגס בלאק פערזיכערט מען, אז זיי ווילען נישט איינגעהען אויף קיין שום קאנצעסיעס אויף לינקס און נישט אויף רעכטס בנוגע די קאנסטיטוציע-בעדינגונגען. זיי זענען גרייט אדורכצופיהרען די דאזיגע ענדערונגען אויף אנ׳אנדער וועג.

א שרפה מיט מענשליכע קרבנות אין אלזשיר.

פאריז, 7 (א.י.) פון קאירא טיילט מען מיט, אז אין שטעטעל מעהעלא פון דער פראווינץ גארדיא אין אלזשיר איז אויסגעבראכען א שרפה, וועלכע האט פערניכטעט 240 הייזער, 4 מענשען זענען פערברענט געווארען, 3 האבען בעקומען שווערע וואונדען. די היזקות בעטרעפען 60 טויזענד פונט שטערלינג.

דייטשלאנד ראטיפיצירט

דעם דייטש-ליטווישען און דייטש-רומענישען האנדעלס-אפמאך.

בערלין, 7. (אטע). דער דייטשער רייכסטאג האט ענטגילטיג ראטיפיצירט דעם דייטש-ליטווישען האנדעלס-אפמאך, ווי אויך דעם דייטש-רומענישען אפמאך.

באהן-קאטאסטראפע ביי ליאן.

פאריז, 7. (אטע). ביי א באהן-צוזאמענשטויס נאהנט פון ליאן זענען 2 פאסאזשירען דער׳הרג׳עט געווארן און 8 — שווער פערוואונדעט.

די לויה פון ראדזינער רבי ז״ל

ווארשא, 7 (טעלעפאניש). היינט איז דא פארגעקומען די לויה פון ראדזינער רבי ז״ל. די טהרה האט זיך אנגעהויבען 7 א זייגער אינדערפריה. צו דער לויה, וועלכע האט זיך אנגעהויבען 10 א זייגער אינדערפריה זענען געקומען פיל טויזענטער מענשען צווישען זיי די אנגעזעהענסטע רביים און רבנים פון פוילען.

די לויה האט געדויערט ביז האלב 3 א זייגער בייטאג. דעם נפטר האבען מספיד געווען איינינע רביים. אלס ממלא מקום פון רבי׳ן איז בעשטימט געווארען זיין איינציגער זוהן, דער איידעם פון אמשינאווער רבי.

„מיס אייראפא" — א אונגארין.

פאריז, 7 (ספ. טעל.) אלס די שענסטע פרוי פון אייראפא איז אויפ׳ן קאנקורס אנערקענט געווארען די אונגארישע שעהנהייט „מיס אונגאריא" א יונג מיידעל פון 19 יאהר.

18-טע מלוכה-לאטעריע

4-טע קלאס 2-טער טאג.

80.000 זל. נומער 43019.

10.000 זל. נומער 142328.

1000 זל. נומער 64861.

800 זל. נומערן 64234 78254 99034.

600 זל. נומערן: 34154 55731 59080 59359 80090 83182 85937 90192 94521 97178 98723 108213 116223 140113.

500 זל. נומערן: 3072 9587 7797 13164 21617 30059 43765 71575 79935 80707 92403 93706 96086 102183 117287 117867 124466 134216 143992 145165 161736.

קלישען

פאר דרוקעריי׳ען, פערלאגען און רעקלאמען

פערטיגט אויס

WYTWÓRNIA KLISZ „GALWANO" PIOTRKOWSKA 101 TEL. 57-68.

ס׳זענען אנגעקומען

לאסט-אויטא-וועגען

G. M. C. (General Motors Trucks)

מיט 6-צילינדראווע מאטארען „BUICK"

1½, 2½ און 3½ טאנינע.

ספעציעלער טיפ פון שנעל-אויטאבוס-וועגען

(שנעלקייט 90 קילאמעטער אין א שעה) פאר 20, 30 און 40 פערזאן

און זענען געאייגנעט פאר א שנעלען און ביליגען טראנספארט.

גינסטיגע קויפס-בעדינגונגען. גינסטיגע קויפס-בעדינגונגען

בעזיכטיגען קען מען אין דער בעפולמעכטיגטער פערטרעטונג אויף לאדזער וואיעוואדזטווא

„ELIBOR", Sp. Akc., Ł. J. BORKOWSKI

Łódź, Kilińskiego 70, tel. 172.

אונזערע פריינד

אנשעל גאלדרינג

און רחל גערטלער

ווינשען פיל גליק און צופרידענהייט

ק. פאבושעוויטש, מ. קליינמאן

ב. זאיאנץ און מ. נירענבוים

צו דער חתונה פון אונזערע ליבע פריינד

אנשעל גאלדרינג

מיט פרל. רחל גערטלער

ווינשען א גליקליך צוזאמענלעבען

י. ראזענמאן, ק. פיליכאווסקא

און ש. ווייסער 4279

אונזערע פריינד

אנשעל גאלדרינג

און רחל גערטלער

צו זייער חתונה ווינשען א בליהענדע צוקונפט

ע. דזשעוואלעצקא,

ש. רייבענבאך און ש. פאסטערנאק

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבע שוועסטער און שוועגערין פרל.

צעשא אלטמאן

מיט ה׳ לייביש בראנדוס

ווינשען מיר א הערצליכען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.

פאמיליע גאלדבלום.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבען ברודער און שוואגער

לייביש בראנדעס

מיט פרל. צעשא אלטמאן

ווינשען פיל גליק און צופרידענהייט.

עקיבה גרינבוים און פאמיליע

און סאלא ראזענבלום.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבען ברודער און שוואגער

לייבל וועלניארש

מיט פרל. ליבע גארפינקעל

ווינשען מיר זיי א גליקליכע צוקונפט און זייער לעבענס-וועג זאל מיט בלומען בעצירט זיין.

יוסף און דינטשא וועלנארש

און קינדער. 4316

צו דער חתונה פון אונזערע פריינד

ה׳ אלתר פעפערבערג

מיט פרל. אנדזשא יוזעפאוויטש

ווינשען א הערצליכען מזל טוב און א גליקליך צוזאמענלעבען.

עדזשא ווארשאווסקא

לעאן קלאפער

כוס של ברכות ולבבית אני מברך את אברהם טינטפולווער לרגלי אירושיו עם העלמה מרת אסתר קאפער ויזרחו מזלכם כשמש בצהרים על הרי ציון וירושלים. יעקב צימבערקאוויץ.

Z intencji zaręczyn naszej ukochanej koleżanki

p. **Andzi Jabłkowskiej**

z p. **Morycem Borkiem**

życzymy wiele szczęścia i różowej przyszłości

Koleżanki:

Tosia Kłarówna, Pola Cymermanówna, Róźia Grzeszówna, Sala Szerakowska

Sala Berliner.

Z intencji zaręczyn ukochanej siostry mojej

p. **Edzi Koperówny**

z p. **Abramem Tintpulwerem**

życzę wiele szczęścia i świetnej przyszłości. Andzia

i Izrael Grynsztajn.

א הערצליכען מזל טוב ווינש איך מיין ליבען פריינד לייזער קראוומשיק צו דער פערלאבונג פון זיין טאכטער רעגינא

מיט ה׳ יוסף בארנשטיין

זאל זייער לעבענס וועג מיט בלומען בעצירט זיין.

משה לאנדא און פאמיליע

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבע טאכטער און שוועסטער

אסתר קאפער

מיט ה׳ אבראם טינטפולער

ווינשען מיר זיי א הערצליכען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.

עלטערן און געשוויסטער קאפער

W okazji zaręczyn cioci mojej

p. **Cesi Altmanówny**

z p. **Leonem Brandusem**

wyrażam z głębi serca moje najserdeczniejsze życzenia.

Mania Goldblumówna.

מזל-טוב!

ווינשען מיר צו דער פערלאבונג פון פרל. איטקא גאטהיינער לאדז

מיט ה׳ חיים שייניאק זד. וואלא

זאל אייער לעבענס-וועג מיט בלומען בעצירט זיין.

דוטקעוויטש. גוטערמאן, בודזין.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבען קוזין

אברהם ווילינגער

מיט פרל. טויבע וויינבערג

ווינשען א הערצליכען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט זאל אייער לעבענס-וועג מיט בלומען בעצירט זיין.

אריה פלאצקער און כלה

און אברהם שטאלענדער און פרוי

צו דער חתונה פון מיין פריינד׳ס שוועסטער פרל.

פעלא פיטעל

מיט ה׳ העניעק קארפ

ווינשט א הערצליכען מזל-טוב און א גליקליך צוזאמענלעבען.

יהודה אריה קאהן.

גדא טבא!

כוס של ברכות ולבבית אנו מברכים את בני היקר אריה וועלניארזש לרגלי אירושיו עם העלמה מרת ליבה גארפינקעל. יתן ד׳ שיתרא מכם רוב נחת ועושר וכבוד, ויזרחו מזלכם כשמש בצהרים על הרי ציון וירושלים.

המברכים אבותיו

פנחס וועלניארזש ורעיתו.

בית הכנסת „אהל יעקב"

מחר בשבת מברכים החודש; פ׳ משפטים.

הטפה.

סיים ראַטיפיצירט דעם קעלאָג=אַפּמאַך.

רעדעס פון די דעפּ. וויגאָדסקי און ראָזמאַרין בעת דער בודזשעט-דעבאַטע אין סיים

וואַרשאַ, 7. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) פאַר'ן צוטרעטען צו דער בודזשעט דיסקוסיע, איז דער סיים היינט צוגעטרעטען צו ראַטיפּיצירן דעם אינטערנאַציאָנאַלען טראַקטאַט געגען קריג דעם קעלאָג-פּאַקט, וועלכער איז נעכטען אָנגענומען געוואָרען אין דער קאָמיסיע.

דער בעריכטס-אָפּגעבער פון דער קאָמיסיע ד"ר לעווענהערץ האָט אין זיין רעפעראַט אָנגעוויזען, אַז די מלחמה האָט איינגעשלונגען 13 מיליאָן געפאַלענע, 20 מיליאָן קאַליקעס, 9 מיליאָן יתומים און 5 מיליאָן אלמנות. נאָך אַזאַ קריג מוז די מענשהייט געוועלשאַפט זיך פערזיכערען אַז דער שלום זאָל זיין אַ דויערנדער, דער רעפערענט ווענדעט זיך דעריבער צום סיים אַז ער זאָל בעשטעטיגען דעם פאָרשלאָג פון דער קאָמיסיע.

נאָכ'ן רעפעראַט האָט דאָס וואָרט גענומען דער

אויסערן=מיניסטער זאַלעסקי

ער האָט אָנגעוויזען אויף דער גרויסער יורידישער און מאַטעריעלישער בעדייטונג פונ'ם קעלאָג-פאַקט און אונטערגעשטראָכען, אַז די פּעראייניגטע שטאַטען האָבען דעם פאַקט שוין ראַטיפיצירט, דאָס זעלבע האָבען געטון אויך ענגלאַנד, פראַנקרייך. ווייטער ניט איבער דער מיניסטער, אַז פּוילען האָט אָנגענומען דעם סאָוויעטישען פאָרשלאָג וועגען אונטערשרייבען דעם בעזונדערען פּראָטאָקאָל און דאָס איז אַ בעווייז, אַז פּוילען האָט נישט קיין קריגערישע אַבזיכטען געגען סאָוויעט-רוסלאַנד און הגם פּוילען איז פעראינטערעסירט, אַז דער מאָסקווער פּראָטאָקאָל זאָל אויך אונטערגעשריבען ווערען פון פינלאַנד, עסטלאַנד און לעטלאַנד זענען דאָך די פערטרעטער פון פּוילען און רומעניען איצט אין מאָסקווע, כדי דעם אָפּמאַך צו אונטערשרייבען.

אָפּשטעלענדיג זיך אויף דער געשיכטע פון דעם קעלאָג פאַקט האָט מיניסטער זאַלעסקי אָנגעוויזען, אַז דעם ערשטען געדאַנק וועגען דעם אַלגעמיינעם שלום-אָפּמאַך האָט געוואָרפען פּוילען אויף דער זיצונג פון דער פעלקער-ליגע אין 1927 י.

נאָך דער רעדע פונ'ם אויסערן-מיניסטער, איז דער געזעץ וועגען ראַטיפיצירען דעם קעלאָג-פּאַקט איינשטימיג אָנגענומען געוואָרען אין דער צווייטער און דריטער לעזונג.

נאָך דער ראַטיפיקאַציע פון קעלאָג-אָפּמאַך איז מען צוגעטרעטען צו דער ווייטערדיגער דיסקוסיע איבער'ן בודזשעט פון בילדונגס-מיניסטעריום.

צווישען אַנד. איז מיט אַ שאַרפער קריטיק אַרויסגעטראָטען דער דייטשער רעפּוטאַט אוטא פון לאָדז, ער האָט פאָרגעוואָרפען דעם מיניסטעריום, אַז ער פיהרט אַ פּאָלאָניזירונגס-פּאָליטיק בנוגע די דייטשען. דער רעדנער האָט געפאָדערט אין איינקלאַנג מיט דער קאָנסטיטוציע פאַר די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען איינצופיהרען אַנ'אַרט קולטור-אויטאָנאָמיע.

דעפּ. דר. וויגאָדזסקי,

האַלט אַ לענגערע רעדע, אין וועלכער ער ווייזט צווישען אַנדערע אָן, אַז די יודישע פאָלקס-שול האָט נישט קיין עפענטליכע רעכט, זי בעקומט נאָר ציטווייליגע קאָנצעסיעס און צופעליגע סובסידיעס, די מלוכה'שע און קאָמונאַלע מאַכט בעהאַנדלען זי שטיפמוטעריש, בעת די אַנדערע שולען ווערען אינגאַנצען אויסגעהאַלטען פון דער מלוכה.

די שולען זענען אַ ווערקצייג פון אַסימילאַציע, די מלוכה'שע מיטעל-שולען נעהמען נישט אָן קיין יודען, עס הערשט דאָרט אַ „נומערוס קלאוזוס" אינגאַנצען זענען דאָרט פערהאַן 9 פּראָצענט יודען. די יודישע מיטעל-שולען בעקומען נישט קיין רעכט, אין די הויכשולען איז אויך נישט בעסער, די יודישע סטודענטען, וואָס ווילען פאַהרען קיין אויסלאַנד שטודירען, בעקומען נישט קיין הנחות אין מיליטער-דינסט און זענען געצוואונגען איבערצורייסען דאָס שטודירען.

דער בילדונגס-מיניסטער שוויטאַלסקי האָט דאַן געהאַלטען אַ לאַנגע רעדע, אין וועלכער ער האָט געענטפערט די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען אַ חוץ די יודען.

דעם בודזשעט פון יוסטיץ-מיניסטעריום האָט רעפערירט דעפּ. ראָזמאַרין, צווישען אַנדערען האָט ער געפאָדערט אָפּצושאַפען די צאַרישע בעגרענצונגען.

דעפּ. יאַן פּילסודסקי האָט דערויף געענטפערט אַז ד רעגירונג האָט איצט נישט קיין צייט אויף אַזעלכע ענינים, ס'וועט אַמאָל קומען די צייט אויף דעם אויך.

אין דער דיסקוסיע האָט דעפּ. ראָזמאַרין בערירט די פראַגע פון פייניגען די קינדער אין ערציהונגס-הויז אין סטורושעניעץ.

דער יוסטיץ-מיניסטער האָט געענטפערט, אַז דאָס איז געווען אין יאָהר 1928, איצט איז דאָס אַ מוסטערהאַפטע אינסטיטוציע.

אָפּגעלעגט אויף 2 טאָג

דאָס אונטערשרייבען דעם רוסישען פּראָטאָקאָל.

וויענא, 7. (אַטע) דער עסטלענדישער מיניסטער פון אויסלענדישע ענינים האָט נעכטען אָפּגעהאַלטען אַ קאָנפערענץ מיט'ן מיניסטער באַלאַדיס נאָך דער קאָנפערענץ איז אַרויסגעלייגט געוואָרען אַנ'אָפיציעלער קאָמוניקאַט, אין וועלכען ס'ווערט מיטגעטיילט אַז ביידע מלוכות זענען גרייט אונטערצושרייבען דעם צוגאַב פּראָטאָקאָל צום קעלאָג-פּאַקט.

קאָוונא, 7. (אַטע) ווי ס'ווערט מיטגעטיילט פון מאָסקווע האָט די סאָוויעטישע טעלעגראַפען אַגענטור פערעפענטליכט אַנ'אָפיציעלע מעלדונג, אַז די אונטערצייכנונג פון פּראָטאָקאָל וועט אָפּגעלייגט ווערען אויף 2 טאָג. די פערזוימונג ווערט ערקלערט דערמיט, וואָס די עסטלענדישע און לעטלענדישע רעגירונגען האָבען נאָך נישט בעשטימט זייערע פערטרעטער אויף אונטערצושרייבען דעם פּראָטאָקאָל.

פינאַנץ=אמטען וועלען דאַרפען אָנווייזען די הוועלען פון זייער אויסמעסטען דעם אומזאַץ=שטייער

וואַרשאַ, 7. (טעלעפאָניש). דאָס פינאַנץ-מיניסטעריום האָט אַרויסגעגעבען אַ פעראָרדנונג, אַז ביי דער איצטיגער אָפּשאַצונג פונ'ם אומזאַץ-שטייער זאָל מען די שטייער-צאָהלער אינפאָרמירען אויף וואָס פאַר אַ גרונד מ'האָט זיי באַשטייערט און וואָס פאַראַ אינפאָרמאַציעס מ'האָט זיך דערביי געשטיצט. די שאַצונג פון אומזאַץ-שטייער זאָל זיין אַנ'עפענטליכע ד.ה. אַז יעדער שטייער-צאָהלער וואָס וועט האָבען טענות אַז מ'האָט איהם צו הויך בעשטייערט וועט קענען פערלאַנגען אין זיין שטייער-אַמט אַז מ'זאָל איהם אָנווייזען אַלע פּאָזיציעס אויף וועלכע מ'האָט זיך געשטיצט ביים שאַצען זיין אומזאַץ.

ספּעציעל וועט מען דאַרפען אָנגעבען יעדען שטייער-צאָהלער די אינפאָרמאַציעס, וועגען די טראַנזאַקציעס, וואָס עס האָט אויפגעגעבען דאָס שטייער-אינפאָרמאַציע-ביוראָ, ווי אויך, וואָס עס האָבען צוגעשטעלט די קאָנטראָלערען פון די אַמטען-

די ענטוויקלונג פון דער „פּאַלעסטיין עקאָנאָמיק קאָרפּאָריישן".

דער אינוועסטירטער קאַפּיטאַל בעטרעפט 2 מיליאָן און וועט פערגרעסערט ווערען מיט נאָך 360,000 דאָלאַר.

ניו-יאָרק, (י.ט.א) דאָ איז אָבגעהאַלטען געוואָרען די יעהרליכע אַקציאָנערען - פערזאַמלונג פון דער „פּאַלעסטיין עקאָנאָמיק קאָרפּאָריישן" אויף וועלכער דער פּאָרזיצער ה' בערנאַרד פלעקסנער האָט אָבגעגעבען אַ בעריכט וועגען דער טעטיגקייט פון דער געזעלשאַפט אין פערגאַנגענעם יאָהר.

ה' פלעקסנער האָט אין זיין בעריכט אונטערגעשטראָכען, דאָס די „קאָרפּאָריישן" האָט שוין, שטיצענדיג זיך אויף די ביז-איצטיגע ערפאַהרונגען אויסגעאַרבייט ריכטיגע אַרבייטס-מעטאָדען, וואָס גאַראַנטירען דעם ערפאָלג פון דער ווייטערדיגער אַרבייט. קרעדיט-אונטערשטיצונגען ווערען געגעבען בלויז אויפ'ן סמך פון אַ גרינדליכער אויספאָרשונג פון דער אונטערנעהמונג און אינדוסטריע-צווייג. די דאָזיגע אַרבייט איז געפיהרט געוואָרען אין ענגען קאָנטאַקט מיט די לאָקאַלע רעגירונגס-אַמטען און ענטשפּרעכענדע אָרגאַניזאַציעס.

דעם 31-טען דעצעמבער 1928 האָט דער קאַפּיטאַל, וואָס איז דורך דער געזעלשאַפט אינוועסטירט געוואָרען אין ארץ ישראל, בעטראָפען 1,938,599 דאָלאַר. אין הסכם מיט די בעשלוסען פון עקזעקוטיוו-קאָמיטעט וועט אין קורצען דער אינוועסטירטער קאַפּיטאַל דערגרייכען ביז 2,300,000 דאָלאַר. ה' בערנאַרד פלעקסנער האָט נאָכדעם רעפערירט וועגען די קרעדיט-אָפּעראַציעס מיט'ן סולל-בנה, מיט'ן אַרבייטער-באַנק און וועגען די ערד-קניות ביים חיפה'ער איינגוס.

נאָכדעם האָט גענומען דאָס וואָרט דער פּרעזידענט פון „דזשאָינט" פעליקס וואַרבורג, וועלכער האָט אָנגעוויזען, דאָס מען דאַרף זיך בעמיהען צו קאָאָרדינירען. די טעטיגקייט פון דער קאָרפּאָראַציע מיט די פּלענער פון לאָרד מעלטשעט אין ארץ-ישראל, כדי איינשפּאָרען געלד-קאָסטען און ענערגיע. וואַרבורג האָט אונטערגעשטראָכען, דאָס אַ טעטיגקייט, וואָס שטיצט זיך אויף ריכטיגע געשעפטס-מעטאָדען און גרינדליכע פאָרשונגען ברענגט אין ארץ-ישראל פונקט די זעלבע רעזולטאַטען ווי אַנדערשוואו.

אין דער דיסקוסיע האָבען זיך נאָך בעטייליגט די ה"ה ריכטער יוליאַן מעק, דר. י. פרענקעל, לואי מאַרשאַל, סאַמועל לאַמפּערט, וועלכע האָבען אויסגעדריקט זייער אָנערקענונג פאַר דער טעטיגקייט פון דער „פּאַלעסטיין עקאָנאָמיק קאָרפּאָריישן".

די אונרוהען אין אינדיען פערשטאַרקען זיך.

37 טויטע, איבער 800 פערוואונדעטע.

לאָנדאָן, 7 (אַטע) די אונרוהען אין באָמביי צעוואַקסען זיך טראָץ דעם ווייטערדיגען צוציהען פון מיליטער אין דער שטאָט.

אין צוויי ערטער האָט דאָס מיליטער געשאָסען. בעת די גאַסען-קאַמפען דאָנערשטאָג זענען 6 פערזאָן דער'הרגעט און 51 פערוואונדעט געוואָרען. צוזאַמען דערגרייכט שוין די צאָהל טויטע – 37, פון די שווער פערוואונדעטע – 327 און לייכט-פערוואונדעטע–איבער 500.

דאָס ענגלישע מיליטער האָט אין די וויכטיגסטע פונקטען פון דער שטאָט אויפגעשטעלט מאַשינען-געוועהר.

ענגלישע באַנק געהעכערט דעם צינזען-פוס פאַר דיסקאָנטא.

דער רושם אין דייטשלאַנד, עסטרייך און אין אמעריקא.

בערלין, 7 (אַטע) דעם „דייטשען האַנדעלס-דינסט" טעלעגראַפירט מען פון לאָנדאָן, אַז די ענגלישע באַנק האָט געהעכערט איהר דיסקאָנטאָ-פוס מיט 1 פּראָצענט פון 4,5 אויף 5,5. דאָס דאָזיגע מיטעל זאָל זיין אַ רעזולטאַט, הויפּטזעכליך פונ'ם גרויסען געלד-אָפּפלוס, וואָס בעמערקט זיך לעצטענס פון ענגלאַנד אין די פעראייניגטע שטאַטען.

וויען, (אַ.וו.) דאָס העכערען פונ'ם דיסקאָנטאָ-פוס דורך דער ענגלישער באַנק האָט דאָ אַרויסגערופען זעהר אַ שטאַרקען רושם. דאָ רעכענט מען, אַז אַנדערע מלוכה-באַנק וועלען נאָכטון דעם ביישפּיל פון ענגלאַנד.

— ווי מ'טיילט מיט פון ניו-יאָרק זאָל די אוניען-באַנק העכערען איהר דיסקאָנטאָ-פוס מיט אַ האַלבען פּראָצענט. אין בערלין, האָט די העכערונג פונ'ם דיסקאָנטאָ-פוס דורך דער ענגלישער באַנק אויף 1 פּראָצ. דאָ געמאַכט אַ שטאַרקען איינדרוק.

די ווערט-פּאַפּירען אויף דער בערזע זענען געפאַלען.

איינגעפיהרט דעם 7-שעה'דיגען אַרבייטס-טאָג אין סאָוו.-רוסלאַנד

בערלין, 7. (אַ. וו.) פון מאָסקווא טיילט מען מיט, אַז די פּעטערבורגער גומי - פאַבריק „קראַסני טרעאוגאָלניק" האָט איינגעפיהרט דעם 7-שעה'דיגען אַרבייטס-טאָג. דאָס איז דער ערשטער פאַל אין סאָוויעט-רוסלאַנד.

די פאַבריק בעשעפטיגט ביז 10 טויזענד אַרבייטער.

ווילט איהר זיך געפאַהרלאָז בעפרייען פון גיכט,

רעוומאַטיזם,

העקסענשוס און איש יאַס?

רעוומאַטיזם איז אַ שרעקליכע וויים-פערצווייגטע קראַנקהייט, זי שוינט נישט אָרעם און רייך, זי געפינט איהרע קרבנות אויף די בוידעם-שטיבלעך און פּאַלאַצען. די ליידען פון דער דאָזיגער קראַנקהייט קומען אין פערשידענע פאָרמען און אָפטמאָל טרעפט, אַז די אָדער יענע קראַנקהייט, וועלכע מ'רופט אָן מיט אַ גאַנץ אַנדערען נאָמען, איז פאַקטיש אויך נישט עפּיס אַנדערש, ווי רעוומאַטיזם.

אַמאָל איז עס שמערצען אין די גלידער און געלענקען, אַמאָל ווידער געשווילעכץ אויף די גלידער, פערקריפּעלט הענד און פיס, אַ צוקען, אַ שטעכען, אַ רייסעניש אין די פערשידענע קערפּער=טיילען און אפילו אויגען=שוואַכקייט, איז אויך אַ זעהר אָפטער רעזולטאַט פון רעוומאַטיזם און גיכטישע ליידען. און פונקט אַזוי ווי ס'איז פערשידענאַרטיג דאָס בילד פון דער קראַנקהייט, אַזוי פילזייטיג זענען אויך די מעגליכע און אונמעגליכע הייל-מיטלען, מעדיקאַמענטען, תרופות און זאַלבען, וואָס ווערען רעקאָמענדירט פאַר די ליידענדע מענשהייט. אָבער דער רוב פון די דאָזיגע מיטלען איז נישט אימשטאַנד צו קורירען, העכסטענס ברענגען זיי נאָר אויף אַ קורצע צייט אַ לינדערונג.

וואָס מיר עמפּפעהלען אייך, איז אַנ'אומשעדליכע ברונעם-טרינק-קור, וועלכע

האָט שוין פיל ליידענדע געהאָלפען!

אונזער קור איז אויסגעצייכענט און ווירקט זעהר שנעל, אויך אין די פאַלען פון אַ

פערעלטערטען כראָנישען צושטאַנד.

כדי צו געווינען אַ ווייטערען קרייז פון אָנהענגער, האָבען מיר בעשלאָסען, יעדען, ווער עס וועט אונז נאָר שרייבען, אונזער זעהר אינטערעסאַנטע בעלעהרענד ברונעם-העפט

פולקאָם גראַטיס צו שיקען!

ווער עס ליידט אַלזאָ אויף די שמערצען, ווער עס וויל זיך אויף אַ שנעלען אופן בעפרייען גרינדליך און געפאַהרלאָז פון די ליידען, דער זאָל נעהמען די פעדער און היינט נאָך שרייבען!

AUGUST MÄRZKE, Berlin-Wilmersdorf. Bruchsalerstr. 5. Abt. 43

„טראצקיזם" מעהר ערפאלגרייך צווישן יודען

שרייבט דער ארגאן פון דער יעווסעקציע.

מאסקווע, (יט"א) אין „עמעס" איז אפגעדרוקט א לייט־ארטיקעל, אין וועלכען דער אויטאר קלאגט זיך, אז דער „טראצקיזם", וואס האט אויפגערודערט גאנץ רוסלאנד צוליב דער בענייטער טעטיגקייט פון דער אפאזיציע און ספעציעל צוליב טראצקי'ס פערשיקונג קיין טערקיי, האט געפונען פיל מעהר אפקלאנג צווישען די יודען ווי צווישען די אנדערע טיילען פון דער בעפעלקערונג אין ראטען־פערבאנד. רופענדיג צום קאמף געגען טראצקיזם האט געהאט ביז־איצט א בעזונדערן ערפאלג דוקא צווישען יודישע ארבייטער, אנגעשטעלטע און אינטעליגענץ.

פעראייניגטע א"י קאמפאניע

האט זיך אנגעהויבען אין ניו־יארק.

ניו־יארק, (יט"א) אונטערן פארזיץ פון מאריס ראטענבערג איז דא פארגעקומען די ערשטע פערזאמלונג געווידמעט דער פעראייניגטער ארץ־ישראל־קאמפאניע אין ניו־יארק. דער ניו־יארקער גובערנאטאר פראנקלין רוזוועלט האט צוגעשיקט א בעגריסונג, אין וועלכער ער דריקט אויס זיין הייסע סימפאטיע פאר'ן יודישען אויפבוי־ווערק אין ארץ־ישראל. דער „אויפבוי פון ארץ־ישראל איז אנ'ענין, וואס דארף זיין טייער פאר אלע פעלקער אהן אונטערשיד פון גלויבען" — שרייבט רוזוועלט — די ענטוויקלונג פון דעם אויפבוי־ווערק בעפרידיגט די שטרעבונגען און אידעאלען פון מיליאנען מענשען, וועלכע פערבינדען דאס מיט זייער קולטורעלער אויפלעבונג. די טויזענדער, וואס פיהרען אויס זייער קרבנות־פולע ארבייט אין ארץ־ישראל און זייערע נאכפאלגער דארפען אויפגעמונטערט און געשטיצט ווערען מיט אלע מיטלען. דער ניו־יארקער וויצע־גובערנאטאר און בעקאנטער יודישער פילאנטראפ קאלאנעל הערבערט לעהמאן האט צוגעשיקט א בעגריסונג, אין וועלכער ער דריקט אויס זיין פרייד, אז צוליב דער צוזאמענארבייט פון ציוניסטען מיט די נישט־ציוניסטען וועט ער האבען א מעגליכקייט זיך דירעקט בעטייליגען אין ארץ־ישראל־אויפבוי. גלייכצייטיג האט קאלאנעל לעהמאן מיטגעטיילט, אז ער העכערט זיין יעהרליכען אפצאהל לטובת דער ארץ־ישראל־קאמפאניע פון 5 אויף 10 טויזענד דאלאר.

אויף דער פערזאמלונג איז מיט א גרויסער רעדע ארויסגעטרעטען דער ניי־בעשטימטער אמעריקאנער גענעראל־קאנסול אין ארץ־ישראל ה' פאול קנאבענשוהע, וועלכער האט אויסגעדריקט זיין גרייטקייט צו שטיצען מיט אלע מעגליכקייט די יודישע אויפבוי־ארבייט אין ארץ־ישראל.

ראגאטשאווער גאון זאל זיך בעזעצען אין ווארשא

צוליב זיין קריטישער מאטעריעלער לאגע.

ריגע, (יט"א) אין די היגע ארטאדאקסישע קרייזען ווערט איבערגעגעבען, אז דער ראגאטשאווער גאון זאל פערלאזען דווינסק און זיך בעזעצען אין ווארשא. די סיבה זאל זיין די קריטישע מאטעריעלע לאגע פון גאון. דער גאון האט שוין איניגע מאל בעקומען אויפפאדערונגען פון זיינע חסידים אין פוילען ער זאל זיך בעזעצען אין ווארשא. ער האט אבער נישט געוואלט פערלאזען דווינסק, וואו ער האט פערבראכט דעם גרעסטען טייל פון זיין לעבען. ערשט אין דער לעצטער צייט, צוליב דער ענדערונג פון כסא־הרבנות אין דווינסק האט דער גאון אבער בעשלאסען נאכצוקומען די בקשה פון זיינע חסידים אין פוילען.

ווי בעקאנט, איז מיט צוויי יאהר צוריק געשטארבען דער צווייטער דווינסקער רב דער בעריהמטער גאון ר' מאיר שמחה. ביז לעצטענס איז זיין ארט אלץ געבליבען נישט פערנומען. איניגע לומדים, ווי דער ווילנער מגיד, פאנעוועזשער רב קאנעמאן און אנדערע, וועלכע מען האט פארגעלעגט דעם דווינסקער כסא־הרבנות האבען ערקלערט, דאס זיי זענען נישט ראוי צו פערנעהמען דעם אמט פון גאון ר' מאיר שמחה.

ענדליך איז אבער איינגעלאדען געווארען אלס רב דער ביז איצטיגער רב אין שוטי (אוקראינע) ר' אלחנן כהן. דער ראגאטשאווער רב איז מיט דעם אויסוואהל נישט צופרידען און צוליב דעם זאל ער האבען בעשלאסען פערלאזען דווינסק און זיך בעזעצען אין ווארשא. זיינע חסידים אין פוילען פערזיכערן, אז אין ווארשא וועט ער זיך קענען אפגעבען על התורה ועל העבודה.

איינגיכען וועט דער ראגאטשאווער רב, צוליב פאמיליען־אנגעלעגענהייטען פאהרען קיין בערלין און אויפ'ן וועג זיך אפשטעלען אין ווארשא.

הרב ר' יוסף ראזין דער ראגאטשאווער גאון איז געבוירען געווארען אין ראגאטשאוו אין יאהר 1858. צו 16 יאהר איז ער שוין געווען בקי אין גאנץ ש"ס. צו 20 יאהר האט דער ראגאטשאווער גאון חתונה געהאט אין ווארשא, און אין עלטער פון 28 יאהר האט ער פערנומען דעם כסא־הרבנות אין דווינסק.

יודישע דעלעגאציע ביי'ם רומענישען פרעמיער.

בוקארעשט, די יודישע פארלאמענטארישע פערטרעטער האבען איבערגעגעבען דעם פרעמיער א מעמאריאל אין וועלכען עס ווערען אויסגערעכנט די יודישע פאסטולאטען בנוגע בירגערשאפטס־רעכט, שולען, יודישע קהלות א. אנד.

הילף פאר די דעקלאסירטע יודישע מאסען אין רוסלאנד.

די אקציע פון „דזשאינט" און „ארט".

ניו־יארק. דא איז פארגעקומען א קאנפערענץ פון די יודישע געווערקשאפטען אונטער'ן פארזיץ פון וולאדעק. ס'זענען געקומען ביז 500 דעלעגאטען. די קאנפערענץ האט בעהאנדעלט די פראגע וועגען קאנסטרוקטיווער הילף פאר די דעקלאסירטע יודישע מאסען אין סאוויעט־רוסלאנד. ס'זענען אנגעקומען בעגריסונגען פון לואי מארשאל, פעליקס ווארבורג, ריכטער פענקען. ס'זענען אויסגעהערט געווארען בעריכטען וועגען טעטיגקייט פון „ארט" און ס'איז בעשלאסען געווארען אין פערלויף פון פינף יאהר צו זאמלען 1 מיליאן דאלאר אויף ווערקציינג, מאשינען און רוה־שטאפען פאר די יודען אין רוסלאנד.

די אקציע זאל געפיהרט ווערען דורך דזשאינט און „ארט".

אויסגעוועהלט די יודישע שעהנהייטס־קעניגין אין ארץ־ישראל.

ירושלים, (יט"א) אויף דעם גראנדיעזען יודישען קאנצערט־באל אין תל־אביב איז אלס יודישע שעהנהייטס־קעניגין אין ארץ־ישראל פאר'ן יאהר 1929 אויסגעוועהלט געווארען פרוי אננא פאלאנר, א טאכטער פון פארזיצער פון דער יודישער קהלה אין ירושלים ה' מיוחס.

די „קרוינונג" פון דער נייער שעהנהייטס־קעניגין" וועט פארקומען בעת דער פורים־פייערונג דעם 26־טען מערץ ה. י.

א שרפה אויף א מאסקען־באל.

(וו) דינסטאג ביינאכט איז אין לענטשיץ, אין זאל פון די פייערלעשער פארגעקומען א מאסקען־באל. בעת דער עולם האט זיך געוויילט, איז מיט אמאל אויסגעבראכען א מהומה — עמיץ האט אויסגערופען, אז עס ברענט די שאטניע. דער עולם האט זיך געלאזט לויפען צו דער טיר נאכמעהר, אז אין זאל האט מען דערשפירט א ריח פון אפגעברענטע זאכען.

די פייערלעשער איז אבער גליקליכערווייזע געלונגען צו בערוהיגען דעם עולם און ס'איז זיך בעגאנגען אהן מענשליכע קרבנות.

די שרפה איז אויסגעבראכען אין דער גארדעראבע, פונ'ם אנגעגליהטען אויווען. נאך א האלבע שעה איז די שרפה פערלאשען געווארען. דער פאל האט אין שטאט געמאכט א געוואלדיגען רושם.

גרויסער ערפאלג פון א יונגען לאדזער קינסטלער

קאנצערט פון מישא פאזנאנסקי אין „קארנעגי האל".

ניו־יארק, (יט"א) אין די היגע מוזיקאלישע קרייזען האט ארויסגערופען אנ'אינטערעס דער קאנצערט פון דעם יונגען פידעל־ווירטואז מישא פאזנאנסקי, וועלכער וועט פארקומען אין מיטען פעברואר אין „קארנעגי האל".

דער יונגער קינסטלער, האט זיך צוליב זיין אנטייל אין די ראדיא־קאנצערטען פון דער „יודישער שעה" אין ניו־יארק און אנדערע אויפטריטען אין ניו־יארק זיך פערשאפט א נאמען אלס א בעדייטענדער קינסטלערישער טאלענט.

מישא פאזנאנסקי שטאמט פון לאדז און האט פערבראכט עטליכע יאהר אין ארץ־ישראל, וואו ער האט אלס דרייצעהן־יעהריג קינד מיט גרויס ערפאלג קאנצערטירט און ארויסגערופען אינטערעס אין די מוזיקאלישע קרייזען פון ארץ־ישראל.

א גרויסע שרפה אין יעזעוו.

(פון אונזער קארעספאנדענט).

מיט איניגע חדשים צוריק איז די גאנצע היגע בעפעלקערונג אויפגערודערט געווארען צוליב די כסדר'דיגע שרפות, וואס האבען דא פאסירט. עס זענען איניגע מאל אין וואך אויסגעבראכען שרפות אין צענטער פון שטאט, וועלכע האבען יעדעס מאל אנגענומען דראהענדע פארמען. עס האט זיך בעקומען דער איינדרוק ווי עפעס א געהיימע האנד איז טעטיג אין דעם.

א דאנק דער ענערגישע אקציע פון דער מאכט, וועלכע האט פעראָרדענט אפצוהיטען דאס שטעטעל דורך ספעציעלע נאכט־וועכטער האבען די שרפות אויפגעהערט.

נעכטען איז ווידער אויסגעבראכען אין שטעטעל אין מיטען טאג א שרפה אין דעם הויז פון פראנכעוויטש. דאס פייער האט זיך באלד אריבערגעטראגען אין שכנותדיגען הויז פון לישיק. די אלארמירטע פייערלעשער האט געפרובט פערשפרייצען די פלאמענדע געביידעס מיט וואסער, אבער דאס וואסער איז פערפרוירען אין די שיקאווקעס און ס'איז אונמעגליך געווען צו לעשען די ברענענדע געביידעס. די פלאמען האבען זיך איבערגעטראגען אין די שאפעס, וואו עס שטעהען אויטאבוסען. דער שאפער פאלאשטשיק, וועלכער האט זיך געווארפען ראטעווען זיין אויטא, איז געבליבען אין די פלאמען, נישט קאנענדיג ארויס, די פייערלעשער האבען דאן גענומען ארויסראטעווען פאלאשטשיקען דורך בעגיסען איהם מיט עמער וואסער, דער ארויסגעראטעוועטער פאלאשטשיק איז געבליבען ליגען אין א טייך וואסער, אין דער צייט, ווען די פייערלעשער האבען זיך פערנומען מיט דער ווייטערדיגער אקציע האבען זיי גאר נישט בעמערקט ווי דער נאסער שאפער האט דערווייל גענומען פריהרען און האבען איהם געמוזט ראטעווען פון פראסט.

פאלאשטשיק איז ערנסט אפגעבריהט געווארען, דאך זיין אויטא האט ער בעוויזען אפצוראטעווען. די פלאמען האבען ארומגענומען נאך שטאלען און סטאהאלעס. עס זענען פערברענט געווארען פיל פערד און בהמות.

א דאנק דער ענערגישער ארבייט פון ארטיגען פאליציי־קאמענדאנט ה' סטאמיראווסקי, וועלכער האט פעראָרדענט צו ברענגען שנייען און ווארפען אין די פלאמען — איז די שרפה לאקאליזירט געווארען.

י. ש—נסקי.

Dr. DONCHIN
מאניושקי 1, טעלעפאן 9-97
ספעציאל־ארצט פאר אויגענקראנקהייטען
נעמט אן טעגליך פון 10—1 מיטאג און 4—7 נ.מ
זונטאג פון 10 ביז 1 בייטאג.

Dr.
Rachela Lewi
פאנסקא 24, טעל. 42-72
צוריקגעקעהרט
אויפנאהם־שעה'ן פון האלב 3 ביז 4 נאכמיטאג.

Dr. med. STUPEL
.12 Szkolna 12.
ספעציאליסט פאר הויט־, האר און ווענערישע קראנקהייטען
בענצער־שוועכע, לישיי, אונרייט, רענטגען־שטראלען און קווארץ־ליכט, עלעקטרא־טעראפיע.
נעהמט אן פון 6 ביז 9 אין אווענד.

יודיש טעאטער אין פילהארמאניע, נארוטאוויטשא 20
אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאן און א. קאמפאניעץ.
היינט, פרייטאג, דעם 8 טען און זונטאג, דעם 10־טען, 9 אין אווענד
פרעמיערע!!! צום ערשטען מאל אין לאדז! פרעמיערע!!!
דער גרויסער שלאגער „די 3 כלות" אין 4 אקטען מיט געזאנג און טענץ פון זאלאטארעווסקי.
נייע געזאנגס־נומערן / הערליכע אויפפיהרונג!
שעהנע טענץ איינשטודירט פון מיטש. קורקאווסקי. רעזשי: ל. ראבינאוויטש.
זונטאג, 4 א זייגער נאכמ. צו ביליגע פרייזען „רומענישע חתונה" אין 4 אקטען פון ש. ר. ראל „זאכאר" — דער בעליבטער ארטיסט א. קאמפאניעץ.
מאנטאג, דעם 11־טען, ווערט נישט געשפילט.
דינסטאג, ד. 12־טן, 9 אוו. גרויסע פאפול. פארשט. פון 1 ביז 2.50 צום לעצטן מאל
„דער דבוק" מיסטישע לעגענדע אין 3 אקטען פון בעוואוסטען שרייבער ש. אנ־סקי, אויסגעפיהרט לויט דער קאנצעפציע פון דוד הערמאן. רעזשי: ד. האמבורגער.
מיטוואך, ד. 13 טען, 9 אוו. צו פאפולערע פרייזן פון 1 ביז 2.50 צום 27־טן מאל
„די חלומות פון ליבע" אפערעטע אין 3 אקטען מיט 25 נומערן געזאנג און טענץ פון ליליען. רעזשי: ל. ראבינאוויטש.
ס'נעמט אנטייל (לויט א. ב.) פ ר וי ע ן: בעזמאן, באריסאווא, מאכאראווסקא, נערה, פאדערמאן, קארעני, קאמפאניעץ. מ ע נ ע ר: אריעל, אייזענבערג, באלבירסקי, האמבורגער, מאכאראווסקי, מאטקאוו, נייהויז, פאלאנסקי, ישראל קאמפאניעץ, ראבינאוויטש, ראקאוו.
אדמינ.: מ. ארנוואלד. מוזיק. לייטער: ל. זעלמאן. בילעטען אין פילהארמאניע־קאסע.
אנאנס! אין פארבע־רייטונג: „דער גאלדענער סאלדאט"

פאלקס־אוניווערזיטעט ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע.
מארגען, שבת, 5 נאכמ. אין לאקאל פון דער ציוניסט. ארגאנ. (צעגעלנ. 4)
העבראישע פארלעזונג אויף ד.ט.: „השירה העברית החדשה"
(הרצאה 10: יעקב כהן. פרעלעגענט: ד"ר י. פרענקעל. איינגאנג פריי!
די נאהענטסטע פארלעזונג:
זונטאג, דעם 10/2, 8.30 אווענד אין לאקאל פון דער ציוניסט. ארגאניזאציע (צעג. 4) —
רעד. י. אוגער: „ציוניזם אין דער ענגלישער ליטעראטור".
4295

די סיים־סענסאציע אין סאמע ברען פון דער ביודזשעט־דעבאטע.

———:0:———

די ביודזשעט־רעבאטען אין סיים, נעהען אזוי, למשל ווי א טראמוואי, אויף א בעשטימטער ליניע, אויף וועלכער ער מוז געהען, צי ער וויל יא, צי ער וויל נישט.

נישט פערהאן קיין גרויסער אינטערעס צו דער ביודזשעט־רעבאטע, אמייסטען רעדעס ווערען נעהאלטען צו די לעדיגע בענק, אדער צו די סטענאגראפיסטקעס. א שטיקעל בעוועגונג קומט נאר אריין דעמאלט ווען צוויי פאליטישע נעגנער צעווערטלען זיך פערוועגליך און ווארפען זיך פאר פערשידענע פאליטישע חטאים.

א שטיקעל אויפמערקזאמקייט האט נאר ארויסגערופען די רעדע פון אינערן־מיניסטער סקלאדקאווסקי, וועלכער איז אין איהר אינהאלט געווען זעהר א שארפע און האט געוואלט בעאיינפלוסען דעם סיים צוריקצושטעלען זיין דיספאזיציע־פאנד דורך דעם, וואס ער האט אנגעוויזען אויף דער גרויסער קאמוניסטישער געפאהר אין פוילען, מיט וועלכען מען מוז קעמפען. אבער דער מיניסטער האט דערביי קלאהר און דייטליך אנגעוויזען, אז ס'האט פאר איהם נישט קיין גרויסע בעדייטונג דער אומשטאנד צי דער סיים וועט איהם יא בעשטימען דעם דיספאזיציע־פאנד צי נישט, ווייל צוליב דעם, האט דער מיניסטער געזאגט, וועט ער זיך נישט אנגעבען אין דימיסיע.

דער מיניסטער האט אבער נאכאמאל אויף זיכער געפרובט דאס געוועהנליכע שפיל מיט אויפפאדערען די דעפוטאטען, אז זיי זאלען איהם אויסדריקען אומצוטרוי, ווען זיי ווילען, אז ער זאל אוועקגעהן.

— איינס פון די ביידע, האט דער מיניסטער געזאגט, אדער הייסט מיך אוועקגעהן, דאן זאגט דאס אפען, דורך אנ'אפשטימונג וועגען מיין פערזאן, אדער גיט מיר די מעגליכקייט צו ארבייטען, צווינגט מיך נישט, אז איך זאל פערנאכלעסיגען מיין ארבייט.

די אפאזיציע האט זיך נישט געמאכט הערען די דאזיגע ווערטער און האט זיך בעגנוגענט מיט א ווייטערדיגער דיסקוסיע. אין דעם פרט ליגט די שוואכקייט פון אונזער איצטיגען פארלאמענט, זיין אומבעהאלפענקייט און נעבעכדיגקייט. ס'איז פערהאן אנ'אפאזיציאנעלע מעהרהייט, וועלכע קען זיך נישט, און איבערינעם ווייל זי זיך נישט צוזאמענרערען צו רעצידירענדע שריט. קומט מען דורך און בלויז מיט רעדען און די דעבאטען איבער דעם קרוב 2־מיליארדיגען ביודזשעט ווערען געפיהרט בעל־כרחך אהן ציל, אויסזיכטסלאז און מיט אנ'אנשטעל פון אפאזיציע.

אין מיטען פון די דאזיגע דעבאטען איז טאקע געווארען די סענסאציע פון טאג. דאס וואס דער רעגירונגס־בלאק האט אריינגעטראגען דעם פראיעקט וועגן ענדערען די קאנסטיטוציע, אלע דעבאטען זענען אוועקגעשטעלט געווארען אן א זייט, אלעם האט אויסגעזעהען בלאס אקעגען דער פניינירינקייט צו די קאנסטיטוציע־ענדערונגען, וועלכע זענען פארגעשלאגען געווארען דורכ'ן רעגירונגס־בלאק. דאס ערשטע מאל אין דער געשיכטע פון פארלאמענטאריזם געשעהט א פאל, ווען דעפוטאטען זאלען אונטערשרייבען און אריינטראגען א געזעץ־פראיעקט וועלכען זיי קענען נישט און וועלכענס אינהאלט עס איז פאר זיי א געהיימניש, אזא פאל איז געשעהן דאסמאל ביי דעם פראיעקט פון ענדערען די קאנסטיטוציע. ד ירעפוטאטען האבען זיך דערוואוסט וועגען אינהאלט פונ'ם פראיעקט ערשט דעמאלט ווען ער איז שוין געלעגען אין דער טעקע פון סיים־מארשאלעק.

דעריבער איז די אנשטרענגונג און נייגיריגקייט געווארען נאך גרעסער און שטארקער זיך צו דערוויסען וועגען וואס עס האנדעלט זיך דעם רעגירונגס־בלאק. איצט זענען די ענדערונגען שוין בעקאנט. עס האנדעלט זיך וועגען גאנץ בעדייטענדע ענינים. עס האנדעלט זיך וועגען אינגאנצען איבערענדערען די בידאיצטיגע רעכט און פליכטען פון סיים צ ודער רעגירונג. אין דעם פאל איז נישט אזוי לייכט אנצונעהמען וועלכע ס'איז שטעלונג צו דעם פראיעקט, מ'דארף גוט אדורכטראכטען און דורכארבייטען, כדי צו דערזעהען די אינטענציעס פון די פראיעקט־געבער. זענען טאקע אלע ביודזשעט־רעבאטען אוועקגעשטעלט געווארען אן א זייט און די גאנצע אויפמערקזאמקייט איז געריכטעט געווארען אויף דער פראגע פון ענדערען די קאנסטיטוציע.

ווי אזוי וועט רעאגירען די אפאזיציע. דאס וועלען מיר זעהען ווען זי וועט קומען צו זיך נאך דע רערשטער איבעראשונג.

י. ד—ן.

———:0:———

דער פּאָליטישער מאָמענט

די נייע רעפרעסיעס געגען די טראצקיסטען און טראצקי'ס רעפּארטאציע קיין אויסלאנד.— דער אפמאך צווישען פוילען, רוסלאנד, רומעניען און ליטע.

נאכ'ן פאגראם פון דער טראצקיסטישער אפאזיציע אין סוף פון יאהר 1927 איז דער קאמף צווישען סטאלין'ען און טראצקי'ן אויף א געווויסער צייט 'שטיל געווארען. די אנפיהרער פון דער אפאזיציע — טראצקי, ראדעק, ראקאווסקי — זענען פערשיקט געווארען, זייערע פערבינדונגען זענען פערניכטעט געווארען און דאס פעלד פאר סטאלין'ען איז אפגערייניגט געווארען. איצט האט דער קאמף ווידער אויפגעפלאקערט און ווערט געפיהרט מצד סטאלינ'ען מיט דערזעלבער ריקזיכטסלאזיגקייט, ווי אמאל. עס זענען וויהער געמאכט געווארען מאסען־ארעסטען צווישען די טראצקיסטען, פיל זענען פערשיקט געווארען אין סיביר, טראצקי אליין ווערט ארויסגעשיקט פון רוסלאנד.

וואס זענען די סיבות פון די נייע שווערע רעפרעסיעס? געראכט האט זיך, אז די אפאזיציע פון לינקס איז אינגאנצען ליקווידירט געווארען. די אויפמערקזאמקייט פון הערשענרען פלינעל אין דער קאמוניסטישער פארטיי איז געווענדעט געווארען צו דער אזוי־גערופענער רעכטער אפאזיציע, בראש פון וועלכער עס זענען געשטאנען ריקאוו, קאלינין, און פרומקין. אט די רעכטע אפאזיציע האט געאר־בייט אין דער ריכטונג פון א קאמפראמיס מיט'ן דארף, געגען דער געוואלטזאמער סאציאליזאציע פון דער פויערישער ווירטשאפט. די לעצטע חדשים איז סטאלין געווען פערנומען מיט'ן קאמף געגען דער דאזיגער רעכטער אפאזיציע. ער האט אויך דא אנגעווענדעט דיזעלבע מעטאדען, וואס אין קאמף געגען דער לינקער טראצקיסטישער אפאזיציע, הגם נישט אין אזעלכע שארפע פארמען. דער מעטאד פון סטאלינען בעשטעהט בכלל דערין, וואס צוערשט דערשטיקט ער די פיהרער פון דער אפאזיציע און דערנאך נעהמט ער איבער איהרע לאזונגען און פרובט זיי אויף וויפיל דאס איז מעגליך צו רעאליזירען, אזוי האט ער געהאט געהאנדעלט לגבי טראצקי'ס אפאזיציע. טראצקי און די אנדערע וויכטיגסטע פיהרער זענען בעזייטיגט געווארען אין די ווייטע מקומות, אבער זייער פראגראם האט סטאלין ביסלעכווייז גענומען דורכפיהרען.

די טראצקיסטען האבען פארגעווארפען סטאלינען, אז ער פאוואריזירט די פויערים, אז ער לאזט אויסוואקסען די „קולאקעס" (רייכע פויערים), צו א שטארקער עקאנאמישער און סאציאלער מאכט וועלכע קאן מיט דער צייט ווערען א סכנה פאר דעם סאוויעטען־רעזשים אין רוסלאנד; אז ער פערנאכלעסיגט די אינטערעסען פון שטאטישען פראלעטאריאט, וועלכער לעבט וואס ווייטער אין אלץ ערגערע בעדינגונגען אז אויף אזא אופן מאכט ער צונישט אלע אנשטרענגונגען פון די סאוויעטען אין דער ריכטונג פון סאציאליסטישען בויען.

האבענדיג דערשטיקט ארגאניזאציאנעל די טראצקיסטען, האט סטאלין פאקטיש איבערגענומען זייער פראגראם. ער האט אנגענומען א שארפען אנטיקולאקישען קורס, עס זענען געמאכט געווארען פראבעס פון סאציאליזירען די לאנדווירטשאפט דורך שאפען פון נייע קאלעקטיווע לאנדווירטשאפטען.

אבער דער דאזיגער קורס האט געגעבען נעגאטיווע רעזולטאטען. דער ווירטשאפטליכער און דערנעהרונגס־קריזיס האט זיך פערשארפט, די פויערים האבען, ווידער, ווי אין די יאהרען פון בירגער־קריג, אנגעהויבען צו בעהאלטען זייערע תבואה־זאפאסען, נישט וועלענדיג זיי אפגעבען פאר דער שטאט צוליב דעם מאנגעלהאפטען עקוויוואלענט פון אינדוסטרי־ארטיקלען. צווישען די פויערים האט גענומען וואקסען אנ'אונצופרידענהייט, וועלכע האט זיך אויסגעגאסען אין פאלען פון טעראר אין דארף געגען די ארגאנען פון דער סאוויעטען־מאכט; די אונצופרידענהייט האט זיך אנגעהויבען אריינכאפען אין דער ארמעי, וועלכע בעשטעהט דאך אין איהר גרעסטען טייל פון פויערים.

אין אט די שטימונגען האבען געשעפט זייערע ארגומענטען די פיהרער פון דער רעכטער אפאזיציע, וועלכע האלטען, אז מ'מוז געהן אויף א קאמפראמיס מיט'ן דארף, אז מ'דארף ווייטער האלטען דעם קורס פון נעפ, לאזען די פויערים זיך בערייכערען און נישט רייצען זיי מיט פריהצייטיגע סאציאליסטישע עקספערימענטען.

סטאלין האט אויפגעהויבען א קאמפאניע געגען דער רעכטער אפאזיציע און האט איהר געצוואונגען אנטשווינגען צו ווערען. אבער גלייכצייטיג האט ער אנגעהויבען דורכצופיהרען אין לעבען איהרע אנווייזונגען.

די ליניע האט זיך אבער אנגעשטויסען אויף א ווידערשטאנד מצד די שטאטישע ארבייטער־מאסען, וועלכע האבען נישט אויפגעהערט זיך צו געפינען אונטער דער השפעה פון דער טראצקיסטישער אגיטאציע. און וועלענדיג אריבערגעהן צו דער טאקטיק פון א גינסטיגער בעהאנדלונג לגבי דעם דארף, האט סטאלין געמוזט ווידער זיך נעהמען פערניכטען די צענטערען פון דער טראצקיסטישער לינקער פראפאגאנדע, וועלכע איז דאך פאר א הארטער האנר לגבי דעם דארף און פאר בעפרידיגען קודם כל די נויטען פון שטאטישען פראלעטאריאט.

דעם דאזיגען בעניטען שארפען אנגריף געגען די טראצקיסטען האט סטאלין איצט דורכגעפיהרט אין דער פארב פון מאסען־ארעסטען, פערשיקונגען און פון בעזייטיגען טראצקין אינגאנצען פון רוסלאנד.

די שטארקע רעפרעסיעס האבען געהאט צוויי טעמים: ערשטענס, איז די השפעה פון די טראצקיסטען זעהר שטארק געשטיגען אין דער לעצטער צייט; צווייטענס, מיינט סטאלין און זיינע אנהענגער אז דער פערזענליכער איינפלוס פון טראצקין שטערט צו דערגרייכען א שלום צווישען צענטר און די אפאזיציעס. לעצטענס האט זיך געלאזט בעמערקען א שטרעבונג פון א רייהע אפאזיציע־פיהרער זיך ווידער צו דערנעהנטערען צו דער פארטיי־ליי־טונג. טראצקי'ס עקשנות'דיגע שטעלונג שטערט דער דאזיגער דערנעהנטערונג.

מיט'ן פערשיקען טראצקי'ן פון רוסלאנד, וויל סטאלין דערגרייכען נאך עפעס: ער וויל טראצקי'ן קאמפראמיטירען אין די אויגען פון די ארבייטער: טראצקי, זאל דאס בעדייטען, איז ענדליך אריינגעפאלען צוריק אין דער סטיכיע פון מענשעוויקעס. און קאנטער־רעוואלוציאנערען, וואס זייער ארבייט הארמאנירט אזוי מיט דער גאנצער טאקטיק פון טראצקי'ן גופא.

דער בעשלוס ארויסצושיקען טראצקי'ן פון לאנד איז אנגענומען געווארען אויף א ספעציעלער זיצונג פון צענטראל־קאמיטעט פון דער קאמוניסטישער פארטיי און פון דער צענטראלער קאנטראל־קאמיסיע. ס'איז לייכט זיך פארצושטעלען דעם איינדרוק, וועלכען דער דאזיגער בעשלוס האט געמאכט אין די רייהען פון די טראצקיסטען. זיי האבען תיכף ארויסגעלאזט אנ'אויפרוף „צו אלע ארבייטער און מיטגליעדער פון דער אלפערבאנדישער קאמוניסטישער פארטיי". דער אויפרוף הויבט זיך אן מיט די ווערטער: „חברים, די אלוועלטליכע רעוואלוציע איז אין געפאהר. די עקאנאמישע לאגע פון סאוויעטען־פערבאנד פערערגערט זיך מיט יעדען טאג. דער שטאטישער פראלעטאריאט הונגערט. אנשטאט צו קאנסאלידירען אלע קאמוניסטישע כחות אויף צו ראטעווען די פראלעטארישע דיקטאטור, פערשיקען די איצטיגע פיהרער פון דער פארטיי די הונדערטער עהרליכע און אקטיווע ארבייטער". דער בעשלוס ארויסצושיקען טראצקי'ן ווערט אין אויפרוף אנגערופען „א געמיינער אקט, וואס האט דעם ציל צוצוגרייטען זיין ערמארדונג.

סטאלין וועט זיך מסתם פאר אזעלכע אויפרופען נישט אפשטעלען און נישט אפשרעקען. ווי מ'גיט איבער פון מאסקווע ווערען צוגעגרייט יאך א רייהע אנדערע רעפארטאציעס, אויף וויפיל עס וועט געלונגען צו בעקומען פאר די ארויסגעשיקטע וויזעס אין די פרעמדע לענדער. דאס איז נאטירליך נישט קיין לייכטע זאך, ווייל נישט יעדער לאנד וועט וועלען אריינלאזען צו זיך אזעלכע אנגעזעהענע קאמוניסטישע פיהרער, ווי עס זענען די מענשען, וואס שטעהן בראש פון דער טראצקיסטישער אפאזיציע. טראצקי'ן אליין האבען אויסגעדריקט די גרייטקייט אריינצולאזען דייטשלאנד און טערקיי. וועגען ארט, וואו ער געפינט זיך איצט, פאקטיש זענען נאך דערווייל נישטא קיין זיכערע ידיעות.

* * *

דער נעכטיגער טאג האט געדארפט פערוואנדעלט צו ווערען אין א גרויסע שלום־מאניפעסטאציע אין דער גאנצער וועלט.

אויב אלע מלוכות זאלען ווירקליך אזוי שטארק האלטען פון שלום, ווי זיי רעדען שטענדיג וואלט מען נעכטען געדארפט שיכור ווערען פאר פרייד, מ'וואלט זיך נעקושט אין ד יגאסען.

נעכטען איז דאך אונטערגעשריבען געווארען דער ערשטער פאקטישער שלום־אקט אין צענטר פון דער נישט־זיכערער פאליטישער סיטואציע, אין צענטר פון דעם פאליטישען פלאנטער וואס דראהט יעדע מינוט מיט אנ'אויסברוך, פון מילך געזאגט, בעוואפענטע קאנפליקטען. רוסלאנד האט געגעבען די איניציאטיווע צו פערפעסטיגען דעם אונטערגעשריבענעם קעלאג־אפמאך וואס איז אין דער ווירקליכקייט נאר געווען א סענטימענט פאר שלום, אבער וועלכער האט קיין שום פראקטישע בעדייטונג נישט געהאט. ס'איז אין איצטיגען מאמענט גיט וויכטיג, וואס פאר א מאטיווען ס'האבען בעוואויגען די ראטען־מלוכה צו מאכען זייער פארשלאג וועגען פיקסירען דעם קעלאג־אפמאך. ס'איז א פאקט, אז דער געדאנק איז געווען א גליקליכער און ווערט איצט פערווירקליכט.

פוילען האט איהר גרויסען פערדינסט ביי דעם ענין דערמיט, וואס זי האט אין דעם דאזיגען שלום אריינגעצויגען אויך רומעניען און די אנדערע באלטישע מלוכות.

אזוי אבער, ווי נישט שטענדיג מיינט מען אויפריכטיג דאס וואס מ'וויל טון אדער מ'טוט, צוליב דעם אבער וואס די בעפעלקערונג וויל מעהר נישט גלויבען אין די הויכע פראזען פון שלום, האט מען נעכטען ווען אין מאסקווע איז אונטערגעשריבען געווארען דער קעלאג־אפמאך, אין די גאסען נישט מאניפעסטירט, מ'האט זיך נישט געפרעהט און נישט געקושט.

פ. ב.

צוואוקס פון דער יודישער בעפעל־קערונג אין ריגע.

יונגלעך ווערען געבוירען מעהר פאר מיידלעך.

דעם רינער שטאטישע סטאטיסטישע ביורא האט פערעפנטליכט צונויפצוקלייבען ידיעות וועגען די צאהל געבורטען און שטערבליכקייט־פאלען פון די רינער איינוואוינער פאר'ן פאריגען יאהר. לויט די דייזיגע ידיעות זענען פאר'ן פאריגען יאהר געבוירען געווארען 5022 קינדער (געגען 4952 געבוירענע אין יאהר 1927). געשטארבען זענען 4793 (4763) אזוי ארום איז די צאהל רינענזער געשטיגען אויף 229 (189). אויף יעדע טויזענד איינוואוינער זענען געשטארבען אין משך פון יאהר 13 (13,4) און געבוירען 13.7 (13,9). געבוירען אויף א געזעצליכען אופן זענען 4327 און אויף אנ'אונגעזעצליכען — 645. פון אלע געבוירענע זענען 2616 יונגלעך און 2583 מיידלעך. אויף יעדע הונדערט מיידלעך זענען געבוירען 101,3 יונגלעך (106,8).

ביי די יודען איז די צאהל געבורטען געווען 668. געשטארבען — 435. דער נאטירליכער צוואוקס פון יודען מאכט אוים 233 און די יודען געהען אין דעם פרט אויפ'ן ערשטען ארט אין רינע.

דער צוואוקס פון די לעטען מאכט נאר אוים 59. אויפ'ן צווייטען ארט לויט'ן צוואוקס נעהען די רוסען מיט 183. ביי די יודישע דאגענען מערקט זיך א גרעסערער פראצענט געשטארבענע הי געבוירענע.

די הויפט־סיבות פון טויט זענען אין פאריגען יאהר געווען לונגען־טובערקולאז אין 608 פאלען, קרעבס — 600 פאלען, הארץ־קראנקהייט — 848 פאלען, קראנקהייטען פון די אטעם־ארגאנען — 381 א.א.וו. זעלבסטמארדען זענען פארגעקומען 146. אזוי־ארום פאלען 17,7 פראצ. טויט־פאלען אויף הארץ־קראנקהייטען, 15,3 פראצ. אויף טובערקולאז, 12,5 פראצ. אויף קרעבס א. א. וו. עס ווארפט זיך אין די אויגען די גרויסצאהל פון די אומגעזעצליך־געבוירענע קענדער, וואס איז צוויי מאל אזוי גרויס, ווי פאר דער מלחמה. זייער הויך איז אויך אין רינע די שטערבליכקייט פון טובערקולאז.

———:0:———

געשטארבען דער דירי־גענט זיגפריד אקס.

בערלין. אין עלטער פון 71 יאהר איז דא געשטארבען דער עלטסטער יודישער כאר־דירינענט זיגפריד אקס. דער פערשטארבענער איז געווען פראפעסאר פון דער בערלינער מוזיקאלישער הויך־שול, געווען גרינדער פון דער בערלינער פילהארמאניע און דער בעסטער אראטאריעם־דירינענט.

זיין טויט האט אין די מוזיקאלישע קרייזען ארויסגערופען גרויס טרויער.

===אאא===

קנאפּע 10.000 קינדער

בעזוכען תל־אביב'ער לעהר־אנשטאלטען.

אין תל־אביב זענען פערהאן פינף מיטעל־שולען וועלכע ווערען בעזוכט פון 1341 שילער, און וואו עס לערנען 37 לעהרער, פאלקס־שולען זענען פערהאן 20. זיי ווערען בעזוכט פון 6138 שילער און 178 לעהרער לערנען אין זיי. א חוץ דעם בעזוכען 2016 קינדער 43 קינדער־גערטען וואו עס זענען בעשעפטיגט 78 פרעבליסטינס.

צוזאמען בכן 9495 קינדער, וואס בעזוכען 68 לעהר־ און דערציהונגס־אנשטאלטען אין וועלכע עס לערנען 293 לעהרער.

דאס איז א חוץ די אווענט־קורסען פון דער ארבייטער־ארגאניזאציע, און דער אווענד־שול פון דער ארבייטער־יוגענד. (קפא"י).

פרויען אין די לאנדווירטשאפט־ליכע ארבייטער־פונקטען.

אין די 36 לאנדווירטשאפטליכע ארבייטער־פונקטען אין ארץ־ישראל (17 קבוצות, 11 מושבים און 8 פונקטען אויפ'ן שטח פון דער נייער לאנדווירטשאפטליכער קאלאניזאציע אין עמק יזרעאל) לעבען איצט אויף דער אלגעמיינער צאהל פון 3981 ארבייטענדע 1729 אדער 43,4% ארבייטענדע פרויען. אין די 17 קבוצות ארבייטען 659 פרויען אויף דער אלגעמיינער צאהל פון 1501 ארבייטענדע. דאס מיינט 43,3%. אין די 11 מושבים ארבייטען 767 פרויען אויף דער אלגעמיינער צאהל פון 1715 ארבייטענדע (44,7%) און אין די 8 פונקטען פון דער נייער לאנדווירטשאפטליכער קאלאניזאציע אויש עמק־יזרעאל, לעבען 303 פרויען אויף דער אלגעמיינער צאהל פון 775 ארבייטענדע, דאס מיינט 39,1%. (קפא"י.)

די פאַבּריק פון בר מנ'ס

אַ שוידערליך קאַפּיטעל אין דער געשיכטע פון פערברעכענס אין ענגלאַנד.

(אַבּריף פון לאָנדאָן)

אין יאָהר 1929 וועלען געפייערט ווערען אַ רייה יובּילעען פון בעריהמטע מענשען אין פערשידענע לענדער, אָט איז געפייערט געוואָרען דער יובּילעי פון לעסינג'ן, אין דעם יאָהר פאַלט אויס דער יובּילעי פון בעריהמטען קריטיקער און מוכיח פון דער פראַנצויזישער רעוואָלוציע ערמונגר בערק א. אַ. און איז אַ דאָקטאָר פון עדינבּורג רושעמס באַל איינגעפאַלען צו דערמאָהנען וועגען נאָך איין יובּילעי, גאָר אַנ'אייגענאַרטיגען, דער דאָקטאָר האָט אָנגעשריבּען אַ בוך וועגען וויליאַם בערק, אַנ'איינציגען אין זיין אַרט פערברעכער, וועלכער איז אומגעקומען אויפ'ן עשאַפאָט דעם 28־טען יאַנואַר 1829, דער דאָזיגער פערברעכער האָט בשעתו געמאַכט אַזאַ איינדרוק, אַז וועגען איהם האָט מען לאַנגע יאָהרען גע־ענקט און מ'געדענקט איהם ביז צום היינטיגען טאָג.

דער נאָמען בערק איז אין דער ענגלישער שפּראַך פערוואַנדעלט געוואָרען אין אַ שם דבר, וואָס בעדייט בוכשטעבליך: „אומבּרענגען אַ פּאַציענט, כדי צו פאַלמעסען זיין קערפּער".

מיט הונדערט יאָהר צוריק איז דער לעבּענס־שטייגער אין ענגלאַנד נאָך געווען פול מיט אכזריות'דיגע ערשיינונגען: טויט־שטראָף־עקזעקוציעס פלעגען פאָרקומען עפענטליך, און אָט געפינט מען בעשרייבונגען פון פאַר 100 יאָהר, וואו עס ווערט דערצעהלט, ז' יאַ המון פון 25 טויזענד מענשען האָט זיך פערזאַמעלט אין עדינבּורג, כדי בייצוואוינען די טויט־שטראָף פון בערק'ן. דער המון האָט געפייפט, געשריען, געזידעלט מיט די געמיינסטע ווערטער אַ בלאַסען, ציטערדיגען מאַן, וועלכער האָט אין עטליכע מינוט אַרום געהאַרפּט העגנגען אויף דער תליה, „און קוקענדיג אויפ'ן אומבּעוועגליכען קערפּער, האָבּען די אָנוועזענדע געפיהלט אַנ'אויסערגעוועהנליכען פערגעניגען" — שרייבּט אַ זשורנאַליסט פון יענער צייט.

— ווער איז דאָס דער וויליאַם בערק? — וועט פרעגען דער לעזער? — פאַרוואָס דערמאָהנט מען איהם אויך אין הונדערט יאָהר אַרום?

מיט הונדערט יאָהר צוריק איז די מעדיצין אין ענגלאַנד אַרויף אויף אַ נייעם וויסענשאַפטליכען וועג. די אַמאָליגע דאָקטוירים, וואָס זענען אויסגעלאַכט געוואָרען אין מאָליערס קאָמעדיע, זענען אַריבּער אין דער פערגאַנגענהייט, אויף זייער אָרט קומט אַ דאָקטאָר, וואָס שטיצט זיין וויסען אויף אַנאַטאָמיע. ערלערנען דעם מענשליכען קערפּער איז געוואָרען דער יסוד פון דער מעדיצינישער וויסענשאַפט, אָבער די שטרעבונג צו וויסען האָט זיך אָנגעשטויסען אויף איינגעוואָרצעלטע פעראורטיילען. מ'האָט נישט געוואָלט געבען קיין טויטע פאַר וויסענשאַפטליכע צוועקען, די, וואָס האָבען שטודירט אַנאַטאָמיע, האָבען געקאָנט רעכענען בלויז אויף צופעליגע בר־מינן'ס פון היינגעריכטעטע פערברעכערס, און אויך דערמאָלט האָט דער דאָקטאָר בעקומען דעם קערפּער נאָר דאַן, ווען דער פערברעכער האָט נישט געהאַט קיין שום קרובים. בעזונדערס שווער איז געווען אַרויסצובעקומען טויטע קערפּערס פון דער רעליגיעזפאַנאַטישער שטאָט עדינבּורג.

ס'איז נישט בעוואוסט, ווען אייגענטליך איז אָנגעקומען אין דער שטאָט פון אירלאַנד דער אַרבייטער וויליאַם בערק. ער איז פון ערגעץ אַנטלאָפען, האָט אַוועקגעוואָרפען זיין ווייב און האָט זיך אין שאָטלאַנד צוזאַמענגעפּאָרט מיט אַנ'אַנדער פרוי. צוזאַמען מיט איהר האָט ער זיך בעזעצט ביי איינעם וויליאַם גאַרא, אַנ'אינהאַבער פון מעבלירטע צימערען. בערק איז געווען אַ דער־שלאָגענער, נאַרישער אָרימאַן, דאַגעגען גאַרא איז דווקא נישט געווען קיין נאַר, אין נאָוועמבער 1827 איז אין די מעבלירטע צימערען געשטאָרבען אַנ'אַלטער זעלנער דאָנאַלד און איז געבליבען שולדיג פאַר'ן צימער 4 פונט שטערלינג, גאַר'ן איז דעמאָלט איינגעפאַלען אַ געדאַנק, ווי אַזוי איהם צו מאַכען געלד: מ'דאַרף פערקויפען דאָנאַלד'ס קערפּער אַ דאָקטאָר, אַזאַ דאָקטאָר, אַ לעהרער פון אַנאַטאָמיע האָט זיך געפונען, ראָבּערט נאָקס האָט ער געהייסען. נאָקס האָט געגעבען פאַר'ן קערפּער 7 פונט מיט 10 שילינג. אַזוי אַז דער בר מנן האָט געגעבען אַנשטאָט היזק — אַ בעדייטענדען פערדינסט. אָט דער אומשטאַנד האָט עס געבראַכט גאַר'ן אויפ'ן געדאַנק צו „האַנדלען מיט בר מנס".

אין יענע צייטען פלעגט זיך פּראַקטיצירען אויסצוגראָבּען פרישע קערפּערס פון די קברים און פערקויפען זיי צו דאָקטוירים. די קברנים האָבען זיך גערופען „רעסורעקציאָניסטען". אַנ'אַרבייט איז דאָס געווען זעהר אַ געפעהרליכע, ווייל די בית עלמינס פלעגען שטרענג בעוואַכט ווערען, בייטאָג און ביינאַכט, אין אַלטע ענגלישע ראָמאַנען קאָן מען געפינען בעשרייבונגען פון אַזעלכע קברנים. אויך ביי דיקענס'ן אין זיין ראָמאַן „צווי שטעט" איז פערהאַן אַ טיפּ פון אַזאַ קברן. די בית עלמינס, וואָס פלעגען אָפּגעהיט ווערען דורך וועכטערס, זענען געווען אַ צו גרויסע מניעה פאַר גאַר'ן, און ביי איהם איז ענטשטאַנען אַנ'אַנדער פּלאַן.

צו וואָס דאַרף מען אויסגראָבּען טויטע פון די קברים? מ'קאָן זיי דאָך בעסער „פאַבּריצירען", און דערנאָך פערקויפען צו דאָקטוירים. און דער פּלאַן איז רייף געוואָרען, האָט גאַר וועגען איהם מיטגעטיילט בערק'ן. מ'דאַרף פערנאַרען היימלאָזע בראָדיאַגעס, וואָס האָבען נישט קיין קרובים, דערהרגענען זיי און זייערע קערפּערס פערקויפען אין אַנאַטאָמישען טעאַטער. דאָקטאָר ראָבּערט נאָקס האָט זיך שטאַרק בעשעפטיגט מיט אַנאַטאָמיע, ער איז געוואָרען דער אָפּנעהמער פון די בר מנס, נישט פרעגנדיג אַפילו, פון וואַנען זיי נעהמען זיך. כדי די מאָרדען זאָלען זיך נישט וואַרפען גלייך אין די אויגען אַריין, האָט גאַר צוגעטראַכט אַ ספּעציעלען אופן פון טויטען. דעם אָרימאַן אָדער בראָדיאַגע פלעגט מען פריהער אָנשיכור'ען און דאַן פלוצלים איהם פערקלעבען דאָס מויל און די נאָז מיט אַ קלעפּיגען פלאַסטער. דער אומגליקליכער פלעגט גיך דערשטיקט ווערען, און דער דאָקטאָר, וואָס פלעגט בעקומען דעם קערפּער, פלעגט איהם אויך נישט זעהר גענוי בעטראַכטען, דערצו נאָך איז אין יענע צייטען נישט אַזוי לייכט געווען מיט איין וואָרט, דאָקטאָר ראָבּערט נאָקס פלעגט קויפען אַלע קערפּערס, נישט מאַכענדיג דערפון קיין גרויסע וועזען, און משך פון קנאַפּע צוויי יאָהר האָבען בערק און גאַר מיט זייערע געליבּטע געלעבּט אויפ'ן חשבון פון די ערמאָרדעטע. וויפיל קרבנות זענען געווען — ווייסט מען נישט, נאָר וואַהרשיינליך נישט ווייניגער פאַר 20.

אָבער סוף־כל־סוף איז די זאַך אויפגעקלערט געוואָרען און איז דערגאַנגען צום געריכט. לויט די ענגלישע געזעצען פאָרערען זיך, אין פאַל פון אַ מאָרד, גאַנץ גענויע בעשולדיגונגען, כדי צו קאָנען פעראורטיילען, בעשולדיגטע אין אַ מאָרד זענען געווען צוויי: גאַר און בערג. פון זיי איז נאָר געוואָרען אַ מסור, אָדער, ווי מ'פלעגט דאָס רופען אָפיציעל, „אַנ'עדות מצר'ן קעניג". אַזוי אַרום האָט גאַר זיך געקויפט דאָס לעבען און די פרייהייט פאַר'ן פרייז פון פערראַטען בערק'ן. בערק איז פעראורטיילט געוואָרען צום טויט און איז היינגעריכטעט געוואָרען דעם 28־טען יאַנואַר 1829.

דער גורל פון גאַר'ן איז נישט בעוואוסט, און איז אַרומגערינגעלט מיט לעגענדעס. לויט איינער פון די לעגענדעס, האָט דער המון אין עדינבּורג דערקענט גאַר'ן אויף דער גאַס און האָט איהם אַריינגעוואָרפען אין אַ גרוב מיט צעמענט. דער מסור איז פון גרוב אַרויסגעקראָכען נאָר ס'איז בלינד געוואָרען. ער האָט דערנאָך געלעבט נאָך פופציג יאָהר. ער איז אַוועק קיין לאָנדאָן, און דאָ איז מען ערשט נאָך זיין טויט געוואָהר געוואָרען, אַז דאָס איז וויליאַם גאַר.

דער דאָקטאָר ראָבּערט נאָקס, וועלכער פלעגט קויפען די טויטע קערפּערס, האָט קאַטעגאָריש געלייקענט, אַז ער האָט וועלכע ס'איז שייכות צו די מאָרדען. ער האָט ערקלערט, אַז ער פלעגט קויפען „פּאַרטיגע" בר מנן'ס פאַר אַנאַטאָמישע צוועקען. דאָקטאָר נאָקס איז אַרויסגערופען געוואָרען צום פּראָצעס נאָר אַלס עדות. אָבער די שמאַרק, אַז דער דאָקטאָר האָט פערלוירען זיין עמפּערונג פון דער געזעלשאַפט איז געווען אַזוי גאַנצע פּראַקטיק און איז געשטאָרבען אין גרויס אָרימקייט.

דער פּראָצעס פון בערק'ן האָט געמאַכט אַזאַ געוואַלדיגען איינדרוק אויף די ענגלענדער, אַז נאָך אין יאָהר 1884 איז ערשינען אַ ספּעציעלע אַרבּייט פון סער רושאָרדוש מאַנגרענאָר: „די געשיכטע פון בערק'ן, גאַר'ן און די צייטען פון רעסורעקציאָניזם".

אין ענגלאַנד האָט מען שוין אין יאָהר 1829 פערשטאַנען, אַז בערק'ס פערברעכען איז געקומען אַלס רעזולטאַט פון ספּעציעלע סיבות, דהיינו צוליב די אויסערגעוועהנליכע שוועריגקייטען ביים בעקומען טויטע קערפּערס אויף צו ערלערנען אַנאַטאָמיע. דער פועל יוצא דערפון איז געווען, אַז אין אַ יאָהר אַרום איז ערשינען דער געזעץ־פּראָיעקט פון הענרי אַלאָרבערטאָן. דאָס דאָזיגע געזעץ האָט לייכטער געמאַכט פאַר די אַנאַטאָמישע טעאַטערס צו בעקומען טויטע פאַר וויסענשאַפטליכע צוועקען. דער געזעץ־פּראָיעקט האָט געמאַכט גילאָז דאָס געהיימע בעקומען פון בר מנן'ס, ד.ה., עס האָט געמאַכט אַ סוף צום „רעסורעקציאָניזם". נאָך פיל מיה און מניעות איז דאָס געזעץ אַדורכגעגאַנגען אין פּאַרלאַמענט, עס איז אָבער דורכגעפאַלען אין לאָרד־הויז. געגען „אַפּיקורסישען" געזעץ איז בעזונדערס ענערגיש אַרויסגעטראָטען דער אַרכיעפּיסקאָפּ פון קענטערבערי און דאָס געזעץ איז אָפּגעוואָרפען געוואָרען. אָבער אין אַ יאָהר אַרום איז דער פּראָיעקט ווידער אַריינגעטראָגען געוואָרען און דאָס מאָל איז ער אַדורך אין ביידע פּאַלאַטעס.

די־נגא

די שרעקליכע ווידוי

אַ לאָדזער געשיכטע, וואָס קלינגט ווי אַ סענסאַציאָנעלער ראָמאַן.

העכער 4 וואָכען האָט זיך דער בעקאַנטער באַלוטער רייכער בעל־בית מ. געוואָרפען אין גסיסה.

אין משך פון דער גאַנצער צייט האָבען אַרום דעם קראַנקענס בעט אונאויפהערליך געוואַכט זיין בני־בית און קרובים, וועלכע, צוזעהענדיג זיינע שרעקליכע יסורים און מאַטערנישען, זענען שוין אַזוי נידערגעשלאָגען געוואָרען, אַז זיי האָבען אויך פונקט, ווי די חברה קדישא פשוט אומגעדולדיג אָפּגעוואַרט דעם מאָמענט, ווען דער חולה וועט ענדליך אויסהויכען זיין לעצטען אָטעם־צוג.

עפּעס אַנ'אומבּעגרייפליכער כח האָט אָבער ממש ווי מיט אייזערנע צוואַנגען געקלאַמערט אין זיין שוים דעם גוף, וואָס האָט פערלוירען יעדע לעבּענספעהיגקייט און בשום אופן איהם נישט געלאָזט זיך שיידען מיט דער זינדיגער וועלט.

עמיץ פון חולה'ס נאָהענטסטער סביבה — געטריבען פון אומבּעשרייבליכען צער, האָט זיך געוואָנדען צו אַ גרויסען רבי און געבעטען עפּיס אַ סגולה, אַז צו די אימענדליכע פּיין און ליידען זאָל שוין דאָך אַ סוף נעהמען.

דער קלוגער רבי האָט גלייך פערשטאַנען, אַז דער אָפּשטאַרבענדער חולה מוז אין זיך טראָגען וואָס ער ווייסט זייט ווי לאַנג שוין עפּיס אַ גרויסען סוד, וועלכער רייסט זיך אַרויס מיט די לעצטע כחות און אָט דער דאָזיגער סוד, וועלכער וויל בשום אופן נישט, ווי אַנ'אומענטפּלעקטע געהיימניש זאָל אוועקגעטראָגען ווערען אין יענער וועלט אַריין, דערלאָזט נישט אין גאַנצען אויסלעשען דעם קוים נאָך טליענדען לעצטען לעבּענס־פונק אין אויסגעהונגערטען קערפּער.

אויפ'ן בעפעהל פון צדיק איז דער שליח תיכף צוהיימגעפאָהרען, אַרויסגעיאָגט אַלע ווייבער און קינדער פון קראַנקענס חדר און שטרענג אויפגעפאָדערט דעם חולה אין נאָמען פון רבי, אַז ער זאָל זיך אומבּעדינגט מתודה זיין.

נאָך שווערע אָנשטרענגונגען האָט דער גוסס אויף אַ ווייל צוריקבעקומען דעם בעוואוסטזיין און אָנגעהויבען מיט אַ זעהר שוואַכע שטימע אין איבערגעהאַקטע און איבערגעריסענע ווערטער דערצעהלען פאָלגענדע געשיכטע:

מיט קנאַפּע 50 יאָהר צוריק איז ער געבוירען געוואָרען ביי זעהר רייכע עלטערן אין אַ קליין שטעדטעל אונטער לאָדז.

דער פאָטער האָט גאַנצע וואָכען געווילט אין געשעפטליכע אַנגעלעגענהייטען אין וועג און נישט געהאַט קיין צייט צו פעראינטערעסירען זיך מיט דעם, וואָס קומט פאָר אין דער היים. די גאַנצע בעל הבתי'שקייט איז דעריבער געלעגען אויסשליסליך אויף די פּלייצעס פון דער מוטער.

צום אומגליק איז אָבער די מוטער נישט געווען קיין גראָטענע בעל־הבית'טע. זי האָט מיט דער הויזווירטשאַפט געגנצליך זיך נישט געוואָלט פערנעהמען און די ערציהונג פון די קינדער פערנאַכלעסיגט. ממילא איז פון פערמעגען איינציגווייז געוואָרען אַ תל און די קינדער זענען ווי ווילד גראָז געוואַקסען אָהן יעדער השגחה.

דערווייל איז דער פאָטער פּלוצלינג אַוועקגעשטאָרבען און די מוטער האָט שוין גאָר אומגעשטערט אָנגעהויבען זיך לאָזען וואוילגעהן.

הגם זי איז שוין דעמאָלט ווייט נישט געווען פון דער ערשטער יוגענד און דערצו נאָך אַ מוטער פון 6 קליינע קינדער, האָט זיך איהר באַלד נאָכ'ן פאָטערס טויט דווקא פערגלוסט אַ צווייט מאָל חתונה צו האָבען.

עס האָבען זיך שוין גלייך געפונען פערשידענע אָפּעריסטען און אָפּעריסטקעס, וועלכע האָבען זיך פאַרגעשטעלט אַלס שדכנים און גענומען אויף לינקס און רעכטס צו ציפּען ביי דער לייכט זיניגער פרוי געלד און מתנות.

אין קורצען – האָט דער גוסס ווייטער דערצעהלט,— האָבען זיי אויסגעזוכט עפּעס אַ הויכען פעסטען יונגאַטש און אונטערגעפיהרט מיין מוטער.

די נאַאיווע פרוי האָט זיך ביים ערשטען בליק אין דעם פּאַרשוין אַזוי איינגעקאָכעט, אַז זי גרייט געווען בלינדערהייט זיך מיט לייב און פערמעגען איהם איבערצוגעבען.

דער חברה־מאַן האָט אויסגענוצט די גינסטיגע לאַגע און אָנגעהויבען צו מאַכען אויפ'ן חשבון פון מיין מיטער דאָס אמת'ע לעבּען.

מיין מוטער איז גליקליך געווען, וואָס דער בחור קוקט אויף איהר און זי האָט איהם געשטאָפּט און בעשיט מיט געלד און מיט די טייערסטע מתנות.

בכדי צו קענען אומגעשטערט געניסען פון דער „רייגער ליבע" האָט די געטרייע מוטער פערטאַכלעיעט דאָס געמויערטע הויז און זיך איבערגעצויגען קיין לאָדז. דאָ אין דער גרויסער שטאָט האָט זי זיך שוין געפילט ווי אַ פיש אין וואַסער און אונז קינדער פשוט פערטריבען אויף גאַנצע טעג פון שטוב,

מיט מיר אַלס עלטסטען קינד, האָט זי זיך דאָך מעהר גערעכענט און דעריבער יעדעס מאָל, ווען זי האָט מיך אַרויסגעיאָגט פון שטוב, האָט זי מיר אַריינגעשטופּט אין דער קעשענע אַביסעל געלד. האָב איך מיך טאַקע ווי אַ שאָטען אַרומגעבלאָנקעט גאַנצע טעג איבער די גרויסשטעטישע גאַסען, ביז איך האָב פערבלאָנדזשעט אין עפּעס אַ קנייפּע אויף איינער פון די באַלוטער הינטער־געסלעך.

אין דער פעררויכערטער קנייפּע האָב איך געטראָפען ביי די ברודיגע טישלעך גאַנצע מחנות פערדעכטיגע פּאַרשוינען ליידענשאַפטליך שפּילען אין קאָרטען.

אַ מאַגנעטישע קראַפט האָט מיך אויך צוגעצויגען צום שפּיל און איך האָב געשטעלט דעם ערשטען קאָן. פערשטייט זיך, די חברה ראַפינירטע שולערס האָבען באַלד דערשמעקט, אַז זיי האָבען פאַר זיך אַ יאָלד און אין משך פון עטליכע מינוט האָבען זיי מיך געמאַכט נישט בלויז גאָלע פון געלד, נאָר איך האָב שוין אפילו ביי זיי געזודאַנזשעט צו פערקנאַקען אויך אייניגע זאַכען פון לייב אַראָב.

די ערשטע מפּלה, וואָס איך, אַלס 12־יעהריג בחור'ל, האָב געהאַט ביי די קאָרטען, האָט אין מיר דערוועקט אַזאַ רייץ און דראַנג צום שפּיל, אַז איך האָב גענומען כסדר אַרויסטראָגען פון שטוב געלד און אַלץ, וואָס עס האָט זיך נאָר געלאָזט און געהאַט אַ געוויסען ווערט. אַלץ האָב איך געשטעלט אין קאָן און ווי געוועהנליך פערשפּילט.

וואָס מעהר איך האָב געשפּילט, אַלץ שטאַרקער איז אין מיר געוואָרען דער יצר הרע צום שפּיל און ממילא גרעסער די בעדערפעניש אין געלד.

אַזוי ווי מיין מוטער האָט געפיהרט אַ פערשווענדעריש לעבען, דער מאַן איהרער האָט צוזאַמען מיט זיינע קאָלעגען געהוליעט אויף איהר חשבון און כסדר אַרויסגעטראָגען פון שטוב געלד און ווערט־זאַכען; די משרתים און די משפּחה האָבען אויך געשלעפּט, וואָס האָט זיך נאָר געלאָזט, און איך און יעדעס פון די קינדער האָט אויך נישט צוגעלעגט, האָט ממילא דאָס גרויסע, אין משך פון לאַנגע יאָהרען אָנגעזאַמעלטע פערמעגען, וואָס מיין פאָטער האָט איבערגעלאָזט, סוף כל סוף זיך געמוזט אויסשעפּען.

ווען דער מאַן האָט געזעהן, אַז מיין מוטער איז שוין איינגאַנצען גאָלע, האָט ער זי געלאָזט זיצען און איז פון איהר ענטלאָפען, מיטנעהמענדיג מיט זיך אַפילו דאָס לעצטע ביסעל, וואָס ר'האָט נאָך געפונען.

די איינגעבאַקענע געוואוינהייט צו אַ פרייע, לוסטיג און ווילד לעבען האָט מיין מוטער געטריבען אין אָפּגרונד פון שאַנד. אַלס גאַסענפרוי איז זי אָנגעשטעקט געוואָרען מיט אַנ'אומהיילבּאַרער ווענערישער קראַנקהייט און איז בעגאַנגען זעלבּסט־מאָרד. מיינע 5 יונגערע ברידער און שוועסטער זענען צוזייט און צושפּרייט געוואָרען איבער אַלע עקען וועלט און איך האָב זיי שוין מעהר פאַר מיינע אויגען נישט געזעהן און אפילו פון זיי נישט געהערט.

דער דראַנג צום קאָרטען־שפּיל האָט זיך דערווייל אין מיר כסדר פערשטאַרקט. אַזוי ווי איך בין שוין געבליבען אָהן אַ היים און ממילא אויך אָהן געלד, בין איך געצוואונגען געווען צו זוכען זיך גליק אַנדערשוואו. אַזוי־אַרום בין איך צו 18 יאָהר געוואָרען אַ פשוט'ער גנב. דעם ערשטען פּרוב האָב איך געמאַכט ביי די פויערישע פורהלעך אין די מאַרק־טעג, אַראָפּכאַפּענדיג אַ ביליג פעלצעל, אַ זעקעל, אַ בייטש, אַ קובעל און אַלץ, וואָס עס האָט זיך נאָר געלאָזט.

(סוף קומט)

אַרגוס.

Dr. med. H. Lubicz
צעגעלניאַנאַ 43, טעל. 41-32
ספּעציאַליסט פאַר הויט, ווענערישע און מענער־
שוואַכע קראַנקהייטן. היילונג מיט קוואַרץ־לאַמפּען
פון 8—10 און פון 5—8

לאָדז, 8 פעברואַר 1929

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדז, 8 פעברואַר 1929

צוויי לידער — צוויי וועלטען

„אינטערנאַציאָנאַל" און „עי אוכניעם" אין פּראָלעטקולט.

פון דר. ח. זשיטלאָווסקי

די שאלה וועגן דער „פּראָלעטאַרישער קולטור", אינטערעסירט נישט נאָר דער רעוואָלוציאָנערער אַרבייטערשאַפט פון דער גאַנצער וועלט. דאָס איז אַ היסטאָרישער פּראָבּלעם, אַוועקגעשטעלט אויף דער סדר היום פון אונזער איצטיגער צייט,

אומעטום אין דער גייסטיגער וועלט הערשט איצט אַן׳אומרוה, אַן׳אומצופרידענהייט מיט די הערשענדע יסודות פון דער מאָדערנער קולטור, אויף וועלכער עס ליגט דער קלאָרער חותם פון די איצט הערשענדיגע קלאַסען. די אַרבייטערשאַפט, וואָס וואַקסט אַלץ מעהר אָן אין צאָהל און בּרייט, טרעט אַרויס מיט דער פערזיכערונג, אַז זי קומט צו בּענייען די גאַנצע מענשליכע קולטור, אָנזאָגענדיג זי מיט׳ן גייסט פון איהר קלאַס. דערפון — דער אינטערעס צו דעם פּראָבּלעם און די וויכטיגקייט בעקאַנט צו ווערען מיט דעם ענין: טרעט מען אָבער נעהענטער צו צו איהם ,אַזוי בעמערקט מען תיכף, אַז מען האָט דאָ אייגענטליך צו טון מיט צוויי גאַנץ פערשידענע פּראָבּלעמען ,וואָס דאַרפען בעהאַנדעלט ווערען אויף צוויי פערשידענע אופנים.

כדי קלאָר צו ווערען אין דעם ראָפּעלטען זין, וואָס ווערט פערבונדען מיט דער בעצייכנונג: „פּראָלעטאַרישע קולטור", „פּראָלעטאַרישע שאַפונג", לאָמיר נעהמען צוויי קולטור־דערשיינונגען, צוויי לידער, וואָס זייער ריין־פּראָלעטאַרישער כאַראַקטער וועט פון קיינעם נישט אָפּגעפרעגט ווערען: דאָס בעריהמטע ליד פון דעם „אינטערנאַציאָנאַל" וואָס ווערט געזונגען פון דער רעוואָלוציאָנערער אַרבייטערשאַפט אומעטום אויף דער גאַנצער וועלט און אַן׳אַנדער ליד, וואָס איז, — אַ דאַנק שאַליאַפּינען, — אויך געוואָרען זעהר בעליבט אין בּרייטע קרייזען: דאָס „עי, אוכניעם"־ליד פון די אַמאָליגע רוסישע אַרבייטער־אַרטעלען.

בּיידע לידער זענען פון זייערע בעשאַפער בעשטימט געוואָרען פאַר דער אַרבייטערשאַפט. בּיידע זענען דורכגעדרונגען מיט דעם אַרבייטער־גייסט, בּיידע בּרענגען אַרויס כמעט דיזעלביגע פּסיכאָלאָגישע ווירקונג. זיי הויבּען דעם מוט פון דעם אַרבייטער און מאַכען איהם גרינגער די דורכפיהרונג פון זיינע אויפגאַבען ,וואָס שטעהען פאַר איהם.

אָבער, — וואָס פאַר אַ געוואַלדיגער תהום עפענט זיך אויף פאַר אונז צווישען די צוויי לידער, ווען מיר בעטראַכטען דעם מקור ,פון וואַנען זיי פליסען ,דעם מהות פון דער שאַפונגס־קראַפט, וואָס האָט זיי אַרויסגעבראַכט, דעם אינעווייניגסטען פערבּאָרגענעם ציל, וואָס האָט זיך פערקערפּערט אין זיי!

דאָס ליד פון דעם „אינטערנאַציאָנאַל" איז בעשאַפען געוואָרען נ י ש ט פון דעם פּראָלעטאַריאַט נאָר פון אַן׳איינצעלנעם אינטעליגענטען קינסטלער פ אַ ר דעם פּראָלעטאַריאַט .די בעשאַפונגס־קראַפט וואָס האָט זי אַרויסגעבראַכט, איז — בּיי דער גאַנצער קינסטלערישקייט און פּאַטעטישקייט איהרער, — אין ערשטער ליניע פון אַן א י נ ט ע ל ע ק ט ו ע ל ע ן, שכל׳דיגען כאַראַקטער .זי איז דורך־און דורך ט ע נ ד ע נ צ י ע ז, ציל־שטרעבּעוודיג. און דער ציל לאָזט זיך דאָ זעהר גרינג אַרויסדעסטילירען. דאָס איז דער קלאָרער ווילען איינצווירקען אויף דעם מוט פון דער אינטערנאַציאָנאַל־אָרגאַניזירטער אַרבייטערשאַפט צו פערשטאַרקען אין איהר איהר גלויבּען און איהר האָפנונג אין דעם בעפרייאונגס־קאַמף פאַר דער גאַנצער אַרבייטענדיגער און פערבּרידערטער מענשהייט.

נעהמט מען די „פּראָלעטאַרישע קולטור" אין דעם זין, וואָס האָט געפונען זיין פּראַכטפולען אויסדרוק אין דעם ליד פון דעם „אינטערנאַציאָנאַל" איז דער פּראָבּלעם איהרער קלאָר, הגם די וועגען, ווי צו פערענטפערען דעם פּראָבּלעם זענען שוין נישט אַזוי קלאָר, און נישט אַזוי איינזיניג בעשטימט.

די „פּראָלעטאַרישע קולטור", — לאָמיר דאָ רעדען, צוליב אַ קאָנקרעטערען ביישפּיל, נאָר וועגען איין צווייג איהרען, דער „שעהנער" ליטעראַטור,— דאַרף בעשטעהן פון יענע ליטעראַטור־שאַפונגען, וואָס האָבען אין אויג דאָס לעבען פון דעם פּראָלעטאַריאַט, זיין טאָג־טעגליכען קאַמף פאַר די קליינע און גרויסע אויפגאַבען, וועלכע ער דאַרף דורכפיהרען, זיין בעשטימטע פּראָלעטאַרישע שטעלונג, צו די איבעריגע קלאַסען און צו אַלע דערשיינונגען פון אַ מענשליכען לעבען: צו רעליגיע, פאַמיליע, אייגענטום וכו׳ וכו׳.

דערבּיי איז קיין גרויסער חילוק נישט, ווער עס בעשאַפט די דאָזיגע ליטעראַטור. זי קאָן אויסוואַקסען פון אינעווייניג ,פון דעם פּראָלעטאַריאַט גופא. קאָן אָבער אויך געבּראַכט ווערען צו איהם פון דרויסען, ווי שאַפונגען פון דער סאָציאַליסטישער אינטעליגענץ פאַר דעם פּראָלעטאַריאַט. דער עיקר איז די קלאָרע צילשטרעבּעוודיגקייט פון דער שאַפונג. זי דאַרף זיין דורכגעדרונגען מיט אַ „פּראָלעטאַרישען גייסט" (וואָס אַזוינס דאָס זאָל נישט זיין) און שטעהן אויף אַ „פּראָלעטאַרישען" שטאַנדפּונקט: אינטערעסירען זיך מיט דעם וואָס דאַרף ציהען צו זיך דעם אינטערעס פון דעם פּראָלעטאַריאַט ,אַרויסבּרענגען אַלע געשילדערטע דערשיינונגען אין אַזאַ בעלייכטונג, אין אַזאַ קינסטלערישען אָפּשאַץ און געפיהל, וואָס זאָל האַרמאָנירען מיט יענע געפיהלען, וואָס דאַ ר פ ע ן לעבען אין דעם פּראָלעטאַריערס ברוסט. עס דאַרף אין שילדערונג געליבט און פערשענערט ווערען נאָר דאָס ,וואָס איז ווערט, דער פּראָלעטאַריער זאָל דאָס ליבען און זיך קוויקען מיט דעם: עס דאַרף אין איהר פערהאַסט און פערמיאוסט ווערען דאָס, וואָס פערדינט, דער פּראָלעטאַריער זאָל דאָס האַסען און פערמיאוסען. דאָס איז די הויפּט־פאָדערונג פון דער „פּראָלעטאַרישער ליטעראַטור" ,וועגען וועלכער עס זענען אין דער לעצטער צייט געפיהרט געוואָרען די היציגסטע ויכוחים.

האָט מען דאָס אין זין, אַזוי ווערט איינעם קלאָר, אַז אָט די אַרט פּראָלעטאַרישע ליטעראַטור געהערט צו דעמזעלבּיגען קלאַס קולטור־דערשיינונגען, צו וועלכען עס געהערען, צ. ב. די ק אַ ט ו י ל י ש ע ליטעראַטור, אָדער די ש אָ ו ו י נ י ס ט י ש - נ אַ צ י אָ נ אַ ל י ס ט י ש ע ליטעראַטור. פאַר דעם וויסענשאַפטליכען פאָרשער פון קולטור בּכלל געהערען זיי אַלע צו דעם גרויסען קולטור־פעלד ,וואָס רופט זיך „ס אָ צ י אַ ל ע פּ ע ד אַ ג אָ ג י ק". יענע אַלע אַרטען שאַפונגען זענען אַ מין „ק י נ ד ע ר־ל י ט ע ר אַ ט ו ר פאַר דערוואַקסענע".

אַזאַ ליטעראַטור קאָן זיך אויסגעשטאַלטען אי זעהר רייך, אי זעהר שעהן. מען מאַכט אָבער אַ גרויסען טעות .ריין ט ע כ נ י ש ע ן טעות, ווען מען פאָדערט פון אמת׳ע ,ערשט־גראַדיגע קינסטלער זיי זאָלען זיך בעטייליגען אין דער אויסגעשטאַלטונג פון אָט דער פּראָלעטאַרישער ליטעראַטור. דאָס איז נישט פאַר זיי אַן׳עסק, און זעלטען ווען אַן׳אמת׳ער קינסטלער וועט קענען אַרויסבּרענגען אַ געראָטענע זאַך אויף אָט דעם שאַפונגס־פעלד. דאָס רוב וועט אַרויסקומען פאַרטאַטשישע אַרבּייט, וואָס איז אַן׳אמת׳ער בזיון פאַר דעם קינסטלערס נאָמען.

דערוואָרטען עפּעס וויכטיגעם קאָן מען דאָ נישט פון די ערשט־ראַנגיגע ז ש ע נ י ע ן, נאָר פון די צווייט־דריט־און פערט־גראַדיגע ט אַ ל אַ נ ט ע ן, וואָס זענען מעהר קונסט־בעל־מלאכות ווי אמת׳ע קינסטלער; פון יענע טאַלאַנטען, וואָס פילען אָן די ביכער־מאַרק און די טעאַטער־בּיהנעם מיט זייערע ראָמאַנען, דערצעהלונגען און דראַמעס. צו זיי דאַרף מען זיך ווענדען מיט דער אויפגאַבע. זיי וועלען פערשטעהען די מלאכה. און זיי קאָנען „ליווערען די סחורה" אין דער בעסטער געפאָדערטער קוואַליטעט.

ווי אַ צווייג פון דער סאָציאַלער פּעדאַגאָגיק, געהערט אָט די פּראָלעטאַרישע ליטעראַטור צו יענער אַלגעמיינער קולטור־וועלט, וועלכע קאַרל מאַרקס האָט אַ נאָמען געגעבּען די „ממשלה פון נויטווענדיגקייט". אָט די קולטור־וועלט איז כולל אין זיך אַלע אַרבּייטען און שאַפונגען, „וואָס זענען בעשטימט דורך דער נויט און דער דרויסענליכער צוועקמעסיגקייט", זי, אָט די אַרט ליטעראַטור, געהערט נ י ש ט צו יענער ה ע כ ע ר ע ר קולטור־וועלט, וואָס מאַרקס בעצייכענט מיט דעם כאַראַקטעריסטישען נאָמען: „די ממשלה פון פרייהייט", וואו „עס וויקעלט זיך פאַנאַנדער די מענשליכע קראַפט, וואָס איז אַ זעלבּסט־ציל פאַר זיך", און „וואָס בליהט אויף אויף דער ממשלה פון נויטווענדיגקייט, ווי אויף איהר פונדאַמענט", (פערגלייך קאַרל מאַרקס „דאָס קאַפּיטאַל", ענגלישע איבערזעצונג, באַנד 3 ז. 954־955)!.

צו דער „ממשלה פון פרייהייט" געהערט אָבער דאָס רוסישע אַרטעלען־ליד: „עי, אוכניעם"!, וואָס קאָנען דינען ווי אַ גוטער בּיישפּיל פאַר אַ גאַנץ אַנדער טיפּ און אַרט „פּראָלעטאַרישע קולטור".

דער מקור, פון וואַנען יענע פאָלקס־ליד איז אַרויסגעפלאָסען, איז נישט די שאַפונג פון דעם אינטעליגענטישען יחיד, נאָר דאָס קאָלעקטיווע שאַפען פון אַן׳אַרבּייטער־קיבוץ.

דער מהות פון דער שאַפונגס־קראַפט, וואָס האָט זי אַרויסגעבּראַכט, איז נישט די אינטעלעקטועלע, בעוואוסטזיניגע, ציל־שטרעבּעוודיגקייט. עס איז דער אינטויטיוו־עסטעטישער דראַנג אויסצודריקען אין שעהנע ,האַרמאָנישע קלאַנגען אַ פּ אָ ע ט י ש ע ש ט י מ ו נ ג, אַ געבּאָרענע אין דעם פּראָצעס פון אַרבּייט. און זי האָט נישט קיין זייטיגע, דרויסענדיגע צילען ,נישטאָ אין איהר קיין בעוואוסטזיניגע שטרעבּונג צו בעפרידיגען אַ וועלכע עס איז נויט אָדער הצטרכות ,וואָס ליגט דרויסען פון איהר; דער פּאָעטישער דראַנג געהערט צו יענער העכערער מענשליכער שאַפונגס־קראַפט, וואָס דינט נישט קיינעם ,נאָר זיך אַליין, „וואָס טראָגט איהר ציל אין זיך גופא".

און גראָד, ווייל דאָס ליד איז געבּוירען אין דער „ממשלה פון פרייהייט" ,לעבּט זיך אויס אין איהר אין פולסטער פרייהייט די אינעווייניגסטע נאַטור פון דעם בעשאַפער. גראָד ווייל די בעשאַפער האָבּען נישט געטראַכט וועגען „פּראָלעטאַרישקייט", איז זי אַן׳אַרויסשטראַל פון דעם פּראָלעטאַריערס נשמה. טראָגט זי אויף זיך דעם קלאָרען חותם פון דעם אַרבּייטערישען לעבּען, און העלפט דעם אַרבּייטער אין זיין אַרבּייט, פערזיסענדיג דעם אַרבּייטס־פּראָצעס און הויבּענדיג דעם מוט.

די „פּראָלעטאַרישקייט", וואָס שטראַלט פון דעם ליד און דער סאָציאַל־פּסיכאָלאָגישער נוצען וועלכען ער בּרענגט, זענען דאָ בּ י י־פּ ר אָ ד ו ק ט ע ן, וועגען וועלכע קיינער האָט נישט געטראַכט, און דווקא דערפאַר, וואָס קיינער האָט דאָס נישט געהאַט אין זינען ,וואָס דער אַרבּייטער האָט דאָ געזונגען, „ווי אַ מ ע נ ש, וואָס אַ ר בּ י י ט", איז דאָס ליד איינע פון די שעהנסטע שאַפונגען פון דעם רוסישען אַרבּייטער־קלאַס.

קאָן מען דעריבּער האָפען, אַז אויך דער מאָדערנער פּראָלעטאַריאַט וועט אויף דעמזעלבּיגען אונבּעוואוסטזיניגען, אינטויטיוון, נ י ש ט ציל־שטרעבּעוודיגען אופן דורכזאַפּען אַלע וויכטיגע צווייגען פון דער מ ע נ ש ל י כ ע ר קולטור מיט זיין אייגענער פּראָלעטאַרישער נשמה? און וואָס האָט די מענשהייט צו דערוואַרטען פון אַזאַ מין קולטור?

אָט דאָס זענען די גרויסע שאלות, וואָס שטעהען אויף דעם סדר־היום אין אונזער צייט פון גרויסער אומרוה ,פון אויפגערודערטער קולטור־וואַקלעניש. אָט די שאלות דאַרף מען האָבּען אין זינען, בּעת מען טראַכט וועגען דער „פּראָלעטאַרישער קולטור" אין דעם ריכטיגען און וויכטיגען זין פון דעם וואָרט.

די „פּראָלעטאַרישע קולטור" אין דער „ממשלה פון פרייהייט" איז אַ גאַנץ אַנדער פּ ר אָ בּ ל ע ם, איידער דיזעלביגע שאלה אין דער „ממשלה פון נויטווענדיגקייט", און אַ גאַנץ אַנדערען צ ו ט ר י ט פאָדערט זי פון אונז.

חתונות ביי יודען / איז פערשידענע צייטען

פון *** חיים שויס

2

פאַרוואָס אָבער האָט מען אין יענע אַלטע צייטען געגעבּען געלד צו קריגען אַ כלה און נישט פערקעהרט ,צו קריגען אַ חתן? וואָס איז געוועזען דער גרונט דערפון!

דאָס איז געווען דערפאַר, וואָס די מענשליכע געזעלשאַפט איז אין יענע צייטען געווען אַנדערש געבּויט ווי היינט. און דעריבּער האָט אַ מאַן דעמאָלט חתונה געהאַט אויף אַן׳אַנדער אופן און זיך אויך אַנדערש בעצויגען צו דער פרוי.

בּיי אונז היינט, איז חתונה האָבּען אַ פערבּינדונג צווישען צוויי איינצעלנע מענשען, אַ מאַן און אַ פרוי. די געזעלשאַפט, צו וועלכער זיי געהערען האָט זיך גאָרנישט צו קימערען דערבּיי. טאַטע־מאַמע מישען זיך אַפילו יאָ שטאַרק אַריין, ווען זייער קינד טוט אַ שידוך. אָבער קיין [illegible] דעה זאָגען זיי אויך נישט. ווען צוויי הייראַטען היינט, איז דאָס זייער אייגענע זאַך ,און געפעלט דער משפחה דער שידוך נישט ,עסען זיך חתן־כלה היינטיגע צייטען דאָס האַרץ נישט אָפּ. וואָרום אונזער גאַנצע איצטיגע געזעלשאַפט איז צונויפגעשטעלט פון איינצעלנע מענשען, און יעדער איינער איז אַ וועלט פאַר זיך ,מיט זיינע אייגענע פאָדערונגען און רעכטען.

בּיי יודען אָבער, אין יענע אַלטע צייטען, פון וועלכע מיר רעדען דאָ, האָט דער איינצעלנער מענש געהאַט אַ קנאַפּע בעדייטונג און געשפּילט אַ גאַנץ קליינע ראָלע. אַלצדינג איז געווען די משפחה און דער שבט. צו וועלכען יעדער האָט געהערט. אויך חתונה האָבּען האָט דערפאַר נישט געקענט זיין דעמאָלט קיין פּריוואַט זאַך, נאָר דאָס איז זיכער געווען אַן׳ענין פאַר דער פאַמיליע נישט חתן־כלה, נאָר זייערע פאַמיליעס האָבּען געשפּילט די גאַנצע ראָלע אין אַ שידוך. די משפחה אָבער איז דעמאָלט בעשטאַנען פון פאָטערס .אַ קינד האָט זיך גערעכענט נאָכ׳ן פאָטער נאָך, נישט נאָך דער מוטער. ווען אַ מיידעל האָט חתונה געהאַט, איז זי דערפאַר אריבּערגעגאַנגען פון איהר פאָטער׳ס משפחה צו דער משפחה פון איהר מאַן. די טאָכטער איז אָבער געווען אַ נוצליכע האַנד אין דעם פאָטערס הויז, און אַז זי האָט חתונה געהאַט, האָט דער פאָטער און די גאַנצע פאַמיליע פערלוירען אַ נוצליכען מיטגליד, בעת דעם חתן׳ס פאָטער און זיין פאַמיליע האָבּען, פערקעהרט, צוגעקראָגען אַ נייעם מיטגליד. עס איז דעריבּער געווען נישט מעהר ווי רעכט, אַז דער פאָטער פון דער כלה זאָל קריגען בעצאָהלט דעם פולען פּרייז וואָס זי איז ווערט געווען אַלס מיטגליד פון דער משפחה.

דערצו מוז מען האָבּען נאָך אַ זאַך אין זינען. בּיי אַלע פעלקער אין דער וועלט איז געוועזען אַמאָל אַ צייט, אין די עלטסטע שטופע פון זייער ענטוויקלונג, ווען אַ ווייב איז געקויפט געוואָרען, פּונקט אַ שטייגער ווי אַ קנעכט אָדער עפּעס אַ חפץ. אַ פרוי איז דעמאָלט נישט געווען קיין פרייע פערזאָן, נאָר אַ געגענשטאַנד, אַ זאַך, און זי האָט געהערט צו איהר פאָטער ,און שפּעטער, אַז זי האָט חתונה געהאַט צו איהר מאַן, ווען אַ מאַן האָט אין יענע צייטען געהייראַט ,האָט ער פּשוט אָפּגעקויפט די פרוי פון איהר פאָטער, און ער האָט דעריבּער בעצאָהלט פאַר איהר דעם פּרייז.

איז אַ פרוי בּיי יודען אין די צייטען פון דעם תנ״ך, ווען דער חתן האָט געצאָהלט „מוהר" נאָך בעטראַכט געוואָרען פאַר אַ געגענשטאַנד, וואָס מ׳קען אָפּקויפען?

ניין, אין יענע צייטען ,ווען יודען האָבּען געהאַט אַן׳אייגענע מלוכה אין ארץ־ישראל ,האָט דער מאַן שוין מעהר נישט בעטראַכט די פרוי פאַר אַ געקויפטען געגענשטאַנד .די יודישע ציוויליזאַציע איז דעמאָלט שוין געווען העכער ענטוויקעלט די זיטען זענען שוין געווען פיינער, און דער פאָטער און דער מאַן האָבּען שוין געהאַט אַ מאָראַלישע בעציהונג צו דער טאָכטער און דער פרוי. אמת, טאַקע ,דער חתן האָט געגעבּען געלד דעם פאָטער פון דער כלה. אָבער דאָס איז געווען אַ מנהג געבּליבּען פון עלטערע צייטען, אין יענער צייט אָבער, איז חתונה־האָבּען שוין געווען נישט מעהר ווי אַן־אָפּקויף לפנים, די אויסערליכע, געזעלשאַפטליכע פאָרם דערפון איז נאָך געווען ווי בּיים קויפען אַ זאַך ,אָבער די אַלטע פאָרם האָט שוין געהאַט אַ נייעם, העכערען אינהאַלט.

מ׳האָט, ווייזט אויס, מיט דער צייט אויפגעהערט בּיי יודען צו בעטראַכטען דעם „מוהר" אַלס דעם קויף־פּרייז ,וואָס מ׳האָט בעצאָהלט דעם פאָטער און מען האָט עס אָנגענומען מעהר אַלס אַ מתנה ,וואָס דער חתן גיט דער כלה און איהרע נאָהענטע אייגענע. שוין אין דער עלטערער צייט פון דער יודישער מלוכה פלעגט אַ גוטער פאָטער אַוועקגעבּען „מוהר" אָדער ווענינסטענס אַ גרויסען טייל ,דערפון, צו דער טאָכטער. האָט עמיצער עס נישט געטאָן ,האָט מען איהם געהאַלטען פאַר אַ שלעכטען פאָטער (בראשית ל״א, 15).

אָבער יעדענפאַלס ,האָט די גוטע, גאָלדענע צייט בּיי יודען פאַר טאַטעס מיט טעכטער נישט אָנגעהאַלטען אויף שטענדיג. אין די שפּעטערע צייטען פון דער משנה און גמרא, האָט חתונה מאַכען אַ טאָכטער געקאָסט דעם פאָטער אַ סך געלד. ער האָט נאָר דעם חתן געמוזט געבּען נדן, און דער קלענסטער נדן האָט בעטראָפען פופציג „זוז" (אַזאַ מטבע אין יענע צייטען, אַ פערטעל „שקל"), אַ חוץ דעם האָט דער פאָטער נאָך געמוזט געבּען איהר אַ שעהנעם אויסשטייער ,לויט איהר ראַנג און איהר יחוס.

אָבער דאָס זענען שוין געווען גאָר אַנדערע צייטען. מ׳האָט שוין דעמאָלט כמעט אינגאַנצען געהאַט פערגעסען, אַז חתונה האָבּען האָט לכתחילה בעדייט קויפען אַ ווייב פאַר געלד. אַ חתונה איז שוין דעמאָלט געווען אַ רעליגיעזע צערעמאָניע. אַ מאַן האָט דערפאַר געקאָנט דאַן „מקדש זיין" אַ פרוי, עס הייסט, זיך פערקנס׳ען מיט איהר, דורך יעדע חשובע זאַך ,וואָס ער האָט איהר געגעבּען. וואָרים, דאָס וואָס ער האָט איהר געגעבּען בשעת ער האָט איהר מקדש געווען איז געווען נישט מעהר ווי אַ סימבּאָל פון אָפּקויפען.

(נאָך וועט קומען).

LEKARZ DENTYSTA צאָהן־אַרצט
St. GELBERG
זאַכאָדניאַ 15, טעל. 31-08.
היילט גאַנץ פערנאַכלעסיגטע ציינער און מאַרקראַנקהייטען, צאָהן־ציהונג אָהן שמערצען, היילט מיט ליכט - בעשטראַהלונג, ספּעציעלער לאַבּאָראַטאָריום פון קינסטליכע ציינער.
נעהמט אָן פון 9 פריה ביז 7 אָוונט.

Dr. H. WOŁKOWYSKI
צעגעלניאַנאַ 25, טעל. 26-87
ספּעציעל אַרצט פאַר הויט און ווענערישע קראַנקהייטען, מענער־שוואַכע. אַלע אַרט אַנאַליזען, באַהאַנדלונג מיט קוואַרץ־שטראַהלען.
נעהמט אָן פון 8—10 פריה, 12—2 נ.מ. און פון 4—8 אָוונט.

פאַרוואָס נאַפּאָלעאָן האָט זיך פאַראינטערעסירט מיט דער יודען-פראַגע

(פון דער סעריע: נאַפּאָלעאָן און די יודען).

פון דר. נחום סלושץ

דער אַנטי-רעליגיעזער טעראָר אין דער צייט פון דער פראַנצויזישער רעוואָלוציע, האָט נישט לאַנג געדויערט און דעריבער האָט ער נישט געקענט שטאַרק אָנריהרען דאָס טראַדיציאָנעלע יודישע לעבען אין לאַנד, הגם עס מוז אָנגענומען ווערען, אַז אַ געוויסער טייל פון דער יודישער יוגענד האָט זיך מעהר אָדער ווייניגער אָפּגעריסען פון יודישען פאָלקס-לעבען און אַז פון דעמאָלט הויבט זיך איינגענטליך אָן די פּאַקטישע אַסימילאַציע.

אין פּנקס פון דער חברה קדישא אין האַנעגוי שרייבט דער סופר אַזוי: „אויף דעם איז אונזער האַר קפערקלעמט געוואָרען, בעת דער טעראָר איז ערשינען און דאָנערשטאָג ערב ראש חודש אדר התקנ״ד האָט מען פערמאַכט די טירען פון אונזער שוהל בעונותינו און דאָס האָט געדויערט ביז דינסטאָג י״ז תמוז התקנ״ה, בעת מיר זענען אַרויס פון טרויער צו שמחה און מען האָט געעפענט די טירען און שבת זענען מיר אַריין אין שוהל“.

דער דאָזיגער טרויקענער בעריכט גיט איבער טריי די אמת׳ע געפיהלען פון די דורכשניטליכע יודען.

אויך אין מעץ האָט מען די גרויסע שוהל צוריק איבערגעגעבען צו דער קהלה וועלכע האָט זיך רעאָרגאַניזירט און אין פּאַריז גופא האָט זיך געגרינדעט אַ קהלה. יודישע קינדער האָבען פערלאָזען די שוהלען ווא מען האָט געלערענט אין גייסט פון דער „געטין פון שכל“. ווייל די צוויי יודישע קהלישע שוהלען זענען דאָרט ווידעראַמאָל געעפענט געוואָרען.

דאָך אין גאַנצען אָהן ווירקונג זענען די יאָהרען פון דער רעוואָלוציע נישט פערביינגעגאַנגען. זעהר פיל יודען האָבען פערלאָזען די געטהאָ׳ס און זענען אַוועק אין די גרעסערע צענטערען פון לאַנד, דאָרט וואו זיי האָבען פאַר הונדערטער יאָהרען נישט געטאָרט וואוינען. אין טולוז האָט די שטאָט אַוועקגעגעבען די יודען אַנ׳אַלטען קלויסטער, פון וועלכען זיי האָבען געמאַכט אַ שוהל. די אַמאָל אַזוי בעריהמטע שטאָט מאָנפּעליע האָט שוין פערמאָגט אַ קהלה מיט איבער הונדערט און פערציג יודען. פיל יודען האָבען בעקומען רעגירונגס-שטעלען אַלס לעהרער אָדער בעאַמטע. אויך פיל דייטשע און פּוילישע יודען האָבען זיך בעזעצט אין פראַנקרייך. צום סוף פון יאָהרהונדערט געפינט מען שוין אין פּאַריז גופא ביז דריי טויזענד יודען אַנשטאַט די פינף הונדערט פון פאַר דער רעוואָלוציע. אַ דאַנק יודישע פאָרשטעהער, ווי אַברהם פורטאַדאָ, פון באָרדאָ, און בער יצחק בער, האָט די נייע רעגירונג (דער אַזוי-גערופענער דירעקטאָריום) זיך פערהאַלטען טאָלעראַנט צו יודישע ענינים. די נייע עראָבערונגען פון די פראַנצויזישע אַרמעען האָבען נאָך מעהר פערגרעסערט די צאָהל און דעם איינפלוס פון יודען אין די פראַנצויזישע מדינות.

דער יודישער איינפלוס איז, אַלזאָ, געוואָרען שטאַרקער, אָבער צוויי נעגאַטיווע פאַקטאָרען האָבען געפיהרט דערצו אַז נאַפּאָלעאָן זאָל זיך פערינטערעסירען מיט דער יודען-פראַגע, ווי דאָס איז צו זעהען פון זיינע האַנדלונגען און די ערקלעהרונגען פון שטאַטסמאַן פּאָרטאַליס.

דאָס קולטורעלע און רעליגיעזע לעבען פון דער גרויסער מאַסע פראַנצויזישע יודען איז געבליבען ווייניג בעריהרט פון דער אידעאָלאָגיע פון דער רעוואָלוציע. זיי האָבען ווייטער געלעבט צווישען זיך לויט זייער טראַדיציאָנעלען שטייגער. האָבען געזאָרגט פאַר דער אויפהאַלטונג פון זייער רעליגיע, און האָבען איבערהויפּט זיך געפיהרט ווי אַנ׳אָפּגעזונדערטער עלעמענט, אַן עם מפוזר ומפורד ודתיהם שונות. דאָס בעווייזט אונז בעשיינפערליך, אַז נישט די געזעצליכע בערעכטיגונג האָט געבראַכט די אַסימילאַציע נאָר די שפּעטער געענדערטע יודישע לעבענס-בעדינגונגען און ספּעציעל דאָס פערנאַכלעסיגען פון דער יודישער קולטור און פון דער תורה.

די פראַנצויזישע שטאַטס-לייט האָבען זעהר גוט פערשטאַנען ערענפאַלס פיל בעסער ווי די יודישע פאָרשטעהער, וואו עס איז געלעגען דער שווער-פּונקט פון דער גאַנצער פראַגע פון עמאַנציפּאַציע. גראַף פּאָרטאַליס פון ווען, אַלס דעם ערשטען בילדונגס-מיניסטער פון דער נייער פראַנקרייך, עס איז אַזוי פיל אָפּגעהאַנגען צו רעאַליזירען די גלייכבערעכטיגונג פון די יודען, האָט גלייך איינגעזעהען אַז עס עקזיסטירט אַ גרינדליכער אונטערשיד צווישען דעם וועזען פון דער יודישער רעליגיע און די קריסטליכע גלויבענס. ער האָט געפונען פאַר נויטיג זיך צו פערענטפערען פאַר וואָס די נייע שטאַטס-געזעצגעבונג האָט נישט געקענט אַריינגעהמען יודען אין דער ראַהמען פון די ניי-געשאַפענע קולטוס-אָרגאַניזאַציעס, „יודען בילדען מעהר אַ נאַציע ווי אַ רעליגיע“, האָט ער ערקלעהרט, „זיי לעבען צווישען אַלע פעלקער אָבער מישען זיך מיט זיי נישט אויס“. אונזער רעגירונג האַלט עס פאַר איהר חוב צו בעהאַנדלען מיט רעספּעקט דאָס דאָזיגע פאָלק, וועלכעס האָט אין זיין געשיכטע איבערגעלעבט פיל קאַטאַסטראָפען, איז אָבער שטענדיג געבליבען געטריי זיין קולטור און דעם גלויבען אין זיין גאָט. און ציהט פאַר נישט איינפיהרען קיין נייע אָרדנונגען און וויל בלייבען ביי זיין ביז־אַהעריגען לעבענס-שטייגער, ווייל גאָט אַליין איז זיין געזעצגעבער, אין די דאָזיגע ווערטער פיהלט מען די גרויסע סימפּאַטיע פון שטאַטסמאַן צום יודישען פאָלק.

דער נישט-יודישער פּאָליטיקער האָט פיל טיפער בעגריפען דעם מהות פון יודענטום, וואָס זיין פונדאַמענט-שטיין טאָר נישט געריהרט ווערען, ווי די אויפגעקלעהרטע יודען פון יענער צייט. גראָדע דער יודישער פאָרשטעהער בער יצחק בער האָט עס געפינען פאַר נויטיג צו פּראָטעסטירען געגען דער ערקלעהרונג פון פּאָרטאַליס און האָט געפאָדערט דאָס די רעגירונג זאָל בענוצען איהר גאַנצע מאַכט כדי איינצואָרדנען דאָס לעבען און די אָרגאַניזאַציע פון די יודישע קהלות און רעליגיע אין איינקלאַנג מיט דעם נייעם געזעץ.

עס איז צו בעמערקען, אַז פּאָרטאַליס דריקט דערמיט נישט אויס נישט נאָר זיין אייגענע מיינונג, נאָר די מיינונג פון זיין הערשער — פון נאַפּאָלעאָן אַליין.

אַלס געוועזענער פייערדיגער רעוואָלוציאָנער און פרייער גייסט האָט נאַפּאָלעאָן אין זיינע ערשטע יאָהרען אַליין געהאַט די געלעגענהייט צו קומען אין בעריהרונג מיט פערשידענע אויפגעקלעהרטע יודען, מעהרסטענס פון באָרדאָ און עלזאַס, און שפּעטער אויך מיט אַ גרויסער צאָהל יודישע ליפעראַנטען, שפּיאָנען, קליינהענדלער, און פאָרשטעהער פון קהלות אין די פיל לענדער, וועלכע ער האָט איינגענומען. ער האָט געהאַט צו טון מיט יודען אין איטאַליען, דייטשלאַנד, האָלאַנד און אַפילו אין מצרים, סיריע און אין דער אייראָפּעאישער טערקיי, און אויך אין פּוילען. זיין געניאַלע בעאָבאַכטונגס-פעהיגקייט האָט איהם זיכער געגעבען די געלעגענהייט צו בעקומען אַ ריכטיגען בעגריף וועגען דעם יודישען לעבען ווי ער האָט געקענט בעקומען פון די קליינבירגערליכע יודישע באַנקירען פון באָרדאָ, וועלכע זענען געווען ווייט פון דער יודישער וועלט, אָדער פון בטלנישע משכילים, די חברים פון די מאספים אין דייטשלאַנד. נאַפּאָלעאָן האָט דעריבער קיינמאָל נישט אויפגעהערט צו בעטראַכטען יודען אַלס אַ נאַציע.

אונזער פאָרשער, דר. אַנשעל, ברענגט פאַר פערשידענע קוועלען צו בעשטעטיגען דעם פאַקט, וועלכע איינינע געלעהרטע און אונזער יאָהרען זוכען אָפּצולייקענען, אַז בשעת נאַפּאָלעאָן איז געקומען אין יפו, און האָט זיך געגרייט צו עראָבערען ירושלים, האָט ער אַרויסגעשיקט אַנ׳אויפרוף צו אַלע יודען פון די מזרח-לענדער, זיי זאָלען זיך איינשרייבען אין זיינע אַרמעען, ווען ער וועט זיי העלפען צוריק אויפבויען די יודישע מלוכה אין ארץ-ישראל. נאַפּאָלעאָן ערשיינט דעריבער אַלס דער ערשטער פּראַקטישער נישט-יודישער ציוניסט.

דאָס איז ריין נאַפּאָלעאָניש, — אַ־אָדלער-בליק ער האָט אַלעס געזעהען פון דער הויך, אַלעס גרויס און ברייט, ערשט שפּעטער האָט ער בעגריפען די טיפקייט פון דער גייסטיגער ערנידעריגונג און פון דער פּאָליטישער אונטערטעניגקייט וואָס דער גלות האָט מיט זיך געבראַכט. און האָט די יודען אָנגעהויבען צו פעראַכטען. אַלס רעאַליזאַטאָר און מענש פון טאַט האָט ער געשעצט גאָר די מאַכט, די קראַפט וואָס קען זאַכען דורכפיהרען. אין יאָהר 1801 האָט ער זיך אין רעגירונגס-ראַט אויסגעדריקט ווי פאָלגט: „וואָס אַנבעלאַנגט די יודען, בילדען זיי אַ בעזונדערע נאַציע, וועלכע מישט זיך נישט מיט אַנדערע און דעריבער וועלען מיר זיי דאַרפען בעהאַנדלען בעזונדער אין אַן־אַנדער צייט“.

עס איז מעגליך, אַז ווען נאַפּאָלעאָן וואָלט געהאַט די פרייע צייט און די גייסטיגע אומאָבהענגיגקייט אַליין זיך אָפּצוגעבען מיט דער יודישער פראַגע וואָלט ער געפונען אַנ׳אויסוועג ווי אַזוי צו עפענען אַ פרייהייטס-טיר פאַר יודען אַלס אַ בעזונדערער מענשליכע גרופּע. אָבער דערצו האָט איהם געפעהלט צייט און די געלעגענהייט. אויסער דעם איז ער געשטאַנען אונטער פערשידענע איינפלוסען און ספּעציעל האָט ער זיך וואָס ווייטער דערנעהנטערט צו דער קאַטוילישער טראַדיציע, וועלכע איז פון שטענדיג געווען פול מיט פאָראורטיילען געגען יודען און יודישקייט.

די יודישע משכילים פון יענער צייט האָבען אַרויסגעוויזען זעהר ווייניג גערולד. אַ טייל פון זיי איז ווירקליך געוואָרען בעאיינפלוסט פון די קריסטליכע אָרדנונגען און האָבען געזוכט איינצופיהרען „פּאַראָנדקעס“ מיט פרעמדער הילף. זיי האָבען זיך געשעהמט מיט די יודישע מאַסען און מיט די אויסערליכע פאָרמען פון זייער רעליגיע, וועלכע זיי האָבען געזוכט צו רעפאָרמירען. זיי האָבען דעריבער נישט אויפגעהערט צו באָמבאַרדירען דער רעגירונג מיט פאָדערונגען און פּראָיעקטען ווי צו אָרגאַניזירען דאָס יודישע רעליגיעזע לעבען. בער יצחק בער האָט נישט גערוהט. ספּעציעל נאָך דעם ווי נאַפּאָלעאָן האָט אָנערקענט די קריסטליכע רעליגיע דורך דעם קאָנקאָרדאַט מיט דעם פּויבסט. די פּראָגרעסיווע עלעמענטען אין די קהלות האָבען געקעמפט געגען די אַלטמאָדישע פרומע מיט אַלע מיטלען. די פרומע רבנים האָבען נישט געוואָלט נאָכלאָזען פון זייערע רעכט, וועלכע האָבען מעהר נישט געשטימט מיט די ציוויל-געזעצען. דער פּוילישער משכיל זאַלקינד-הורוויץ, וועלכער איז בעריהמט געוואָרען אַלס פאַרקעמפער פון די יודישע רעכט אין פּאַריז אין די ערשטע יאָהרען פון דער רעוואָלוציע, האָט קיינמאָל נישט געוואָלט פערגעסען זיין פערניכטעטען האַס „געגען די אָרטאָדאָקסישע יודען און די צבועק׳ישע רבנים, וועלכע פערפיהרען די רעגירונגס-פאָרשטעהער און שאַדען די יודישע מאַסען נישט ווייניגער ווי די קאַפּוצינער שאַדען די קאַטוילי־קען“. אַזוי האָט ער זיך אויסגעדריקט אין זיינע אָפיציעלע בעריכטען. זיי האָבען אַזוי לאַנג געשריען און געפאָדערט ביז נאַפּאָלעאָן האָט מסכים געווען צו בעטראַכטען די פראַגע פון אַ יודישע קאָנקאָרדאַט, אָדער פון דער אָרגאַניזירונג פון יודישען לעבען.

אַ פיל שטאַרקערען איינפלוס האָט אויף איהם געהאַט די שטעלונג פון די עלזאַסער קריסטען צו דער יודען-פראַגע. די אַנטיסעמיטען פון די רהיין־לענדער האָבען נישט אויפגעהערט צו העצען די מאַסען געגען דער יודישער גלייכבערעכטיגונג און צו פערלוימדען די יודען אַלס וואָכערער, וועלכע רוינירען די פּויערים. זיי האָבען געשיקט דעלעגאַציעס צום קייזער אַליין זיך צו בעקלאָגען אויף די רויבערייען און פאַלשקייטען פון די יודען און האָבען בעאיינפלוסט די פּרעפעקטען, דאָס זיי זאָלען שיקען ראַפּאָרטען אויף ראַפּאָרטען געגען דער יודישער עקספּלואַטאַציע פון לאַנד און די איינוואוינער. זיי האָבען ספּעציעל פערמסרט די צאָהלרייכע דייטשע און פּוילישע יודען, וועלכע האָבען זיך בעזעצט אין עלזאַס במשך די רעוואָלוציע-יאָהרען.

נאַפּאָלעאָן איז געווען צופיל דורכגעדרונגען מיט דעם רעוואָלוציאָנס-גייסט, ער זאָל ערלויבען אָפּצונעהמען די יודישע רעכט, אָבער ער איז געוואָרען גענוג בעאיינפלוסט אָנצונעהמען מיטלען געגען דער „יודישער עקספּלואַטאַציע“. אין רעגירונגס-ראַט האָט ער ערקלערט, אַז „עס הענגט אַ קללה אויף די יודען איבער זייערע זינד און ער האָט ברעה אַנ׳ענדע צו מאַכען צו דער יודישער וואָכעריי און עקספּלואַטאַציע, וועלכע רואינירען צוויי שעהנע פּראָווינצען. די יודען זענען אַ נאַציע, אָבער אַ שפּל׳דיגע נאַציע, און אויסער דעם, אויב די רעגירונג וועט נישט אָננעהמען קיין מאַסרעגלען געגען שענדליכער טעטיגקייט, וועלען די איינוואוינער מאַכען אַנ׳אויפשטאַנד ווי עס איז שוין אַזוי אָפט פאָרגעקומען אין דער געשיכטע.“

פון די דאָזיגע ווערטער איז צו זעהען, ווי ווייט פון איין זייט דער סקעפּטיציזם פון די יודישע משכילים, וועלכע האָבען מעהר נישט געגלויבט אין די אייגענע כוחות און פון דער אַנדערער זייט די אַנטיסעמיטישע פאָראורטיילען און אָבערגלויבענס האָבען געווירקט אַפילו אויף נאַפּאָלעאָנען אַליין.

וויסענשאַפטליכע נאָטיצען

דער קאַמף מיט אייז.

אייז אין די הימען, אין די אייזקאַסטענס איז זיכער זעהר און זעהר אַ נוצליכע זאַך, אין די ציוויליזירטע לענדער קען מען זיך אָהן דעם גאָר נישט בעגעהען. אָבער ווען אייז פאָרמירט זיך ווינטער-צייט אויף די טייכען, אָזערעס און ימים, איז עס זעהר און זעהר אַ שעדליכע זאַך. דער שאָדען קען בעטרעפען אין די הונדערטער מיליאָנען אַ יאָהר. דער אומדירעקטער שאָדען בעשטעהט אין דעם, וואָס דער פערקעהר פון שיפען ווערט אָפּגעשטעלט אויף חדשים לאַנג. און דאָס רופט זיך אָפּ גאַנץ שווער אויפ׳ן האַנדעל. און דער דירעקטער שאָדען דריקט זיך אויס אין דעם, וואָס שיפען און בריקען ווערען צודריקט און צעבראָכען. ווען פרישער אייז האַלט זיך אין פאָרמירען אויף דער אויבערפלאַך פון אַ טייך אָדער ביי די ברעגען פון אַנ׳אָזערע, שניידט עס זיך אַריין אין די זייטען פון הילצערנע שיפען, ווי מיט מעסערס.

איבערהויפּט געפעהרליך איז דאָס אייז אָנהויב פריהלינג. שטיקער אייז, מאַנכעס מאָל פון טויזענטער טאָן, שטראָמען אַראָפּ מיט׳ן טייך, אָדער ווערען פון די ווינטען געטריבען איבער אָזערעס און ימים, און זיי צוברעכען און צושמעטערען אַלץ, וואָס זיי בעגעגענען אויפ׳ן וועג.

געפעהרליך איז אויך, ווען די מאַסע אייז וואָס האָט זיך אין פערלויף פון לאַנגען ווינטער אָנגעקליבען אויף די טייכען, הויבט אָן צו שמעלצען פריהלינגס-צייט. די טייכען ווערען דאַן איבערגעפילט מיט וואַסער, געהען אַרויס פון די ברעגעס און פערורזאַכען גרויסע פערפלייצונגען.

געפעהרליך זענען אויך די אייז-בערג, וואָס שווימען איבער דעם אַטלאַנטישען אָקעאַן, זיי רייסען זיך אָפּ ערגעץ אין די ווייטע נאָרדליכע לענדער, און געשטופּט פון ווינטען או ים-שטראָמען, טראָגען זיי זיך לאַנגזאַם איבער דעם אָפענעם ים אַלץ ווייטער און ווייטער צו זיך צו. שיפען וואָס קורסירען צווישען אייראָפּא און אַמעריקאַ, זענען שטענדיג אין געפאַהר זיך אָנצושטויסען אָן אַזאַ אייזבאַרג, צובראָכען ווערען און זינקען. אויף אַזאַ אופן איז אין 1912 געזונקען די „טיטאַניק“ אויף איהר וועג קיין אַמעריקע. איבער 15 הונדערט מענשען האָבען דאַן זייערע לעבענס פערלאָרען.

אויף אָנצופיהרען אַ קאַמף מיט׳ן אייז ווערען פערשידענע מיטלען אָנגעווענדעט. איין מיטעל זענען די „אייז-ברעכער“. דאָס זענען אַזעלכע שיפען, וואָס ברעכען דורך אַ וועג דורך גאַנץ דיקע שיכטען פון אייז און עפענען אַ וועג פאַר פּאַסאַזשיר- און פראַכט-שיפען, וואָס געהען הינטען. די אייז-ברעכער זענען געבויט פון דיקען שטאָל. און איבערהויפּט דיק איז די שטאָל אין נאָז פון שיף. די ראַמען-מאַשינען זייערע זענען זעהר מעכטיג, און די פאָרם פון דער שיף, און איבערהויפּט איהר נאָז איז אַזאַ, אַז זי קען צודריקען פלאַסטען אייז איבער 10 פוס דיק. פון די זייטען און איבערהויפּט פון נאָז פון איינינע אייז-ברעכער שטעקען נאָר אַרויס ספּעציעלע רעהרען, דורך וועלכע שטראָמען פון הייסען דאַמף שטופּ טויך אַרויס און צושמעלצט דאָס אייז.

איינער פון מאָדערנסטע מיטלען צו פערניכטען אייז-בערג איז „טהערמיט“.

טהערמיט איז אַ דינער פּראָשעק פון צוריבענעם אַלומיניום געמישט מיט אַ פּראָשעק פון דורכגעזשאַווערטען שטאָל. ד.ה. שטאָל, וואָס איז כעמיש פעראייניגט מיט זויער-שטאָף, ווען דער טהערמיט ווערט אונטערגעצונדען אויף אַ געוויסען אופן, הויבט ער אָן ברענען און ענטוויקלען אַנ׳אויסערגעוועהנליך הויכע היץ. די היץ איז דאַ אַזוי גרויס, אַז אַלץ ווערט אונטער איהר ווירקונג מאָמענטאַל צעשמאָלצען און אַפילו פערוואַנדעלט אין אַ גאַז.

פּראָפעסאָר האָוואַרד באַרנעס פון מאָנטרעאַל, קאַנאַדע, איז געווען דער ערשטער אָנצוווענדען דעם טהערמיט צו פערניכטען גרויסע אייז-בערג. זיין מעטאָד איז אַזאַ: עטליכע אַרבייטער שווימען צו מיט אַ שיפעל צום אייז-באַרג און בויערען אין איהם אויס עטליכע לעכער, אין וועלכע זיי לעגען אַריין מעטאַלענע כלים אָנגעפילט מיט עטליכע צענדליג פונט טהערמיט. אָט די „באָמבעס“ ווערען דערנאָך אונטערגעצונדען מיט אַנ׳עלעקטרישען פונק, און דאַן הויבט זיך אָן אַ ספּעקטאַקעל, וואָס וואָלט צוגעצויגען צעהנדליגע טויזענטער מענשען, ווען דאָס וואָלט נישט פאָרגעקומען אין אַזעלכע ווייטע און אָפּגעזונדערטע ערטער.

דער טהערמיט הויבט אָן ברענען און פערוואַנדלען דאָס אייז נישט נאָר אין וואַסער, נאָר אין די גאַזען זויער-שטאָף און וואַסער-שטאָף. די צוויי גאַזען הויבען אָן ברענען מיט אַ פלאַם, וואָס הויבט זיך עטליכע צעהנדליג פוס אין דער הויך. דער פלאַם אַליין איז זעהר אַ גראַנדיעזער ספּעקטאַקעל, בפרט נאָך, וואָס ער שיסט, פייפט און קנאַקט אַזוי הויך, אַז מען קען עס הערען פאַר מיילען ווייט. דאָס שיסען קומט פאַר אין דעם קאַמף צווישען פייער און וואַסער, און דאָס קנאַקען קומט פאַר פון דעם, וואָס דאָס אייז האַלט זיך אין שפּאַלטען און ברעקלען זיך. דאָס אייז צושמעלצט זיך אין וואַסער, און דאָס וואַסער פערוואַנדעלט זיך אין דאַמף מיט אַזאַ שנעלקייט, אַז דער באַרג אייז שפּאַלט זיך און ברעכט זיך ווי פון דינאַמיט.

אין איין פאַל האָט פּראָפ. באַרנעס צוברעכען און צוברעקעלט אַ באַרג אייז 500 פוס לאַנג, 500 פוס ברייט און איבער הונדערט פוס הויך מיט דער הילף פון 90 פונט טהערמיט.

ל. ב—ן.

Dr. M. WAJNBERG
CHOROBY NERWOWE
ul. Żeromskiego 25, tel. 72-20
נעמט אָן פון 6—8 אין אָוונט.
נעמט אויך אָן אין דער לעטשניצע „Zdrowie“
Nowomiejska 3 פון 1—2 נאָכמיטאָג.

Dr. med. J. LUBICZ
ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 41-46
קראַנקהייטען פון די ביינער, געלענקען,
פערקריפּלונגען פון די פּלייצעס און גלידער.
[illegible]
[illegible] פון 5—7 אין [illegible]

גוזמאות

פערשידען זענען די וועגען פון די צדיקים, יעדער איינער האָט זיך זיין דרך ס׳י אין תורה, ס׳י אין עבודה. אַנדערע געהען מיט דעם גלייכע, אָפענעם וועג, דינען השם־יתברך מיט פשטות, פּאַקי על פּי פשט, אַנדערע דינען איהם על־פּי דרש, פערהאַן אַזעלכע אָבער וואָס דינען איהם על־פּי רמז און נאָר על־פּי סוֹד. ווער פון זיי איז גרעסער, דאָס איז שווער אָפּצוּזאָגען, ווער וויל עס דען אַריינשטעקען זיין קאָפּ צווישען צוויי הויכע בערג! און וואָס שייך זאָגען גרעסער? יעדער איינער איז גרויס אויף זיין שטייגער. טרעפט אַמאָל אַ צדיק וואָס זיצט און איז אַ נוקב־מרגליות, טוט עס לעיני כל ישראל. און פערהאַן אָבער אַנאַנדערער וואָס מוז עס טאָן בחדרי־חדרים. פערהאַן נאָר איינער וואָס מוז די טייערע פּערל נאָר בעהאַלטען אין אַ נבזה־דיג און זאָמריין אָרט. געפינען זיך צדיקים וואָס טוען איבערקעהרען קללות אויף ברכות, בעפאַלען יענעם מיט זלזולים, שלאָגען אַמאָל מיט דער ליולקע־ציבוק, טרייבען נאָר אַרויס און יאָגען נאָך מיט׳ן שטעקען. ווייסען אָבער אנשי־שלומנו וואָס אַזעלכע זאַכען בעדייטען און נעמען עס אָן באהבה, זיי האָבען אמונת־צדיקים און ווייסען, אַז דאָס אַלץ איז פון זייער טובה וועגען, כאָטש זיי ווייסען נאָך דערווייל נישט קלאָר ווי און ווען.

און דער אַפּטער פלעגט אויף זיין שטייגער בעהאַלטען זיין תורה און עבודה און פערקליידען זיי אין אַ לבוש פון גוזמאות. עס איז דאָך ידוע, ער האָט געהאַט נשמת רבה בר־בר חנא. פלעגט זיך פּשוּט בערימען מיט זאַכען וואָס זענען למעלה מן השכל, צו רעדען מיט אַ לשון נקיה, געוואוסט האָט מען אָבער, אַז די גרעסטע סודות התורה שטעקען אין זיינע דיבורים, און ווען מ׳האָט איהם געהערט, כלומרשט, אַפּרעדען שעה׳ן־לאַנג דברים־בטלים, גוזמאות און בעריהמערייען, האָט מען געוואוסט, אַז עס איז חלילה דערין נישט פערהאַן קיין איין איבעריג וואָרט, קיין אומזיסטיג אות אַפילו.

האָט אַמאָל געטראָפען און דער אַפּטער האָט געדאַרפט זיין אין מעזיבוז, איז דער רבי ר׳ בּרוך׳ל איהם אַרויס אַנטקעגען מקבל־פּנים זיין. שייך צו זאָגען אַרויס אַנטקעגען — הרב שמחל על כבודו... נאָר געטאָן ווי דער מנהג איז פון צדיקים, ווען דער אַפּטער איז שוין געווען ביים הויז, איז ער איהם אַנטקעגענגעלאָפען, מיט גרויס ליבשאַפט, געעפענט די טיר מיט אַ שלום־עליכם און אַ ברוך־הבא. דער אַפּטער האָט אָנגעהויבען צו רעדען מיט איהם געגומען דערצעהלען מעשיות און גוזמאות, וואָס זענען געווען למעלה מן השכל. האָט דער רבי ר׳ בּרוך׳ל געזאָגט:

„אַפּטער רב, אַזעלכע זאַכען דאַרף מען דער־צעהלען ביי דער ברוגים".

און האָט איהם אָנגענומען און איז געגאַנגען מיט איהם הינטער דער שטאָט. געפיהרט איהם צום בעש״ט׳ס ברוגים. דאָרט האָבען זיי זיך אַוועקגע־זעצט און, דער אַפּטער האָט ערשט רעכט גענומען דערצעהלען זיינע גוזמאות. עטליכע פון די מקורבים פון ביידע זייטען האָבען די זכיה געהאַט צו זיין דערביי, פערשטאַנען האָבען זי אָבער ווייניג־וואָס, דער רבי ר׳ בּרוך׳ל איז אָבער אַלעמאָל שטאַרק נתפעל געוואָרען און האָט אויסגעשריען: „אָוואַ, אַפּטער רב, טאַקע, טאַקע! טאַקע! הפלא־ופלא! און פאַר דעם אַוועקגעהען האָט ער געזאָגט מיט גרויס התלהבות:

„אָוואַ, ווי אַ מענש האָט אַזאַ גאָלד־וואָגשאָל אין זיין מויל, קיין איבעריג האָרעלע נישט! אָט אַזוי ווענט מען אבנים טובות ומרגליות!"

פון אומאויסשעפּליכען קוואַל

ולא נתקררה דעתו ביז ער האָט שבת ביים טיש איבערדערצעהלט די מעשיות פאַר׳ן עולם און געזאָגט:

„אויף מיין שטעקען בין איך געשטאַנען אָנגע־לעהנט און מיט גרויס דבקות געהערט די טיפע סודות, וואָס דער אַפּטער האָט מגלה געווען, ממש דברים שלא שמעתן אוזן, איך וועל אייך איבער־דערציילען עטליכע פון די מעשיות, וואָרים כאָטש איהר האָט נישט משיג זיין זייער תוך, וועט איהר זיך דאָך אָנשטעלען אויף דער גוזמא. אמונת־צדיקים האָט איהר דאָך, וועט איהר ווייסען פון ווענעם ס׳איז זיי וענען אַרויסגעקומען".

קיין תורה האָט ער יענעם שבת נישט געזאָגט, נייערט ער האָט איבערדערצעהלט. דריי פון די מעשיות, צו יעדער סעודה איינע.

פרייטאָג־צו־נאַכט האָט ער אַזוי דערצעהלט:

„דער אַפּטער, זאָל לעבען, האָט מיר דער־צעהלט, אַז די חתונה פון זיין זוהן, ר׳ יצחק מאיר זינקעווער האָט אָפּגעקאָסט אַ מטמון מיט געלד, ממש קרח׳ס אוצרות. חלות האָט מען געבאַקען ווילד־גרויסע. אויף אייער, צו שמירען די חלות פון אויבען מיט זייערע געלכלעך, האָט מען אויסגעגעבען דריי טויזענד גילדען. ער האָט זיך פערטראַכט אַ ווייל און דערנאָך געזאָגט: און מיינט איהר אפשר אַז אייער זענען דעמאָלט געווען טייער, נײן, זיי האָבען געקאָסט נאָר זעקס גראָשען אַ טוּצע. און קליין זענען זיי אויך נישט געווען. יעדעס איי איז גרויס געווען ווי דאָס איי פון אַ בת־היענה. האָב איך נישט געכאַפּט דעם סוֹד און האָב בדרך־הלצה אַ פרעג געטאָן: אפשר גאָר ווי דאָס איי פון דעם בר־יוכני? האָט ער אויפגעהויבען זיינע גרויסע ברעמען, אַ קוק געטאָן אויף מיר און געזאָגט: מעזשי־בוזשער רבי, איך בין אַ מאַרשאַליק, און אויב איך וויל זאָג איך טאַקע, ווי דאָס איי פון אַ בר־יוכני. האָב איך דעמאָלט געגומען משיג זיין דעם ענין, געזעהען ער היכן הדברים מגיעים".

שבת ביי דער סעודה האָט ווער רבי ר׳ בּרוך׳ל אַנשטאָט תורה ווידער דערצעהלט איינע פון דעם אַפּטערס גוזמאות. ער האָט זיך שטאַרק פער׳דבקה׳ט און געשוויגען אַ צייט. מ׳האָט בחוש געזעהען, אַז ער איז נאָר אין אַנדערע עולמות. פלוצ־לונג האָט ער זיך אויפגעכאַפּט און גענומען זאָגען:

„דער אַפּטער, זאָל לעבען, האָט מיר דער־צעהלט, אַז ווען ער איז געפאָהרען קיין קאַמעניעץ האָבען זיך געטוּן גאַנצע מעשים. ווען ער איז אָנגעקו־מען גאַנץ נישט ווייט פון שטאָט זענען איהם אַרויס אַנטקעגען הונדערט־טויזענד מענשען מקבל־פּנים זיין אויף די טרעפּלעך פון דער קאַרעטע פון דער רעכ־טער זייט האָבען זיך אַרויפגעכאַפּט פיר הונדערט לייט און אויף די טרעפּלעך פון דער לינקער זייט האָבען זיך אויך אַרויפגעכאַפּט פיר הונדערט לייט, יעדער איינער האָט גערעדט מיט איהם פון פיר הונדערט פערשידענע ענינים, און ער האָט אַלעמען אויסגעהערט און אָפּגעענטפערט ביז ער איז אָנ־געקומען אין שטאָט אַריין".

דער רבי ר׳ בּרוך׳ל האָט זיך ווידער פער־טיפט אין דבקות, זיין פּנים האָט אויפגעפלאַמט און זיינע אויגען האָבען אויפגעלויכטען, ער האָט געקוקט אין דער ווייטעניש און טיפעניש און געשוויגען אַ צייט. דער עולם איז געזעסען פערגאַפט. און דער רבי ר׳ בּרוך׳ל האָט ווידער אָנגעהויבען און געזאָגט:

„טיפע, טיפע סודות, פלאי־פלאים. עמוק, עמוק מי ימצאנו. אַז גוט און וואויל איז דעם וואָס איז זוכה משיג צו זיין עפּעס פון דעם אַלעם! און טאַ־קע „נפלאים מעשיך ה׳ ונפשי יודעת מאד". די

******** פון ******** ישראל אסמאַן

גאַנצע תורה הקדושה איז פול מיט סודות און וואונדער, און די גרעסטע סודות שטעקען גראָד אין די אָפענטסטע און איינפאַכסטע ערטער, אין די ראָזיגע, וואָס דאַכט זיך, אַז אפילו אַ קינד קען זיי פערשטעהן, וואָרים וואָס איז דען אונזער פערשטאַנד אויב נישט אַ חלק אלוקה ממעל, און וואָס ווידער איז דען אונזער שכל אויב נישט אַ גראָשעריג ליכטעל מיט וועלכען מיר מוזען דורכגעהן די גאַנ־צע הרי־חושך! און טאַקע ונפשי יודעת מאד, ווייסט זעהר גוט, אַז נפלאים מעשיך ה׳, אַז אַלצ־דינג איז פול מיט פלאי־פלאים, כאָטש דעם מהות פון דעם פלא קען מען נישט משיג זיין".

צו שלש־סעודות איז די דבקות געהען ממש חוץ־לדרך־הטבע. ער האָט זיך פערצויגען זעהר שפּעט. אין קלויז איז געווען שטאָק־פינסטער. אַלע יאָהר־צייט־ליכט האָבען שוין געהאַט אויסגעברענט, אַפילו דער נר־שבת איז אויסגעגאַנגען. און ווען שטערען האָבען זיך גענומען אָנצינדען אין דער הויך און ליכט האָבען זיך גענומען בעוויזען אין פענסטער אונטען, האָט דער רבי ר׳ בּרוך׳ל אַ וואונק געטאָן און מ׳האָט פערהאָנגען אַלע פענ־סטער פון קלויז און פערשטעלט, אַז קיין שום שיין זאָל נישט אַריינקומען, שטיל איז געהען דאָרט

און אַלע זענען געזעסען מיט פערהאַלטענעם אָטעם. און פלוצלונג האָט דער רבי ר׳ בּרוך׳ל גענומען זאָגען:

„דער אַפּטער, זאָל לעבען, האָט מיר אַזוי דערצעהלט:

— „אַמאָל בין איך געקומען אין אַ קליין שטעטעל אַריין גראָד ערב־יום־כפּור. מ׳האָט גע־נומען זוכען אַ האָן אויף כפּרות און מ׳האָט אין גאַנצען שטעטעל נישט געקאָנט געפינען. פלוצלונג איז אָנגעפלויגען זעהר אַ גרויסער האָן, וואָס מ׳זעהט נאָרנישט זיינס גלייכען. ער האָט זיך אָפּגעשטעלט אין מיטען מאַרק. מ׳האָט אָפּגעמאָסטען און גע־זעהען, אַז יעדער פליגעל איז פינפאונצוואַנציג איילען לאַנג. האָב איך זיי געראָטען, אַז זיי זאָלען נעהמען אַ לאַנגען שטריק און אָנבינדען איין עק ביי אַ פוס פון דעם האָן און דעם אַנדערען עק צו זעהר אַ הויכען און דיקען בוים, און מ׳זאָל אַרומדרעהען דעם האָן איבער דער גאַנצער שטאָט און ער וועט זיין אַ כפּרה פאַר דער גאַנצער שטאָט".

און ווייטער האָט דער רבי ר׳ בּרוך׳ל געשווי־גען און אַלע זענען געבליבען זיצען פערהילטע אין שווייגען און פינסטערניש, אָהן אָטעם זענען אַלע גע־זעסען, ממש פרחה נשמתם. פלוצלונג האָט דער רבי ר׳ בּרוך׳ל אָנגעהויבען צו ציטערען און האָט אויסגערופען:

„הפלא ופלא, פלאי־פלאים! און טאַקע נפלאים מעשיך ה׳... ונפשי יודעת מאד!"

דאַרף מען דערצעהלען דעם אמת וועגען פערשידענע קראַנקהייטען?

מ׳דערצעהלט פון אַ חסיד, וואָס פאָהרענדיג אהיים פון זיין רבי׳ן האָט נישט געוואָלט אָנטוּן קיין וואַרימע מלבושים, נישט געקוקט אויף דעם, וואָס אין דרויסען איז געווען שטאַרק קאַלט און ער האָט געציטערט מיט אַלע אברים, באשר דער רבי האָט געזאָגט, אַז עס וועט נישט זיין קאַלט; און אַז דער רבי האָט מבטיח געווען, מוז מען אָהן טענות, פאָלגען.

אָט די מעשה איז מיר געקומען אויפ׳ן גע־דאַנק, ווען מיינער אַ פריינד האָט מיר געגעבען איבערצולייענען אַ פּאָר אַרטיקלען פון אַ דאָקטאָר, וואָס שרייבט איבער מעדיצינישע פראַגען. אין די פּאָר דערמאָנטע אַרטיקלען מאַכט דער דאָקטאָר צו־נישט די פראַגע פון האַרץ־קראַנקהייטען, מאַכט חוזק פון פער־אַרישע מעדיצינישע אונטערזוכונגען, פון אונטערזוכען די אויי, פון דערצעהלען דעם עולם וועגען ראַק און פון נאָך אַ סך אַזוינע פּאָרזיכ־טיגקייטען. ער ברענגט אַ ראיה פון מענשען, וואָס האָבען געלעבט אַ לאַנגע צייט מיט שווערע קראַנק־הייטען און הערצ׳ן נאָך געמאַכט אַ כוסה (ווי די גוי׳אישע מידה איז) און דאָך נישט איינגעקומען קיין מיתה־משונה אויפ׳ן אָרט.

איך קוק אויף אַזאַ אופן פון בעטראַכטען מעדיצינישע פראַגען ווי אויף „דושעז־מוזיק". עס איז טאַקע נערימפעלט, אָנגעמאַכט אַ רעש, אָבער קיין אמת׳ע מוזיק איז דאָס פאָרט נישט.

איך וויל מיך דעריבער דאָ בענוצען מיט דער געלעגענהייט און אַרויסזאָגען איינע מיינונגען, וואָס ערנסטע שרייבער האָבען וועגען דעם ענין פון שרייבען איבער פּאָפּולערע מעדיצין שוין אַרויסגע־זאָגט וואָס איז אויך ענית דעתי.

עס איז נישט גענוג, וואָס וויסענשאַפטס־לייט שטודירען און פאָרשען אין זייערע קאַבינעטען, לאַ־באָראַטאָריעס און שפּיטאָלען ערנסטע קראַנקהייטען, מעטאָדען וואָס העלפען זיי פעסטצושטעלען און געפינען מיטלען ווי זיי בייצוקומען. עס איז נויטיג, אַז דער עולם זאָל בּיז אין אַ געוויסען גראַד מיט זיי בעקאַנט ווערען, כדי מענשען זאָלען צוהעלפען אָט די אַלע גוטע זאַכען דורכצופיהרען אין פּראַקטישען לעבען. מעדיצין איז אַ פּראַקטישע וויסענשאַפט. עס איז נישט בלויז קיין אַקאַדעמישע זאַך צוליב דעם טראַכטען אַליין, זי דאַרף און זאָל ברענגען נוצען דעם מענשען, צו פערלייכטערען און פערבעסערען דאָס לעבען זיינס.

עס איז גענוג צו ברענגען נאָר אַ פּאָר לעבעדיגע פאַקטען צו בעווייזען ווי וויכטיג און פרוכטבאַר דאָס בעקענען דעם עולם מיט היגיענישע און מעדיצינישע פראַגען איז דעם אַלטעגליכען לעבען.

מיט אַ פּאָר צעהנדליג יאָהרען צוריק פלעגען קליינע קינדער שטאַרבען פון זומער־שלשול, אין די טויזענדער, און היינט הערט מען דערפון כמעט נישט. דיפטעריע, מיבערקולאַז, טיפוס און אַ סך אַנדערע שווערע קראַנקהייטען, וואָס פלעגען בּוּ־שעווען כמעט ווי אַ מגפה, זענען היינט אין אַ נאָר קליינער צאָהל. עס איז אפשר אמת, אַז מ׳כאַפּט אַביסעל איבער די מאָס אין אַזוינע פאַלען, אָבער דאָס איז העכסט נאַטירליך, ווען מ׳זאָל נישט שטאַרק שרייען און פילדערען, וואָלט דער עולם נאָך לאַנג געבליבען טויב און וואָלט, נישט געקוקט דערויף וואָס די מעדיצין האָט געמאַכט געוואַלדיגע פּאָרט־שריט, נישט געהאַט די נוצען, וואָס זי האָט פאַקטיש געבראַכט. וואָס זאָל מען טוּן, אַז אונזער ציוויליזאַציע האָט טפאָרט פערמעהרט האַרץ און נירען־קראַנק־הייטען און אַנדערע משולחת׳ן? זאָל מען דען וועגען דעם שווייגען, „דאָס האַלטען בסוֹד? וועט אַזאַ מין שווייגען ברענגען די רפואה? אי דער עולם שרעקט זיך אַביסעל, איז שוין אַמאָל בעסער זיך צו שרעקען איידער נישט וויסען וואָס צו טוּן.

ד״ר מ. ק־אַרמאַי.

דער שוואַרצער וואָלף

(ראָמאַן).

(58

וולאַדעק האָט אַריינגעצויגען טיף דעם אָטעם, פּאַמעליך אַ קעהר געטוּן, און זיך געלאָזט שפּריי־זען צוריק אין שטאָט אַריין.

אומבעמערקט פאַר זיך איז ער צוריקגעקו־מען אויף די אַלייען, מיט ניסים ראַטעווענדיג זיך פון צווייאַנגטע אויטאָמאָבילען, אויף וועלכע ער האָט נישט אַכטונג געגעבען בעת׳ן געהן... 2

מיט׳ן צופאַלען פון דער נאַכט איז געוואָרען אַלץ קאַלטער און קאַלטער.

אין׳ם לייכטען רעגען־מאַנטעל האָט אָבער וולאַדעק נישט געפיהלט די קעלט.

דער שוויים איז איהם גערונען איבער׳ן פּנים און ער האָט שווער געאָטעמט.

איהם האָט זיך אויסגעוויזען, אַז די ערד האָט זיך אויסגעגליטשט פון הינטער זיינע פיס, אַז אַן אונזעהבאַרע קראַפט טראָגט איהם איבער דעם געפענטען אָפּגרונד, און עפּעס אַ פעטליע, וואָס עמיצענס אַ האַגר האָט אַרויפגעוואָרפען אויף זיין האַלז פערציהט זיך אַלץ מעהר און מעהר און ציהט איהם אינ׳ערגיץ — צו דעם אָפּגרונד פון גרויסען נסיון...

אויב זי איז איהם נישט ווערט, טאָ צו וואָס זאָל ער קעמפען?

ער האָט זיך סתם אָוועקגעשטעלט לעם׳אַ בילינען רעסטאָראַנט׳ל, און נישט איבערטראַכ־טענדיג וואָס ער טוט, איז ער אַריין אינעווייניג און אָפּגעגעסען אַוועגרגרויס.

ער האָט אַפילו גנישט געקוקט, וואָס ער עסט, און וויפיל ער צאָהלט.

ער האָט איצט געוואוסט, אַז זיין קורצער קאַמף איז געווען אַ בחנם׳דיגער.

הינטער דער איילענדיג־אויפגעשטעלטער קראַטע פון מעשים־טובים האָט שגעזונדיג געאָמערט און זיך געריסען דער „שוואַרצער וואָלף".

וולאַדעק האָט איצט געפיהלט קלאָהר אין זאַך, אַז ווען די מחיצה — דאָס שטייגעל וועט איצט נישט אויסהאַלטען, וועט ער עס שוין קיינ־מאָל, קיינמאָל נישט קענען צוריק אויפשטעלען.

מיט אַן׳איבערמענשליכער ווילענס — קראַפט האָט ער די מחיצה אויפגעשטעלט. מיט דער ליבע צו אַ פרוי האָט ער זי פערפעסטיגט.

איצט האָט איהם גאָרנישט געצוואונגען צו האַלטען די חיה אין געפענגניש — אַ חוץ סיידען דער אַכטונג צו זיך גופא.

און... צי האָט זיך דען איצט געלוינט צו טראַכטען וועגען אַכטונג צו זיך גופא?...

נישט וויסענדיג אַליין פאַרוואָס, איז וולאַדעק אַוועק אין גאַראַזש נאָך זיין אויטאָמאָביל.

קיין בעשטימטען פּלאַן האָט ער נישט געהאַט, נאָר אין דער ברוסט האָט זיך איהם געצייטיגט אַ טירישער פערלאַנג צו נעהמען נקמה אין קשיי־קאָבס׳ן, און צו געפינען איהם נאָך איידער עס וועט אָנהויבען צו טאָגען.

און דערווייל — וועט ער אַרויספאָהרען פעררייגען.

פיהרענדיג פּאַסאַזשירען האָט ער געהאַט די געלעגענהייט מעהר צו טראַכטען, איידער זיצענדיג איינזאָם אין ענגען שאָפערקעמערל.

אַלענפאַלס, צו וואָס פאַר אַ בעשלוס ער זאָל נישט קומען — האָט ער געטראַכט, — איז דאָס אויספיהרען איהם קאָן נישט געשעהן און מיטעך נאַכט.

ווינער זיבען אין אָוונד איז ער אַרויסגעפאָה־רען פון גאַראַזש אויף אַן׳אויסגעוואַשענעם רייגעם אויטאָמאָבילכעל, מיט אַן׳אויסמעסטער פון פּאַ־רענט. ווי אַ משוגענער האָט ער זיך אַרומגעיאָגט איבער די גאַסען, נישט לענגעריג קיין אַכט אויף די צייכענס פון די פּאַזשאַזשירען און די פּאָליציאַנ־טען.

די מחיצה — די קראַטע איז צושטערט גע־וואָרען, און די חיה האָט זיך געפיהלט אַרויס־געלאָזט אויף דער פריי.

עס איז אַדורך די ערשטע האַלבע שעה פון שכור׳ן שגעון, און וולאַדעק האָט זיך בעהערשט.

ער האָט זיך בעוינט, אַז ער שפּילט איצט די ראָלע פון אַ טאַקסובקע־שאָפער, און זיך גע־נומען צו דער אַרבייט.

אין משך פון דריי שעה האָט ער געמאַכט מיט פּאַסאַזשירען אַן׳ערך צעהן קורסען אין פער־שידענע עקען פון דער שטאָט, געקריגען בעצאָהלט לויט׳ן צייט־אויסמעסטער, געראַנקט פאַר׳ן טריי־געלד, און ווידער׳ געפאָהרען זוכען פּאַסאַזשירען.

איבער די העל־בעלויכטענע גאַסען, איבער די לאַנגע בעלעבטע טראָטואַרען האָט אָבער פאַר איהם געשוועבט די בלאַסע, אומטיגע געשטאַלט פון לילי רושייקאָבס.

ער האָט זי די גאַנצע צייט געזעהען פאַר די אויגען אין דעם צאַרטען, ליידענדען מעמער, ווי ער די גערעדקען זיינע זענען געווען אָנגעשטרענקט, האָט זי געזעהען צום לעצטען מאָל.

און ער האָט זיך בעמיהט צו לעזען די רעטעניש.

כדי אַריינצודרינגען אין דעם עצם סוֹד, וואָס האָט אַרומגערינגעלט דאָס מיידעל, איז ער גרייט געווען אויף דאָס עקסטע:

אויב רושייקאָבס מיט זיין שאַיקע ווען זיך איהם שטעלען אין וועג, — איז אָך־און־ווען וועט זיין צו זיי... און וואויל און גוט וועט זיין דער וואַרשעווער בעפעלקערונג.

וועגען דעם, וואָס מיט איהם גופא וואָלט דאָך געקאָנט פּאַסירען, — דאָס האָט ער נישט גע־טראַכט.

זיין ציל איז איהם געווען קלאָהר: דאָס הייסט ער האָט זיך געקליבען צו ווערען צוריק דער „שוואַר־צער וואָלף" און מאַכען דאָס פריהערדיגע לעבען...

נו, און ווייטער, וועט מען אי״ה שפּעטער זעהן!

עס ווענדט זיך, וואָס די צוקונפט וועט מיט זיך ברענגען.

עס איז געווען אַן׳ערך צוויי אַ זייגער, ווען איהם האָט אַ רוף געטוּן דער שווייצער פון גרוי־סען קאַפע צענטראַל.

ער איז צוגעפאָהרען צום טראָטואַר, און אַרונ־טערגעלאָזט דאָס פעהנרעל אויפ׳ן אויסמעסטער, וואַרטענדיג אויף די פּאַסאַזשירען, פאַר וועלכע דער שווייצאַר האָט איהם צוגערופען. 3

אין אַ מינוט שפּעטער זענען פון קאַפע אַרויס צוויי פערזאָן און זענען צוגעגאַנגען צום אויטאָ.

וולאַדעק האָט אויף זיי נישט אַ קוק געטוּן אַפילו.

זיינע געדאַנקען זענען איצט געווען פערנומען מיט דעם, וואָס ס׳איז אַלץ געלעגען אין דער פרוי אַם פערם אייזערנער קאַסע...

פלוצים האָט ער אָבער הינטער זיך דערהערט ווי מען הוסט, און ער איז אויפגעשפּרונגען, ווי אויף אַ ספּרענזשינקע.

דעם דאָזיגען הוסטעל האָט ער געהערט נאָר איין מאָל אין זיין לעבען, נאָר ער איז איהם דאָן צו שטאַרק אַריין אין זכרון, כדי ער זאָל שוין אין איהם האָבען פערגעסען.

אַרומקוקען זיך, ווער עס הוסט איז געווען אַן׳אומזיסטע טרחא:

ער האָט דאָך גוט געוואוסט, ווער דער הוסטער איז, און זיך אויך משער געווען, ווער ס׳האָט איהם אַרויסגעפיהרט פון קאַפע...

(פאָרטזעצונג קומט)

דער קונדס

הומאָר — צוזאַמענגעשטעלט — ווּן א. שאַרפּצינגעל — סאַטירע

קלאָדער, ווי דער טאָג

עס קומט דער סוף פון קאַרנאַוואַל
א סוף דערוויל איינגאַנצען :
א סוף צו וואויל-פאַרבראַכטע נעכט
אין פלירטעווען און טאַנצען...

און דאָ וועט איהר דעם תכלית זעהן
און קאָ סעקווענצען ציהען :
וו! ס'איז צום סוף פון קאַ-נאַוואַל —
סוף גנב איז — לתליה !

פּאָליטיק פון דער וואָך.

עס טומעלט זיך אין דער וועלט מיט אחינו בני ישראל. מ'וואַרפט זיך מיט אונז, מ'לאָזט אונז נישט אַריין אין ערגעץ, מ'היט זיך פאַר אונז, ווי פאַר דער גריפּע רחמנא לצלן. מ'וויל אונז נישט קענען.

3

צו דעם אַלעם זענען מיר געוואוינט אַלם קר בין ,אָבער, אַז מיט איין יודעל, אַ קליינעם, אַ האַרען מיט אַ קאָזע בערדעל זאָל מען מאַכען אַזאַ צימעס — דאָס איז זיכער נאָך קנישט געווען. 170 מיליאָן מענשען אין רוסלאַנד האָבען פאַר איהם מורא און ווילען נישט אין זיינע ד' אַמות שטעהען, כמעט אַלע מלוכות אין דער וועלט ווילען איהם נישט אַריינלאָזען. אפילו דער שוואַרצער ים, וואו דאָס יודעל איז געפאָהרען האָט זיך געוואָרפען מיט איהם. נאָר דער איינציגער טערק מאַכט זיך פאַר אַ טערק און האָט געגעבען דעם יודעל אַן אָרט וואו דעם קאָפּ אַנידערצולעגען. ישמעאל, אָבער פאָרט אַ ברודער.

די לעזער פערשטעהען ראָך, אַז מיר מיינען דאָ ר' לייבעלע טראָצקי מיט וועלכען די וועלט טומעלט איצט אַזוי, און צוריק געשמועסט האָב איך דערפון אַ שטאַרקע הנאה. זאָלען זיי ציטערען פאַר אונז די אומות העולם, זאָלען זיי ציטערען פאַר אונזער אַ מיגדעסט יודעל מיט אַ מינדעסט קאָזע בערדעל.

הלמאי האָט די וועלט אַזוי שטאַרק מורא פאַר זשאַבאָטינסקיס מיליטער, פאַר גרינבוימס רעוואָלוציעס, פאַר איינשטיינס טעאָריעס, פאַר דער יודישער אַגענץ, פאַר די יודישע פרנסות און פאַר דער יודישער פערפלייצונג.

מורא זאָלען זיי האָבען, אָבער טון וועלען מיר זיי נישט .

פון אויסלענדישען מאַרק

אימפּאָרטירטער הומאָר מיט אויסלענדישען נשל

געשעפס-לשון

קונה — דער מאַנטעל איז צו ענג.
קרעמער — שאַדט נישט, די סחורה צוציהט זיך.
קונה (מעסט אָן א צווייטען) אונ דער איז צו ברייט.
קרעמער — שאַדט נישט. ער וועט זיך פונ'ם רעגען איינציהען.
קונה (בײַם דרויסען) — אָט דער פּאַסט ערשט ריכטיג
קרעמער — בײַ מיר מוז יעדער מאַנטעל ריכטיג פּאַסען.

מאַקע צו וואָס ?

ער — איך האָב דיך ליב טײַערע
זי — מיינסטו עס אויף אַן אמת ?
ער — איך שווער דיר !
זי — ווערסטו מיט מיר חתונה האָבען ?
ער — צו וואָס ענדערען די טעמע ?

נישט אָראָפּגעפאַלען

דזשענטעלמאַן (בײַ דער טיר צום הויזירער): איך האַלט אַזוי אָנגעבאַפט און אַראָפּגעוואָרפען פון די שטיגען, ווען איך זאָל מיר ווילען אײַנשטיפען די פינגער.
הויזירער : גוט, קויפט בײַ מיר אַ פּאָר הענדשקעס...

סחורה=אויסטויש

(אַ שטיקעל פּראָסטיגער פּלאַן).

האָבען מיר געהאַט אַ פּרעסטער —
אַ'ינמאָל שוין אַ פּראָסט,
ס'האָט נישט אָטעמען, נישט דעכען
אסור זיך געלאָזט...

וואָס מיר פּאַלטענס?! וואָס מיר פּעלצען?!
וואָס מיר קויהלען-היץ ? !
צאָהן אויף צאָהן האָט נישט געטראָפען
כ'זאָג אייך — נישט קיין וויץ !

שיינע זאַכען — אַזאַ קרירה
האָט מען נישט געהאַט ;
מ'איז געגאַנגען, ווי פערגליווערט,
איינגעפרוירען, מאַט.

אַלע איברים געפרוירען,
רויט, און פאָנס, און וויים !
חוץ די הערצער, וואָס בײַ לאָדזער
זענען סיי - ווי - איין...

שוין געמיינט די וועלט עס עקט זיך,
ס'נעמט צו אַלק אַנ'עק :
אַז צו אונז עס קומען ווינטען
פון סיבירער העק...

ס'איז דאָך שוואַרק אויף וויים געשטאַנען,
אַז די קעלט אָהן שיער,
נעהמט זיך טאַקי דאָ בפירוש
פון דער טיף סיביר...

איז די זאַך מיר נישט געפאַלען
כ'האָב געטראַכט זיך דאָן,
אַז דאָס קריגען מ ר די גריסען
פון בײַ אַ-בירושאַן...

אַז די קעלט אָט די סיבירער —
האָב איך זיך געטראַכט, —
האָט אין אונזער לאָדזער באַלוט
צרות אָנגעמאַכט...

און געכלעה־רט — האָב איך בעת מעשה :
— אַי! כוואָלט נישט געשאַדט
פאַר'ן לאָדזער כלל ישראל
און אויך פאַר'ן פּרט,

אַז אויס דאָ קבאַרקייט מיר זאָלען
(בעסער-שוין וואָס פריה'ר !)
שיקען עטליכע פּרנסים
תיכף קיין סיביר !

יאָקעל בן פלעקעל.

מען שלאָגט זיך

— יודען, יודען ! אויף דער וואַך זײַט
על המשמר, יודען !
— הײַ, עת לבנות ! צײַט צו בויען !
וועט איהר זײַן צופרידען !

רײַסט מען ס'נעבעכדיגע יודעל
פון די בײדע זײַטען,
און דאָס יודעל טראַכט פערגאַפיעט :
ס'איז מלחמה-צײַטען !

וואָס איז גוט און וואָס איז שלעכט

אינטערגעהערטע שמועסען פון למד'ן.

— שלום, האָסט געהערט ,די קהלה וועט טיילען קויהלען .
— דאָס איז גוט.
— אָבער נישט אַזוי שנעל, ערשט זומער.
— דאָס איז שלעכט.
— יעדער וועט בעקומען אַ טשוויאַרטקע.
— מילא ,און דאָס איז גוט.
— אָבער בלויז מיסט.
— דאָס איז שלעכט.
— יעדער וועט בעקומען אַ צעטעל אָפּצוגעהן מען די קויהלען אויפ'ן פּלאַץ.
— דאָס איז גוט.
— אַהיימפיהר־געלר וועט אָבער קאָסטען מעהר ווי ד יקויהלען האָבען דעם ווערט.
— דאָס איז שלעכט.

* * *

— שלום ,ס'קומט צו אוניפיקאַציע אין דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע.
— דאָס איז גוט.
— ווילען אָבער דערפון נישט הערען ,נישט די לעוויטיסטען, נישט די גרינבוימיסטען, נישט די רייכיסטען און בכלל קיינער נישט.
— דאָס איז שלעכט.
— האָט אָבער דער ציוניסטישער אויבערראַט בעשלאָסען אַז ס'מוז קומען צו אַ שלום.
— דאָס איז גוט .
— לאַכען זיך אַלע אויס פון בעשלוס.

— דאָס איז שלעכט.
— מאַכט מען מיטינגען ,כדי צו אַגיטירען דעם עולם פאַר פעראייניגונג.
— דאָס איז גוט.
— צוקיילט מען זיך אויף ד ימיטינגען אַזוי שטאַרק, אַז מ'ווערט קאַליקעס.
— דאָס איז שלעכט.

* * *

— שלום ,דו הערסט, כ'האָב חתונה געהאַט.
— דאָס איז גוט.
— כ'האָב אָבער אַ שוויגער.
— דאָס איז שלעכט.
— זי האָט אָבער געלר.
— דאָס איז גוט.
— זי גיט אָבער אַ גראָשען נישט.
— דאָס איז שלעכט.
— זי האָט אָבער אַ גרויס הויז.
— דאָס איז גוט.
— דאָס הויז האָט אָפּגעברענט.
— דאָס איז שלעכט.
— די שוויגער איז דערבײַ פערטשאַרעט געוואָרען.
— דאָס איז גוט.
— מ'האָט זי אָפּגעראַטעוועט.
— דאָס איז שלעכט.
זי איז אָבער געבליבען שטום.
— דאָס איז בפירוש גוט.

ספּאָרט=בעוועגונג אין לאָדז.

ס'איז איצט שטאַרק מאָדערן געוואָרען דער לויף־ספּאָרט : דער טאַטע לויפט זוכען פּרנסה, די מאַמע לויפט אויף מאַסקענבעלער ,די טאָכטער לויפט נאָך בחורים ,דער זוהן יאָגט זיך נאָך גדן, דער ראָזאָר יאָגט זיך נאָך כבוד ,דער אַרבייטס־לאָזער לויפט נאָך אַרבייט, ד״ר רייך יאָגט זיך נאָכ'ן פּרעזעס־בענקעל, די קהלה יאָגט זיך נאָך אַ פּלאַץ אויף אַ מקוה, די אָרימעלייט לויפען נאָך קויהלען, דער האָזשני יאָגט זיך נאָך זיי און לאָזט זיי נישט אַריין, די פּרנסים לויפען האַלטען זייערע רעדעס ,די נאַלעריע לויפט אויף אַ זיצונג פון דער קהלה ווי אויף אַ בײַז וואונדער.

אַלץ לויפט און יאָגט זיך,

דער ריכטיגער טייטש.

— ווייסטו יאָסעל דעם אמת'ן טייטש פון חתונה האָבען הײַנט ?
— וואָס ?
— חתונה האָבען הײַנט ,מיינט ווען דער חתן הויבט אָן קושען די כלה און די אַנדערע בחורים הערען אויף.

אויך געבראַכט.

אַ גרופּע יונגעלייט האָבען בעשלאָסען צו מאַכען אַזאַ מין הוליאַנקע : יעדער איינער זאָל עפּעס ברענגען .האָט איינער געבראַכט אַ גאַנצען וואורשט אַ צווייטער אַ היבשען קעז, אַ דריטער ניס מיט דער חבֿרה זעהר אַ קאַרגער בחור האָט געבראַכט, אַ פערטער אַ טאָרט, נאָר איינער פון בראַכט — זיין ברודער.

די ערד דרעהט זיך.

נאָך אַ מאַסקאַראַדע. זעקס פאַרטאָג. אויף עק נאַרוטאָוויטש און וסכאָדניע שטעהט אַ פאַצעט, האַלט זיך קוים אויף ד יפיס ,נעהמט אַרוים אַ שליסעל פון טאַש און וואַרט.

דער נייגירינגער פּאָליציאַנט פרעגט איהם :

— וואָס טוט איהר דאָ ?
— זעהט איהר, פאַניע פּאָליציאַנט, די ערד דרעהט זיך, דאָך, שטעה איך גרייט מיט'ן שליסעל בין אויף דעם אָרט וועט אָנקומען די טיר פון מײַן וואוינונג. ש

אַ וואונדער=זייגער.

— בערעל ! וואָס פאַר אַ מין זייגערעל האָסטו עס ?
— איך ? איך האָב אַ וואונדער־זייגער !
— וואָס הייסט אַ וואונדער־זייגער ?
— פערשטעהסט, אַלעמאָל ווען איך דערזעה אַז עס געהט נאָך, וואונדער איך זיך !

צווישען לאָדזער לעבע=יונגען.

— ווייסט מאַטעל ,לעצטע נאַכט האָב איך פערבראַכט זעהר גוט. אָבער נאָך עלף אַ זייגער נערענק איך שוין גאָרנישט וואָס עס איז פאָר־געקומען !
— איז פון וואַנען ווייסטו, אַז דו האָסט גוט פערבראַכט ?
— איך האָב געהערט ווי אַ פּאָליציאַנט האָט וועגען דעם דערצעהלט דעם ריכטער הײַנט אין דער פריה !

איך בענק נאָך די אַלטע צייטען.

— ווען פרויען האָבען געטראָגען מאַלענע זאָקען מיט הויכע שיך.
— ווען מיידלעך האָבען זיך געשעמט צו קושען אין דער אָנוועזענהייט פון פרעמדע .
— ווען בחורים האָבען געראַרפט שטאַרק אַרבייטען ,ביז זיי האָבען בעקומען אַ קוש פון אַ מיידעל.
— ווען ראָזאָר איז געווען אַ האָנאָראָווער טיטול.
— ווען אין פּוילען איז געווען אַ ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע.
— ווען אין אַ צייטונג האָט זיך בעוויזען דער נאָמען פון נח פרילוצקי.
— ווען אין די קאָאָפּעראַטיווע בענק איז געווען אַלץ אין אָרדנונג.
— ווען די מיטגלידער פון דער „אַגודה" האָבען געקענט ראַווקען.
— ווען אין לאָדזער קהלה־לאָקאַל איז געווען זאַפּנעוואַשען די פּאָרלאָגע .
— ווען אַ שדכן האָט אויסגעפיהרט שידוכים.
— ווען אַ יוד האָט געהאַט פּרנסה.
— ווען אַנ'אָרימאַן האָט בעקומען שטיצע פון אַ לאָדזער נגיד.
— ווען אַ דאָקטאָר האָט אויסגעהיילט אַ קראַנקען.

3

— ווען יודען אין לאָדז האָבען געערט יודיש.

אַגליק, וואָס ס'זענען פערהאַן טורמעס.

זיצען צוויי גנבים און שמועסען צווישען זיך.

איינער זאָגט, אַז גנבה וואָלט געווען נאָר אַ נישקשה'דיגע געשעפט, נאָר די טורמעס, די טורמעס...

זאָגט דער אַנדערער ,ווען נישט די טורמעס וואָלטען מיר צופיל קאָנקורענטען געהאַט, ווייל אַלע וואָלטען געוואָרען גנבים...

שאַ.

שפּאַס פון פאַמיליען-ווינקעל

געשטערטער שלום=בית

דער בעריהמטער אַרטיסט האָט חתונה געהאַט מיט אַ בעריהמטער אַרטיסטין. אָבער אַזוי ווי זיי זענען דאָך געווען קינסטלער, האָבען זיי זיך אפילו נאָך דער חתונה געפיהרט גאַנץ פרײַ. ער איז בעצוג צו פערקעהרען מיט אַנדערע פרויען, און זי — אין איהרע בעציהונגען מיט אַנדערע מענער. בקיצור, אַ גליקליך פאַמיליע-לעבען, ווי עס פאַסט פאַר קינסטלערישע נאַטורען.

איינמאָל אָבער איז אָט דאָס גליק צושטערט געוואָרען און עס איז געקומען דערצו, אַז דאָס פּאָרפאָלק האָט זיך געמוזט צושייזען.

— וואָס איז דען געשעהן ? — האָט אַ פרײַנד געפרעגט דעם אַרטיסט.

— גאָרנישט, — מאַכט ער — מײַן פרוי איז מיר נאָר פלוצים געוואָרען געטריי און איבערגעגעבען, ווי אַן אמת'ע צנועה.

ס'איז נאָך גוט

— מײַן געוועזענע כלה געהט אַרום און דערצעהלט אויף מיר ליגענס.

— פ'איז נאָך גוט וואָס ליגענס, וואָרום וואָס וואָלסט דו געטאָן ווען זי דערצעהלט דעם אמת וועגען דיר ?

Kino Spółdzielni
Sienkiewicza 40.

פון דינסטאג, דעם 5-טען ביז מאנטאג, דעם 11-טען פעברואר 1929 — די פרעהליכע קאמעדיע אין 10 אקטען אונטער'ן נאמען:

ראבּערט און בּערטראנד

(אדער „די צוויי גנבים")
לויט'ן בּעוואוסטען ווערק פון Raeder
אין דער הויפּט-ראָלע: — HARRY LIEDTKE

דער נעכסטער פראגראם: „דעם טייפעלס שקלאפין" אין די הויפּט-ראָלען: Paweł Wegener, Iwan Petrowicz i Alice Terry.
אנהויב פון די סעאנסען אין געוו. טעג, א חוץ שבת—3.30 נאכמ. שבת, זונטאג און יום-טוב 2 א זייגער נאכמ. אויפ'ן ערשטען סעאנס זענען אלע פרייזען פערקלענערט

קינא-טעאטער „CAPITOL"
רוג זאוואדזקא און זאכאדניא.

היינט און פאלגענדע טעג — דאס מעכטיגע מייסטערווערק, רעאליזאציע פון TURZAŃSKI, שעפער פון „צארישען קוריער"

„דער שטורם"

אין די הויפּט-ראָלען: די 2 עקראן-סטאַרען.
JOHN BARRYMORE i CAMILA HORN

דער פילם ווערט אילוסטרירט מיט א געמישטען קינסטלערישען כאר אונטער דער לייטונג פון ה' לעווויטין. סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ש. בייגעלמאן.
אכטונג! אויפ'ן ערשטען סעאנס אין געוועהנליכע טעג, שבת און זונטאג פון 12 ביז 3 נאכמ. זענען די פרייזען 50 גר. און 1 זלאטי.

קינא-טעאטער ZACHĘTA
זגערזשער 26, ביים פלאץ קאשטשעלני
פּערשטארקטער סימפאנ. ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ד. שימקעוויטש.
דער זאל איז בעהייצט.

היינט און פאלגענדע טעג
גרויסער פילם-שלאגער!

„דער פרויען=דאקטאר"

מיט דעם ליבלינג פון פּובליקום **Iwan Petrowicz**
אלס פרויען-דאקטאר און AGNES PETERSEN אלס די ציגײנערין (Możżuchin)
און **Ewelina HOLT**

דער נעכסטער פראגראם: „דער זיבּעטער הימעל".
אויפ'ן ערשטען סעאנס זענען אלע פלעצער צו 50 גר.

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאקטוירים=ספעציאליסטען
זאוואדזקא 1.
נאר פאר וועגערישע הויט=קראנקה.
און מענער=שוואכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער. קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אורא=לאגישע און נערווען-קראנקהייטען.
קווארץ=לאמפ. עלעקטרישער הייל=קאבינעט קאסמעטיק.
— טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אווענד. —
פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ.
נעמט-אן א פוי-דאקטאר נור קינדער און פרויען זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.
— בעזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען: —
וויזיט 3 זל.

ערשטקלאסיגער ווערקשטעל פון

קאלדרעס

פוכענע און אויך וואטענע, ביי
M.Złocisty
לאדז, 6 שערפּיען 34 (בענעדיקטא)
אויף לאגער א גרויסן אויסוואל פון פערטיגע קאלדרעס

טריקאטאזשען.

איך נעהם אן זעמטליכע טריקאטאזש-ארבייטען אויף לוין, ווי: רינגעל, הענקעל-פלושען, פלאטיר-ווארע. צו ערפאהרען ציידע, אלעקסאנדראווסקא 17.

לעטשניצע
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
און ערצטליך=דענטיסטישער קאבינעט
זגיערסקא 17 טעל. 16-33.

ד"ר ראקאווסקי נאז האלז, אויערן קר. 10—11 2—5 7—6
ד"ר רוזשאנער הויט און געשלעכט קר. 10—11 1—2
ד"ר גאלדשטיין- אויגען-קראנקהייטען פאלאק 1—2 7—8
ד"ר יוסטמאן נערווען קראנקהייטען 12—2 חוץ זונ.
ד"ר ראזענצווייג קינדער-קראנקהייטען 10-12 4-5
ד"ר פאפיערני פרויען און געבורטס-הילף 11-1½ 5-6
ד"ר קאנטאר כירורגישע-קראנקהייטן. 4-5 זונ. 1—2
ד"ר ווײנבערג אינ. הערץ לונגען-קר. 12—1, 6—7
ד"ר טאופעל רענטגען 10—12 4—6
א. גראדזענטשיק צאהן-ארצט 3—7
ג. ראזעס צאהן-ארצט 9—2

צאהן-טעכניקער, בעליינטונגען, קראנבען, פאמבען א.א.וו.
ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען
א רענטגען=אינסטיטוט
היילונג פון הויט קראנקהייטען פון קאפ (פארך) פיס רענטגענשטראלען, פאר בעשטראלונג און דורכלייכטונגען, קווארץ-לאמפע, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע, אלע מעגליכע אנאליזען. א קורס פאר שטעלער.
אימפונגען געגען שפרלער (שקארלאטין) פון 4—5 נאכמ.
די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג.
וויזיט אין דער שטאט.
ערצט.-קאסמעטיש. קאבינעט
פרל. מארקוס נעמט אן פון 5—7 אווענד

Dr. med.
L. Pikielny
אוראלאג
ספעציעל ארצט פאר נירן בלאזן-און הארן - קראנק.
NAWROT 8
tel. 19-90
עמפפאנגט פון 4-7 אוו.
נעמט אויך אן אין דער לעטשניצע „Zdrowie" נאוואמיעסקא 3 פון 12½ ביז 2 אזייגער נאכמ.

AKUSZERKA
MASAŻYSTKA
B. JAKUBOWICZ
זגערזשער 38, 38.
ערטיילט הילף-געבורטען פריוואט און פון דער קראנקען קאסע. כ נעמ אויך אן אינערהיים וויזיטען.

Dr.
HELLER
ספעציאליסט פאר הויט-וועגערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע.
נאווראט 2 טעל. 79 89.
נעמט אן ביז 10 פריה און 4—8 אווענד. פאר פרויען בעזונדער 4—5 נאכמיטאג
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען.

Dr. med.
W. EYCHNER
גינעקאלאג=אקושער
זגערזשער 11.
טעל 34-72
נעמט אן פון 6—8 אווענד

Dr. ADAM
GROSGLIK
Al Kościuszki 27
tel. 51-78,
הויט- און וועגערישע קראנקה. רענטגען און ליכטהייל אינסט. נעמט אן פון 4—7 אין אווענד

Dr. med.
H. Gutsztadt
ספעצ.-ארצט פאר אק שער און פרויען - קראנקהייטע
צעגעלניאנא 23
Zachodnia 62 tel. 29-52
נעמט-אן פון 4—7 אווענד
אין לעטשניצע „סאניטאס" צעגעלנ. 29 פון 6—8 אוו

קאליגראף
ל. בערמאן
(דער יונגער) וואוינט אויף זאוואדזקא 19, 1-ער שטאק, און לערנט אויס שעהן און שנעל שרייבען.

MIEJSKI KINEMATOGRAF OSWIATOWY
WodnyRynek (róg Rokicińskiej) tel. 18-26
Dojazd tramwajami 16 i 10.

Od wtorku, dn. 5 do 11 lutego 1929 r. wł.
Dla dorosłych: Dla młodzieży:
CHARLIE CH PLIN
w 9-aktowej komedji p. t.:
„CYRK"
Następny program:
„Poeta i żebrak"

אויף די ווינטער-צייט
עמפפעהלט א ק די בעקאנטע דורך איהר גאר'טהה'ד'גער געשמאקטע קאנטאבונאפאלער
כאלוועס
ראכאט-לאקום און „בוזא", זאוור אנד. זיסיגקייטען.
Z. ANGIELEWICZ,
Narutowicza 8.

---

44 וויכטיג פאר מחותנים 44
קויפט נישט קיין
מעבּעל
בעפאר איהר איבערצייגט אייך נישט אין מיין מעבעל-געשעפט
גדאנסקא (דלוגא)
44 Ch. LAZNIK, tel. 62-56 44
נאר ביי מיר קענט איהר קויפען מעבעל שיין, גוט און בילינ בעקוועם. אויך קויף איך פערשידען מעבעל, דיוואנעס, פעלצען, גייטמאשינען און צאהל די העכסטע פרייזען.
קומט און איבערצייגט אייך!

OSŁABIENIE BLEDNICE
LECZY
HEMOGEN
oryginalny tylko z firmą
KLAWE

LEK. DENTYSTA
H. OBODOWSKA
שענקעוויטשא=גאס 26, טעלעפאן 79-04.
נעמט אן פון 10—1 מיטאג און פון 3—7 אווענד.

Dr. med.
J. MANDELBAUM
Zawadzka 16a, tel. 27-52
ספעציאליסט פאר אינערליכע און נערווען - קראנקהייטען.
צוריקגעקעהרט.
נעהמט אן טעגליך פון 5 ביז 7 אווענד.

בעקאנטמאכונג.
אין מיין ערשטקל. הערן=און דאמען=פריזיער=אנשטאלט
5 פאלודניאווא 5
זענען די פרייזען פון שערען און ראזירען ערמעסיגט געווארען לויט דעם טאג. ביליגערען פרייז:

אין מענער=סאלאן:
דאזירען — — — — 40 גר.
שערען — — — — 80 גר.
שערען א יונגעל מיט מאשין 50 גר.
קאפ-וואשען — — — 50 גר.
עלעקטרישער מ סאזש 50 גר.
דער מענער-סאלאן ווערט געפירט דורך דעם געקוועזענעם מיטארבייטער פון קופקע ן ה' מאריק.

אין דאמען=סאלאן:
שערען דאמען — — — 80 גר.
אייזען און וואסער.
און ולאציע — — פון 1 זל. און
קאפ-וואשען מיט עלעקטרישען טרוקען-אפאראט — — 1 זל.
מאניקור (א חוץ פרייטאג, שבת) 70 גר
דער דאמען-סאלאן געפינט זיך אונטער דער לייטונג פון ה' דאר בערשטאדט

„SANITAS" לעטשניצע
צעגעלניאנא 29, טעל. 44-51
איז געעפענט געווארען א וועגעראלאגישע בעראטונגס=שטעל פאר וועגערישע, הויט קראנקהייטען און מענערשוואכע.
בעראטונג 3 זל.

„SANITAS" לעטשניצע
צעגעלניאנא 29, טעל. 44 51
אלע ארט ספעציאליטעטען אין דענטיסטיק. קווארץ לאמפ, רענטגען. עלעקטריזיטעט און אלע ארט אנאליזען, ליכט היילשטראהלען-קאבינעט.
בעראטונג 4 זל.

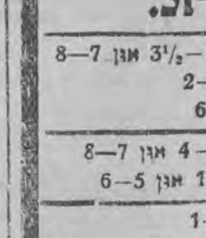

דאמען=פריזיער=סאלאן
G. WYGOCKI i St. GOSŁAWSKI
15 פאלודניאווא 15, טעל. 21-80 (איינגאנג פון טויער)
פארבען, שערען און וואסער-אנ-ולאציע לויט די נייעסטע אויסלענדישע שורנאלען. אויסגעצייכנעטע מאניקיר. דער דאמען-סאלאן געפינט זיך אונטער דער לייטונג פון ה' Stanisław
בעמערקונג: דער סאלאן איז איינגעארדענט לויט די נייעסטע היגיענישע פאדערונגען.
4144

לעטשניצע
פון דאקטוירים=ספעצ. און דענטיסטען=קאבינעט.
פעטריקאווער 62, טעל. 31-53.

אינערליכע קראנקהייטען	ד"ר ב. ראבינזאהן „ מ. וואלפסאן „ א. טענענבוים	פון 2½—3½ און 7—8 „ 12—2 „ 4—6
כירורגישע קראנקהייטען	ד"ר י. שרייבער „ א. פאכשאנסקי	פון 2½—4 און 7—8 „ 12—1 און 5—6
פרויען-קראנקהייטען און געבורטס-הילף	ד"ר ד. אלטערמאן „ מ. פעלדמאן פרוי „ ח. זעלדאוויטש-קלאטשקא „ „ גוסטאווא זאנד טענענבוים	פון 11—1 „ 5½—7½ שבת, זונט. דינסט. דאנ. 3-5 זונט. מאנט. מיט. פרייט. 3-5
קינדער-קראנקהייטען	ד"ר מ. גוטענטאג „ ל. פאמיליער	פון 12—1 „ 4—6
נערווען-קראנק.	ד"ר מ. מאשלאנקא	פון 6—7 זונטאג 1—2½
אויגען-קראנקהייטען	ד"ר י. טופאי „ ס. האלענדערסקא	פון 1—2 און 4—5 11—12, 6—8 זונט. 12—2
נאז, האלז און אויערן-קראנק.	ד"ר מ. קלאטשקא „ באל. קאן	פון 11—1 און 7—8 „ 3½—5½
הויט- און וועגערישע קראנק.	ד"ר פ. ברוין „ י. סאלאוויטשיק	פון 12½—2½ „ 6-8
ציין- און מויל-קראנקהייטען	צאהן-ארצט מ. שעווס „ מ רעזניקאווא „ ב. משודנאווסקא „ ז. קאצענבאגן	פון 9 10½ און 8—9 „ 2½—5 „ 11—1½ „ 5½—8

די לעטשניצע איז טעטיג טעגליך פון 9 פריה ביז 9 אין אווענד.
קווארץ-לאמפען און גרויסע בעשטראהלונג.
עס ווערען געמאכט אפעראציעס, בעשטראהלונגען מיט קווארץ-לאמפען עלעקטריזאציע און אנאליזען, קינסטליכע ציינער, קראנעס, גאלד-בריקען און פלאטין.
וויזיטען אין שטאדט. נאכט=דיזשור. געבורטס=הילף.

LUNA

אנהויב 4 א זייגער נאכמ., שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג, לעצטער סעאנס 10 אוו.

אויפ'ן ערשטען סעאנס פרייזען פון די פלעצער פון 1 זלאטי און.

שבת און זונטאג פון 12—3 נאכמיטאג זענען אלע פלעצער צו 50 גר. און 1 זל.

היינט און פאלגענדע טעג! ווידערהאלונג פון דער גרויסער פרעמיערע! פון איינעם פון די שענסטע מייסטערווערק פון אונזער רעפערטואר: פילם. וועלכער בעצויבערט, דערפרעהט און עמאציאנירט גרויס מייסטערווערק פון דער פראנצויזיש.ר פראדוקציע "GAUMONT"

„פאטעטישע סימפאניע"

(זאיא, דעם שייכ'ס טאכטער)

פרעכטיגער פילם־ראמאנס, וואס שפילט זיך אפ צווישען די הייסע זאמדען פון דער מדבר ווי אויך אין די פרעכטיגסטע סאלאנען פון פאריז, געשאפען אויפ'ן גרונד פון טשייקאווסקי'ס גענִיאלער סימפאניע אין די הויפטראלען:

Georges Carpentier, Henry Kraus, Olga Day i Michele Verly

פרעכטיגע מוזיק. אילוסטראציע, געשטיצט אויף דער פאטעטישער טשייקאווסקיס סימפאניע אין אויספיהרונג פון א גר. סימפאנ. א קעסטר אונטער דיר. פון ט.רידער

קינא MIMOZA

178 קילינסקי 178.

פערשטארקטער ארקעסטער

דער זאל איז גוט בעהייצט

היינט און פאלגענדע טעג ביז מאנטאג, דעם 11 פעברואר ד. י. דאס פרעכטיגסטע מייסטערווערק פון אלוועלטליכען רוהם מיט דער קעניגין פון עקראן

1) DOLORES del RIO אין דער שענער געגענווערט. דראמע א.נ.

„דאס שפיל וועגען א פרוי"

2) פרעכטיגע קאמעדיע פול מיט טעמפא א. נ.

„מיט'ן אויטא נאך גליק"

אין דער הויפט־ראלע: MADGE BELLAMY

אנהויב 5.30 נאכמ. שבת 4 א זייגער נאכמ. זונטאג 3 א זייגער נאכמ. נעכסטער פראגראם: „שמוציג געלד". נעכסטער פראגראם: שמוציג געלד".

קינא־טעאטער ביקא

פראנציסקאנסקא 31

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסע פרעמיערע! היינט און פאלגענדע טעג!

„דער 13־טער געשווארענער"

(13-ty PRZYSIĘGŁY) גרויסע געריכטס־דראמע, וואס שטעלט פאר אין רעאליסטישען ליכט דעם קאמף פון א פראקוראר מיט דער פערטיידיגונג צו איבערצייגען 12 געשווארענע ריכטער. אין די הויפטראלען:

Francis X. BUSHMAN, Anna Q. NILSSON

געקליבענער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ז. מאנדאמירסקי.

אנהויב 4.30 נאכמ. שבת, זונטאג און יום טוב פון 12—3 נאכמ. און אין געוו. טעג אויפן 1־טן סעאנס זענען די פרייזען פון די פלעצער פון 30 גר.

קינא „ERA"

פרי־הער „פלארא" זאווישא 22 (באלוט)

אנהויב פון די פארשטעלונגען 4 א זייגער נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12,30 נאכמיטאג. דער זאל איז גוט בעהייצט דורך ספעציעלע צענטראל־הייזונג. פערשטארקטער ארקעסטער.

גרעסטער פילם־שלאגער! פון דינסטאג דעם 5־טען פעברואר און פאלגענדע טעג! גרעסטער פילם־שלאגער!

ווירא מירצעווא (Wiera Mircewa)

ריהרענדע טראגעדיע אין 12 אקטען, וואס איז געשפילט געווארען מיט'ן גרעסטען ערפאלג אין פוילישען טעאטער אין ווארשא. אין די הויפטראלען פרוי פון סאוויעטישען בילדונגס־קאמיסאר

MARJA JACOBINI, ELZA TEMARY, BRIGARI MARA, ŁUNACZARSKA

נעכסטער פראגראם: „פאריזער אפאשען".

קינא־טעאטער „סירענא"

KINO TEATR „SYRENA"

ŁÓDŹ ALEKSANDROWSKA 37 TEL 49-48

פון דינסטאג, דעם 5 פעברואר און פאלגענדע טעג! גרויסע פרעמיערע! דער געפעהרליכער קאנקורענט פון Ken Meynard אין דעם אויסערגעוועהנליך סענסאציאנעלען פילם RICHARD ARLEN i MARY BRIAN

„דער טייוועל פון גאלד־גרובען"

בעארבייט לויט דער ערצעהלונג פון Dane Grey. אויסער'ן פראגראם: א פרעהליכע קאמעדיע אין 2 אקטען. נעכסטער פראגראם: „סימפאניע פון ליידענשאפטען" מיט Greta Garbo און John Gilbert אין די הויפטראלען. אנהויב פון די סעאנסען 4 א זייגער נאכמיטאג און יום־טוב 12 א זייגער בייטאג, אין געוועהנליכע טעג פון 4—5 נאכמיטאג און יום טוב פון 12 ביז 2 נאכמיטאג זענען די פרייזען פון די פלעצער פאר דערוואקסענע 60 גר און פאר קינדער 30 גר. דער זאל איז גוט בעהייצט. פערשטארקטער ארקעסטער.

ד"ר מ. קאליש

צאהנארצט

צאהן־ און מונד־קראנקהייטען, צאהן־כירורגיע. נעמט אן פון 11—2 און פון $6\frac{1}{2}$—8 אין אווענד. זונטאג פון 12—2 מיטאג.

זשעראמסקיעגא (פאנסקא) 37.

נעהמט אן אין דער לעטשניצע פאמאץ, אלעקסאנדראווסקא 1 פון 3 ביז 5 נאכמיטאג. 2807

Udzielam gruntownie

języka niemieckiego. Specjalność: **konwersacja i literatura.**

Oferty sub.: „Inteligentna" do administracji „Najer Folksblat" 4247

Dr. Z. Rakowski

ספעצ. פאר הויט־, וועגעריש. און היינטיגע קראנקה. אלעקסאנדער 9, טעלעפאן 27-31

ארדינירט פון 9—11 און פון 5—7. נעהמט אויך אן פאר דאמען, זונטאג פון 10—11 און פון 5—8

6 צווירן־מאשינען

צו 35 שפינדלען און 2 קרייץ־טרייב־מאשינען צו 42 און 46 שפינדלען, געזוכט צו פערקויפען.

אפערטען אונטער „F. E." אין אדמ. פון „נייעס פאלקסבלאט". 4250

Dr. med. NIEWIAŻSKI

ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט־קראנקה. בעהאנדלונג פון מענער־שוואכע.

אנדזשעיא 5, טעל. 59-40

נעמט אן פון 8—10 פריה און פון 5—9 אווענד. באזונדערער ווארטע־זאל פאר פרויען.

Dr. MED. J. BETTE

ספעציאל־ארצט פאר אינערליכע־און קינדער־קראנקה.

פיעטריקאווער 6, טעל. 44-95.

נעמט אן פון 8 ביז 11 און פון 4 ביז 6 אווענד.

Dr. med. B. Robinzon

אינערליכע און קינדער־קראנקהייטען.

פעטריקאווער 10, טעל. 31-86

נעהמט אן פון 8—$9\frac{1}{2}$ פריה און פון $3\frac{1}{2}$—$4\frac{1}{2}$ נאכמ.

מעכאנ. שלאסעריי און שווייסעריי

J. REDER

ŁÓDŹ, Konstantynowska 11

(Róg Zachodniej)

נעהמט אן אלערליי שלאסעריי־ארבייטען צו ביליגע פרייזען און פינקטליכע אויספיהרונג.

פריוואט־וואוינונג: גדאנסקא 20.

ווארנונג!

אזוי ווי ס'האבען זיך בעוויזען אין שטאט פערשידענע נאכגעמאכטע פעלד־בעטען, מאך איך בעקאנט דאם געעהרטע פובליקום, אז די עכט־פאטענטירטע

בעטען

זענען פערזעהען נאר מיט דער שוץ־מארקע

PALMA-PATENT

פאר וועלכע מיר זענען פעראנטווארטליך ביז 3 יאהר.

— צו בעקומען אין אלע געשעפטען. —

אויסערדעם, בעזיצען מיר שטענדיג אויף לאגער אין א גרויסען אויסוואהל ניקעל־בעטען, אמעריקאנקעס, ניקעל־קינדער־בעטען, קינדער־וועגעלעך, טיש־בעטען, קינדער־בענקעלעך, מעטער־מאס, אויף רעדלעך.

מאטראצען געבעטע, שאטקאווע און קאנאדיסקע קאזעטקעס און טאפטשאנעס

בעמ.: בעטלעך מיט ווענטלעך ווייס און ברוין 17 זל., פאלאווע בעט. 14 זל.

רעעלע בעהאנדלונג, פאבריקס־פרייזען, זעמטליכע רעפעראטורן.

הורט לאדז, פאלנאצנא 24, טעל. 31-85. דעטייל

לעכער מאשינאווע

ווערען אנגענומען אויסצונייהען צו ביליגע פרייזען

ביי ג. נארדמאן

29 צעגעלניאנא 29

Dr. med. I. WAJNBERG

CEGIELNIANA 47, tel. 26-02

אינערליכע קראנקהייטען. ספעציעל פאר לונגען־און הארץ־קראנקהייטען, בעשטראהלונגען און קינסטליכע נערוון־זאָן. אין דערהיים פון 3—5 נאכמיטאג.

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען

און דענטיסטישער קאבינעט.

בושעזשינער 11, טעלעפאן 37-63

אפען פון 9 פריה ביז 7 אווענד.

ד"ר אימיך נאז, האלז, אויערן קר.	$4\frac{1}{2}$—$3\frac{1}{2}$
ד"ר קערשנער קינדער־קראנקה.	9-11 3-$4\frac{1}{2}$
ד"ר שיפמאן אינערליכע קראנקהייטען	12—2
ד"ר לוביטש הויט און געשלעכט־קר.	$12\frac{1}{2}$—$1\frac{1}{2}$
ד"ר שמירגעלד נערווען און גמיטיגע קר.	1—2
ד"ר נאלדבלאט אויגען־קראנקה.	$12\frac{1}{2}$—$1\frac{1}{2}$
ד"ר חיים כירורגישע קראנקהייטען	2—3
ד"ר בערגמאן פרויען און געבורטס־הילף	3—4

פאניקא־מעראפיע, שפראך־שטערונגען ווי שטאמלען א.א. ווי פאקען־שטעכען, קינסטליכע בערג־זון־בעשטראהל. איינשפריצונגען, מאסאזשען, עלעקטריזאציע, אפעראצ. אויף פערלאנג ווערען וויזיטען אין שטאט. אין לאבאראטאריום ווערען אנגענומען אלע ארט אנאליזען, אויך פלעגמא און בלוט

אימפונגען געגען שקארלאטין.

ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען

א רענטגען־אינסטיטוט.

ד"ר לאזשינסקי סטאמאטאלאג

צאהן־ארצט 10—1 3—6

קינסטליכע ציין, קראנען, פלאמבען א. ש. וו.

די לעטשניצע איז אויך עפען זונטאג.

נייער פאלקסבלאט

דאָס לאָדזשער לעבען

נייער פאלקסבלאט

8 פרייטאג — כה שבט תרפ"ט

פעברואר

זון-אויפגאנג 7.07
זון-אונטערגאנג 4 34

ליכט-צינדען: 4,21

אגנב'טע אריינגעצעטעלטע? — אגנב'טע א רייזענדעריז.

האָט געוואָלט בעקומען א מעטריקע און איז אריינגעפאלען.

צוריק מיט צוויי און א האלבען יאהר איז פון פּראָווינץ קיין לאָדז געקומען א געוויסע וולאַדיסלאַוואַ וואָזשניאַק און זיך אנגעריכטעט אלס דינסט־מיידעל ביי א געוויסער פאַמיליע שלערזשיק (נאַוואָמיעסקאַ 30).

די בעלי־הבתים זענען געווען גאַנץ צופרידען פון דער דינסט און זי איז ביי זיי אָפּגעווען אַנדערטהאַלבען יאָהר; נאָכדעם האָט זי געמאָלדען די בעלי־הבתים, אַז זי פאָהרט אַ היים חתונה האָבען. די בעלי־הבתים האָבען זי אָפּגעלאָזט. זי איז אַ היים געפאָהרען און אין אַ קורצער צייט שפּעטער צוריקגעקומען און געבעטען זי צוריקנעהמען אויפ'ן פּאָסטען. אַזוי־ווי די בעלי־הבתים זענען פריהער געווען צופרידען פון איהר, האָט מען זי צוריקגענומען. זי האָט אָבער נישט לאַנג געאַרבייט און זיך געמוזט בעפרייען, ווייל זי איז געווען מעוברת. און געמוזט אַוועקפאָהרען. ערשט דאַן האָבען איהרע בעל־הבתים בעמערקט, אַז די דינסט האָט זיי סיסטעמאַטיש בע'גנב'עט. ה' שלערזשיק איז געפאָהרען קיין פּולאַווע אָפּזוכען די דינסט. ער האָט זי שוין אָבער דאָרט נישט געפונען. ער האָט זיך אָבער דערוואוסט, אַז זי האָט זיך אין פּולאַווע צוזאַמענגעטראָפען מיט אַ גאַנצער גנב'ישער באַנדע און אַרויסגעפיהרט אַ גאַנצע רייהע גנבות. ה' שלערזשיק האָט דעם ענין איבערגעגעבען דער פּאָליציי און אַ היים־געפאָהרען.

מיט אַ שטיקעל צייט שפּעטער האָט די פּאָליציי אין וואַרשאָ בעקומען אַ מעלדונג פון אַ געוויסען יצחק אַלעקסאַנדראָוויטש (גראַיעצקאַ 26), אַז עס האָט איהם בע'גנב'עט זיין דינסט — וואָזשניאַק אויף אַ גרויסער סומע געלד.

די אויספאָרשונג האָט פעסטגעשטעלט, אַז דאָס איז די זעלבע, וועלכע האָט אין לאָדז בע־גנב'עט די שלערזשיק'ס.

פון דער וואָזשניאַק איז שוין אָבער אין וואַרשאָ קיין שפור נישט געווען. זי איז אוועק קיין ראָוונע און פון ראָוונע קיין לעמבערג.

אין צוג האָט זי זיך בעקענט מיט אַ זעהר סימפּאַטישען יונגענמאַן, וואָס האָט זיך פאַר איהר פאָרגעשטעלט אַלס ווילהעלם שירלאָווסקי פון לעמבערג. זי ווידער האָט זיך אָנגעגעבען אַלס אַ וואַרשאָווער דאַמע. וואָס איז אַנטלאָפען פון איהר מאַן. דערהערט אַזאַ מעשה, האָט שירלאָווסקי זיך זעהר אינטערעסירט מיט דער יונגער פרוי, אַרויסגעוויזען פיל מיטלייד און איהר בערינט אויפ'ן וועג.

אַ ער איז אַליין אַ בעוואוסטער גנב אין לעמבערג. האָט ער איהר, פערשטעהט זיך, קיין וואָרט נישט דער־עהלט. דערוויסענדיג זיך, אַז זי פיהרט מיט זיך אַ סך געלד און צירונג. האָט ער איהר פאָרגעלעגט אַ וואוינונג ביי זיינע בעקאַנטע, אויף וואָס וואָזשניאַק איז איינגעגאַנגען.

אין לעמבערג האָט שירלאָווסקי זי איינגעאָררענט אין אַ בעקאָנטער גנב'ישער מלינה. עס איז איבעריג צו זאָגען, אַז זי האָט נישט געוואוסט, וואו און ביי וועלכע מענשען זי וואוינט. פערקעהרט, זי האָט זיך בעפריינדעט מיט איהר סימפּאַטישען און ליבעהווירדיגען בעקאַנטען און האָט אָנגעהויבען מיט איהם איינמיר צו פערברענגען. לויט זיין עצה האָט זי דאָס גאַנצע צירונג פערקויפט אַ לעמבערגער יובילער.

דאָס גוטע לעבען האָט אָבער נעדויערט גאַנץ קורץ. די וואָזשניאַק האָט זיך געכאַפּט, אַז שירלאָווסקי מיינט נישט אַזוי וויט זי, ווי איהר געלד. אין אַ שעהנעם פריהמאָרגען האָט זי זיך אויפגעהויבען און איז אַוועק קיין טאַרנאָפּאָל. און נאָכדעם אין דעם קליינעם גאַליציאַנער שטעטעל קאַמיאָנקאַ סטרומילאָוויטש, וואו זי האָט זיך בעזעצט אין גאָלדבערג'ס האָטעל אויף דער לעגיאָנען נאָמען.

אין דעם שטעטעל האָט זי זיך געשפּירט זעהר פריי און זי האָט דאָרט געלעבט אַ גוטען טאָג, דערצעהלענדיג, אַז זי קומט איצט פון רוסלאַנד.

עס קאָן זיין, אַז די גנבה וואָלטען איהר אַראָב אונבעשטראָפט ווען נישט איין „קליינינקייט“.

אַז די וואָזשניאַק איז אַנטלאָפען מיט'ן געלד, האָט די פּאָליציי פעסטגעשטעלט, דאָס זי האָט נישט מיט זיך קיין דאָקומענטען. דעריבער איז זי אַוועק קיין לובלין, פון וואַנען זי שטאַמט, אַ טעלעגראַם אַז טאָמער וועט אַהין עמיצער קומען נאָך אַ מעטריקע אויפ'ן נאָמען פון וולאַדיסלאַוואַ וואָזשניאַק, זאָל מען דעם פערשוין פערהאַלטען.

די טעג איז פון קאַמיאָנקאַ סטרומילאָוואַ נעקומען אַ טעלעגראַמע צו דער פּאַראַפיע אין לובלין, אַז מ'זאָל אין דעם שטעטעל תיכף אַרויסשיקען אַ מעטריקע אויפ'ן נאָמען פון וולאַדיסלאַוואַ וואָזשניאַק. דערביי איז אָנגעגעבען געוואָרען איהר גענויער אַדרעס.

דער אינהאַלט פון דער דעפּעשע איז געמאָלדען געוואָרען דער וואַרשאָווער פּאָליציי און נאָך דעם זעלבען טאָג איז אַ פּאָליציי־אַגענט אָבגעפאָהרען אין קאַמיאַנקאַ און אַרעסטירט די גנב'עטע.

„ל'אורבען“.

אונטערליגט דער פוילישער געזעצגעבונג.

אין פוילען זענען פערהאַן פיל בעזיצער פון די פערזיכערונגס־פּאָליסען „ל'אורבען“.

איצט איז אין אַ פראַנצויזישען געריכט פאָרגעקומען אַ פּראָצעס נעגען דער געזעלשאַפט.

דאָס פראַנצויזישע געריכט האָט אַרויסגעגעבען אַן אורטייל, לויט וועלכען די פראַנצויזישע פערזיכערונגס־געזעלשאַפט „ל'אורבען“ אונטערליגט דער פוילישער געזעצגעבונג. די רעגירונג האָט אָבער אַנערקענט, אַז די פוילישע וואַלאָריזאַציע־פעראָרדנונג קען נישט פערפליכטען, ווייל איינינע בעשטימונגען פונ'ם וואַלאָריזאַציע־געזעץ וואָלטען ווידערשפּראָכען דער פראַנצויזישער געזעצגעבונג.

צוליב דעם האָט דאָס געריכט די תביעה אָפּגעוואָרפען.

אַ קאָמיטעט פון דריי

וועגען אַלע בוי־ענינים.

(ז) נעכטען איז אונטערן פאָרזיץ פון פּרעזידענט ושעמיענצקי פאָרגעקומען אַן אָרדענטליכע זיצונג פון מאַגיסטראַט, אויף וועלכער ס'איז בעשלאָסען געוואָרען צו וועהלען אַ קאָמיטעט פון 3, וועלכער זאָל רעצידירען אין אַלע ענינים פון בויוועזען.

אין קאָמיטעט זענען געוועהלט געוואָרען פּרעזידענט ושעמיענצקי, וויצע־פּרעזידענט ראַפּאַלסקי און לאַווניק איזרעבסקי.

5 קאָקס-אויוועגס אויף די מערק

(מ) דער מאַגיסטראַט האָט בעשלאָסען איינצואָרדנען אין 5 פּונקטען פון לאָדז קאָקס־אויוועגס, וועלכע זאָל ריגען דער בעפעלקערונג אויף די מערק זיך אָנצוואַרמען.

די אויוועגס וועלען שטעהן: אויפ'ן באַלוטער מאַרק, פריידייטס־פּלאַץ, ריימאָנט־פּלאַץ, גרינעם מאַרק און וואָדני ריינעק.

אפעלאציע-געריכט פערגרע-סערט א שטראף.

(2) בשעתו האָט אין לאָדז פּאַסירט אַ מעגכאַציאָנעלע געשיכטע מיט אַ שילער פון דער מלוכה'־שער האַנדעלס־שולע, זענאָן מישטשאַק, וועלכער האָט געשאָסען אויף דער לעהרערין זאָפיאַ קאָטשינסקאַ דערפאַר, ווייל זי האָט דעם שילער איבערגעלאָזען אויפ'ן דריטען יאָהר אין איין קלאַס. דאָס לאָדזער קרייז־געריכט האָט, בעטראַכטענדיג דעם פּראָצעס פער'משפט מישטשאַק'ן אויף 8 חדשים טורמע. דער פּראָקוראָר איז נישט געבליבען צופרידען מיט דעם אורטייל און אַפּעלירט. נעכטען האָט דאָס וואַרשאָווער אַפּעלאַציע־געריכט בעטראַכט דעם פּראָצעס און פער'משפט מישטשאַק'ן אויף 1 יאָהר אויסבעסערונגס־הויז.

א באהן-קאטאסטראפע.

(ב) צווישען פּיעטריקאָוו און ראָספּשאַ איז צוליב אונבעוואוסטע סיבות אַראָפּ פון די שינעס אַ משא־צוג.

פון דער קאַטאַסטראָפע זענען צושמעטערט געוואָרען עטליכע לעצטע וואַגאָנען. קיין אומגליק מיט מענשען איז צום גליק נישט געשעהן.

רעגיסטראציע פון פיזישע אר-בייטלאזע אויף אונטערשטיצונגען

(מ) בעת דער רעגיסטראַציע האָבען זיך צוליב פערשידענע טעמים רעגיסטרירט זעהר וועהניג אַרבייטסלאָזע, וואָס זענען דערצו בערעכטיגט.

דער אונטערשטיצונגס־אַמט ביים מאַגיסטראַט פאָדערט דעריבער אויף אַלע אַרבייטסלאָזע, וועלכע האָבען פערלוירען דאָס רעכט אויף געזעצליכע אונטערשטיצונגען, אַז זיי זאָלען זיך וואָס שנעלער רעגיסטרירען.

די רעגיסטראַציע קומט פאָר אין 1־טע קרייז־ביוראָ אויף זשעראָמסקעגאָ 74 פאַר די, וואָס געהערען צו דער 1־טער אָפּטיילונג פון פ.או.פ.פ.

אין 2־טען קרייז־ביוראָ, ראָקיטשינסקי 12—10 פאַר די, וואָס געהערען צו דער 2־טער אָפּטיילונג פון פ.או.פ.פ.

צו דער רעגיסטראַציע אין די קרייז־ביוראָס פונ'ם אונטערשטיצונגס־אַמט אויף דרינגענדער שטיצע אין פּראָדוקטען און בעהייצונגס־מיטלען קענען זיך מעלדען אַרבייטסלאָזע, וועלכע האָבען לעגיטימאַציעס פון מלוכה'שען אַרבייטסלאָזען־אַמט (פ.או.פ.פ.) און זענען נישט בערעכטיגט צו דערהאַלטען די געזעצליכע אונטערשטיצונג, אויב זיי האָבען זיך רעגיסטרירט ביז'ן 21 יאַנואַר 1929 י. און בעזיצען נישט קיין שטענדיגע פערדינסטען

טאלאנען אויף לעבענס-מיטעל-פראדוקטען פאר ארבייטלאזע

(מ) שבת ענדיגט זיך דער טערמין פון די אַרבייטסלאָזען־רעגיסטראַציע אויפ'ן לעבענס־מיטעל אונטערשטיצונג מצד דעם מאַגיסטראַט.

דאָנערשטאָג וועט מען שוין אָנהויבען אַרויסצוגעבען טאַלאָנען אויף דער אונטערשטיצונג. די ווירטשאַפטליכע אָפּטיילונג ביים מאַגיסטראַט בעמיהט זיך שוין וועגען דער נעהעריגער צאָהל לעבענסמיטעל. די פראַגע וועגען קוילען טרעפט אָן אויף גרויסע שוועריגקייטען צוליב די איצטיגע פרעסט און מאַנגעל אין קוילען.

דער מאַגיסטראַט ערקלערט אויך, אַז קיין שום בעפעהלען פון דער וואָיעוואָדזטווע וועגען דער לעבענסמיטעל־אַקציע האָט ער נישט בעקומען.

די אַלע אַרבייטסלאָזע, וועלכע האָבען זיך נאָך נישט רעגיסטרירט דאַרפען דאָס טון היינט אָדער מאָרגען אויף זשעראָמסקאַ 74 און באַקאַטשינער 10־12.

א נייער רעגולאמין פון דער קראנקען-קאסע.

(ב) די פערוואַלטונג פון דער קראַנקען־קאַסע האָט אָנגענומען אַ נייעם רעגולאַמין פאַר די פערזיכערטע. ס'איז בעשלאָסען געוואָרען דעם נייעם רעגולאַמין אָפּצודרוקען און אַריינצוקלעבען אין די ביכלעך פון די פערזיכערטע.

ווי זעהט מען אויס מיט'ן יקרות?

(2) נעכטען איז פאָרגעקומען אַ זיצונג פון דער קאָמיסיע פעסטצושטעלען די פרייזען. ס'איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז די פרייזען פון אויסהאַלטען זענען, אין פערגלייך מיט דעצעמבער, געפאַלען אין יאַנואַר אויף 0.76 פּראָצ. פאַר דער צייט זענען ביליגער געוואָרען פּוטער, פלייש, וואורשט ראַנגען, זענען טייערער געוואָרען — קוילען, אייער און גרינגעלד. דאָס אויפהאַלט פון אַן אַרבייטער פאַמיליע, וואָס בעשטעהט פון 4 פּערזאָן בעטרעפט 7.61 זל. אַ טאָג.

די גריפע לאזט נישט אפ.

פון קראַנקען־קאַסע־דאָקטוירים דערווייסען מיר זיך, אַז, נישט קוקענדיג אויף די פרעסטיגע און זוניגע טעג, האַלט זיך די גריפּע־עפּידעמיע נאָך גאַנץ פעסט אין אונזער שטאָט. נאָך ביז איצט ווערען פערנאָטירט 45—30 ערקראַנקונגען טעגליך.

מען דאַרף אַלזאָ ווייטער זיין זעהר פאָרזיכטיג און ביים מינדעסטען פערדאַכט, אַז מען איז קראַנק — זיך לעגען אין בעט, אויסהיטען פון פערקיהלונג, וואַרעם אָנטון זיך און, די הויפּט זאַך, — די געזונדטע דאַרפען זיך אויסהיטען פון אַן'אינפעקציע (אַנשטעקונג).

דאס שטעטישע שחט-הויז פראצעסירט זיך.

(2) אין 1899 האָט דער מאַגיסטראַט אין לאָדז אַרויסגעגעבען אַ געוויסען קראַוועצקי־יעלסקי אַ קאָנצעסיע אויף צו בויען און עקספּלואַטירען אַ שחט־הויז אין לאָדז. לויט'ן פּאַראַגראַף 12 פון דער קאָנצעסיע, האָט דער מאַגיסטראַט זיך פערפליכטעט אַלע עקזיסטירענדע ביז דעמאָלט שחט־הייזער, פּריוואַטע און שטעטישע, צו פערמאַכען, און קיין אַנדערע נישט עפענען אַזוי לאַנג, ווי עס וועט דויערען די קאָנצעסיע מיט יעלסקין.

בזה אופן איז ענטשטאַנען דאָס גרויסע שחט הויז, אויף אינזשיניערסקאַ גאַס), וואָס עקזיסטירט ביז'ן היינטיגען טאָג.

דערווייל האָט מען אין 1915 פעראייניגט לאָדז מיט באַלוט און אין באַלוט האָט שוין פון לאַנג עקזיסטירט אַ שחט־הויז.

דאָס שטעטישע שחט־הויז האָט אויפ'ן גרונד פון דעם 12 פּאַראַגראַף פון איהר קאָנצעסיע, אַז קיינער קען מיט איהם נישט קאָנקורירען, געפאָדערט, אַז מען זאָל ליקווידירען דאָס באַלוטער שחט־הויז.

דער ענין האָט זיך עהערנעכטען געפונען אויף דער וואָקאַנדע פונ'ם ציווילען קרייז־געריכט אין לאָדז.

דער פאָרשטעהער פונ'ם מאַגיסטראַט, זשעלאַזאָווסקי האָט וועגען דעם ענין בייגעלעגט דעם געריכט אַ גאַנצע רייהע נייע דאָקומענטען.

דאָס געריכט האָט בעשלאָסען, כדי זיך צו בעקענען מיט די נייע פאָרגעלעגטע דאָקומענטען, אָפּצולעגען דעם פּראָצעס אויף אַן'אונבעשטימטע צייט.

יודישע אינוואלידען ארגאני-זירען זיך.

ה ארגאַניזיר־קאָמיסיע פון יודישען אינוואַלידען־פעראיין מאַכט בעקאַנט, אַז אין קורצען קומט שוין פאָר די אַלגעמיינע פערזאַמלונג אין יודישען אינוואַלידען, אַלמנות און יתומים־פעראיין, וועלכער איז לעצטענס לעגאַליזירט געוואָרען.

אַלע יודישע אינוואַלידען, אַלמנות און יתומים דאַרפען זיך אומבעדינגט רעגיסטרירען אין צייטווייליגען סעקרעטאַריאַט פון פעראיין.

עס ווערט געבעטען מיטצונעהמען, ביים רעגיסטרירען זיך, דאָקומענטען, וועלכע קענען בעשטעטיגען זייער רעכט צו געהערען אין אַן'אינוואַלידען־פעראיין.

רעגיסטרירען קען מען זיך אין סעקרעטאַריאַט פון דער ציוניסטישער אַרבייטספּאַרטיי „התאחדות“, שענקעוויטשאַ 5־3, יעדען טאָג, אויסער פרייטאָג, פון 6—8 אָוונט.

א גרויסע גנבה.

(ב) אין דער וואוינונג פון סאַמועל ווינטער אויף פּיעטריקאָווער 55 האָבען זיך נעכטען אַריינגעכאַפּט גנבים און אַרויסגעגנב'עט פאַר 7 טויזענד זל. וועקסלען און פאַר 5000 זל. קליידונג און אַנדערע זאַכען. די פּאָליציי פיהרט אַן'אויספאָרשונג.

„אַרטיסט“
זאַכאָדניאַ 43

יודישער קאַמער־טעאַטער
ליימונג: מ. בראָדערזאָן.

היינט, פרייטאָג — 2 פאָרשטעלונגען:

אָנהויב 7.45 (פּאָפּולערע פרייזען) און 10 אָוונט

שבת - נור 1 פאָרשטעלונג אָנהויב 4 נאָכמ. (פרייזען פון 75 גר. ביז 3 זל.

שבת אָוונט ווערט נ י ש ט געשפּילט.

דער פּראַכטפולער 5. קאַרנאַוואַל־פּראָגראַם

א.נ. „מאַסקאַראַד“

1) איבערטור. 2) דער דייטש. 3) כשוף. 4) שאלות און תשובות. 5) דער וואַלד גזלן 6) אַ מויד אַ צימעס. 7) אַ קרבן פון קאַרנאַוואַל. 9) דער ווייסער מאַסקאַראַד.

טעקסטען פון שלום עליכם, מ. בראָדערזאָן און י. אַבערזשאַנעק. :—: מוזיק־קאָמפּ.: דוד בייגעלמאַן. קאָנפ.: י. ריינגלאַס. קאַסט.דעקאָר.: ד. מאַטוס און ש. בלום. ליכט־עפעקטען: י. יעראָזאַלימסקי.

די קאַסע איז אָפען טעגליך פון 6 אָוו., שבת פון 1,30 ביז 5 נאָכמ. און פון 7 אָוונט.

לייב יפה פערלאָזט היינט לאָדז

נאָך אַ דריי־טאָגיגען אויפענטהאַלט פערלאָזט אונזער שטאָט היינט פריה דער חשוב'ער גאַסט ריכטער לייב יפה.

די זאַמעל־אַרבייט לטובת דעם „קרן־היסוד“ וועלכע האָט בעקומען אין די לעצטע טעג אַ בעזונדערען אויפשוואונג, צוליב'ן בעזוך פון ה' יפה, ווערט ענערגיש ווייטער פאָרטגעזעצט. אין דער אַרבייט בעטיילינען זיך די אָנגעזעהענסטע יודישע עסקנים פון דער שטאָט.

ער האָט עס געמאכט בעסער, הנם מ'גיט איהם אַ צאַ אויסבעסערן

(2) דער הויזווירט פון אַל. 1. מאַי 88 שובערט האָט כסדר אַנאָנסירט אין די צייטונגען, אַז ווער ס'וועט איהם בארגען 2000 זלאָטים וועט ער אָפּגעבען גאַנץ אומזיסט אַ צימער און אַ קיך, אויף די ראָזינע אַנאָנסען האָבען זיך געמאָלדען עטליכע מענשען, וועלכע האָבען איינגעצאָהלט שובערט'ן צו 2000 זלאָטים, אָבער קיין וואוינונג האָבען זיי נישט בעקומען, דער ענין האָט אָנגעשפּאַרט אין געריכט און שובערט איז געכטען דורכ'ן קרייז־געריכט פערמשפּט געוואָרען אויף אַנדערהאַלבען יאָהר אויסבעסערונגס־הויז.

פערמשפּט פאַר שטעלען אווידערשטאַנד פאָליצײ.

(2) סטעפאַן וואַלטשאַק, אַנדזשעאַ 7 איז נעכטען געשטאַנען פאַר'ן קרייז־געריכט בעשולדיגט אין שטעלען אַ ווידערשטאַנד דער פּאָליציי ביים ערפילען איהרע פליכטען.

דער בעשולדיגטער האָט זיך פערטיידיגט דער־מיט, וואָס ער איז בעת מעשה געווען שיכור. דאָס געריכט האָט פערמשפּט וואַלטשאַק'ן אויף 4 חדשים אַרעסט.

אנדערטהאַלבען יאָהר תפיסה פאַר פעלשען וועקסלען.

(2) אין קרייז־געריכט איז נעכטען פאָרגעקומען דער פּראָצעס געגען סטעפאַן קאַרסקי, וועלכער איז בעשולדיגט געוואָרען אין פעלשען וועקסלען אויפ'ן נאָמען פון אַ געוויסען קאַרטשינסקי, דאָס געריכט האָט פערמשפּט דעם וועקסעל־פעלשער אויף 1 און אַ האַלב יאָהר תפיסה.

די פייערלעכע ערעפענונג פון 1-טען לאָדזער יודישען שיך־קאָאָפּעראַטיוו „איינינקייט“ אַגראַראָווע 9.

שוין לאַנג האָבען די יודישע האַנדווערקער אין לאָדז, נישט איבערגעלעבט אַזאַ פייערליכען מאָמענט ווי דעם שבת, ד. 2. פעברואַר ה. י.

די האַנדווערקער־שוסטער, וועלכע זענען אַנגעשלאָסען אין האַנדווערקער־פעראיין, אַגראַראָווע 9 האָבען געשאַפען אַן אינסטיטוציע אויף קאָאָפּעראַטיווע יסודות — דעם 1. לאָדזער יוד. שוך־קאָאָפּעראַטיוו אונטער'ן נאָמען „איינינקייט“.

בײַ אַ געהויבענער שטימונג ווערט די פייערונג געעפענט דורכ'ן פּאָרזיצער פון קאָאָפּעראַטיוו ה' מאַנדלמאַן, נאָכ'ן בעהערען מיט'ן אויפשטעהען דעם אָנדענק פון דעם בעקאַנטען אַרבייטער און קולטור־טוער ח' פייניש מיכאַלעוויטש, שפּילט דער אָרקעסטער די בונדישע „שבועה“, עס בעגריסען דאַן אין נאָמען פון דער צענטראַל־פערוואַלטונג ה' בערקאָוויטש, פון דער לאָדזער אָפּטיילונג ח' גאָלדבערג, פון דער קאָאָפּעראַטיווער באַנק אויף דער אַלטשטאָט ה' מילנראָס, קולטור־קאָמיסיע ביים פעראיין, פאָרשטעהער פון אַלע פעראיינס־סעקציעס און דאַן רעדט דער סעקציע־פּאָרזיצער ה' י. בעאַטוס, וועלכער ווייזט אָן די שוועריגקייטען, וועלכע זענען געשטאַנען ביים שאַפען דעם קאָאָפּעראַטיוו.

נאָך דעם, ווי דער פּאָרזיצער פון פעראיין ח' בערקאָוויטש שניידט איבער די באַנד, וועלכע פיהרט צום אַריינגאַנג, ווערט געעפענט דער קאָאָפּעראַטיוו אין וועלכען ס'געפינען זיך ערשטקלאַסיג אויסגעאַרבייטע שיך.

דער גרויסער עולם אַנוועזענדע האָבען זיך נאָך געווײַלט ביז אין דער שפּעטער נאַכט אַריין.

מיר פון אונזער זייט בעגריסען האַרציג די דאָזיגע אינסטיטוציע, וועלכע וועט האָפענטליך, ווי נעהעריג דינען דער לאָדזער בעפעלקערונג.

א פאַרלעזונג אין פאָלקס-אוניווערזיטעט ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע.

מאָרגען, שבת, 5 נאָכמיטאָג קומט פאָר אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע די 10. פאָרלעזונג פון העברעאישען ציקל איבער די נייע העברעאישע ריכטונג. די פאָרלעזונג וועט זיין געווידמעט דעם שאַפען פון יעקב כהן. פּרעלעגענט: הי״ב ירמיהו פרענקעל.

די מאָרגנדיגע פאָרלעזונג פון ה' י. הערש־קאָוויטש אין לאָקאַל פון צענט. יוד. האַנדווערקער־פעראַבאַנד ווערט צוליב אומפאָראויסגעזעהענע סבות אָבגעלעגט.

די סיבירער פרעסט שטאַרקן זיך

ווידער האָבען זיך צו אונז אומגעקעהרט די סיבירער פרעסט.

נעכטען איז ווידערנעכטען האָט דער טערמאָמעטער זיך געוואַקעלט צווישען 16 און 25.

די פרעסט לאָזען זיך ספּעציעל פיהלען אויך צוליב דעם, וואָס עס פעהלען קויהלען, און מען פּיהרט אין די שטיבען.

עס זענען פערנאָטירט פיל פאַלען פון אָפּגעפרוירענע פינגער פון די פיס, הענט, ספּעציעל ליידט דאָס קליינוואַרג — די שול־קינדער.

לויט אַ צירקולאַר פון'ם בילדונגס־מיניסטעריום, מעגען די עלטערן ביי 20 גראַד קעלט נישט שיקען די קינדער אין שול אַריין. אין די שול־בנינים דאַרף די טעמפּעראַטור זיין נישט ווייניגער ווי 15 גראַד, אויב דער מינימום פון טעמפּעראַטור וועט צוליב עפּעס סיבות, נישט קענען דערגרייכט ווערען, דאַרפען די קינדער פון די שולען אָפּגעלאָזט ווערען אַהיים.

אומגליקס-פאַלען.

(2) אויף דער באַהנליניע ראָקאָטשין־טשאַנאָטשין איז איבערגעפאָהרען געוואָרען דורך אַ צוג דער 31-יעהריגער פראַנטשישעק אַראַמוס, שוועל־פערוואַרטער, האָט מען איהם געבראַכט מיט דער באַהן אויף קאַלישער וואָקזאַל פון וואַנען די פאָגאָטאָוויע האָט איהם אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל אויף דרעוונאָווסקא גאַס.

(2) אין דער באַר־אַנשטאַלט אויף שקאָלנאַ 11 איז די 86-יעהריגע קאַטאַזשינאַ ריק אַזוי אומגליקליך אומגעפאַלען, אַז זי האָט זיך צובראָכען דעם לינקען פוס. די פאָגאָטאָוויע האָט זי איבערגעפיהרט אין דער שטאָטישער „זביאַרניע“.

(2) אויף פּיעטריקאָווער 104 האָט אַן אויטאָ איבערגעפאָהרען די 28-יעהריגע מאַריאַ סאַרמאַ. די פאָגאָטאָוויע האָט זי אָפּגעפיהרט אַ היים.

(2) שמואל נאָסעק פון קילינסקי 16 איז געפאַלען אויף פּיעטריקאָווער 164 און צובראָכען אַ ביין. די פאָגאָטאָוויע האָט איהם ערטיילט הילף און אָפּגעפיהרט אַ היים.

די געזעלשאַפטליכע עקסקורסיע קיין ארץ-ישראל.

אין ציוניסטישען ביוראָ ווערען ווייטער אָנגענומען איינשרייבונגען (ביז זונטאָג) צו דער געזעלשאַפטליכער עקסקורסיע קיין ארץ-ישראל, וואָס ווערט אָרגאַניזירט אויף דעם קומענדיגען פריהלינג.

ווי עס איז צו זעהען, גרייטען זיך בכלל אַ סך מענשען אויך פון אונזער שטאָט צו בעזוכען היי־יאָהר ארץ-ישראל. אַ בעזונדערען אינטערעס האָט דער בעזוך אין ארץ-ישראל היינטיגען פסח צוליב דער גרויסער לאַנדעס-אויסשטעלונג, וואָס ווערט געעפענט צו דער זעלבער צייט אין תל-אביב און וואָס וועט געבען אַ געטרייע בילד פון דער ענטוויקלונג פון לאַנד אויף אַלע געביטען, פון דער אינדוסטריע, האַנדעל, לאַנדווירטשאַפט, קולטור, קונסט א.אַ.וו. אין דער אויסשטעלונג וועלען אויך אָנטיילנעהמען גרויסע פירמען פון סיריען און פון די אַרומיגע לענדער פון נאָהנטען מזרח.

א דאַנק פאַר די אָנטיילנעהמער אינ'ם מאַסקען-באַל פון די פייערלעשער.

די פערוואַלטונג און קאָמענדע פון די לאָדזער פריי־ווילליגע פייערלעשער מעלדען דערמיט, אַז די נעטאָ-אייגנקונפטען פון דעם איינגעאָרדנעטען דעם 1 פעברואַר מאַסקאַראַד מאַכט אויס 16,000 זלאָטעס.

די פערוואַלטונג דריקט אויס דעם פּובליקום, דאַמען-קאָמיטעט, דעם אָרגאַניזיר-קאָמיטעט און אַלע, וועלכע האָבען מיטגעהאָלפען דעם ערפאָלג פון דער אונטערנעהמונג אַ הערצליכען דאַנק.

* * *

אין דער קאַנצעלאַריע פון פייערלעשער-קאָמאַנדע (שיענקעוויטש 54) געפינען זיך אָפּגעזונענע מען פאָלגענדע זאַכען, וועלכע זענען פערלוירען געוואָרען בעת דעם מאַסקען-באַל:

1 פּאָר קאַלאָשען, 1 סוועטער, 1 שאַלעק, 1 פּאָר האַנדשוה, 1 פּאָר לעדערנע האַנדשוה, 1 בראַנסאָלעטקע און אַ נאָז-טיכעלע מיט געלד.

פון לומדי שעורי ערב.

מאָרגען שבת אין אָוועגד קומט פאָר אין לאָקאַל פון לומדי שעורי ערב (קילינסקי 116) אַ סיום־פייערונג. עס בעטייליגען זיך אין דער פייערונג דער קוטנער רב און צווישען אַנדערע רעדנער אויך דער בעקאַנטער רעדנער פּרנס ה' דוד צבי זילבערשטיין.

אַ פערוויילונגס-אָוועגד ביי די עלעקטראָמאָנטיאָרען.

די עלעקטראָמאָנטיאָרען־סעקציע ביי דעם פעראיין פון מעטאַל־אַרבייטער אָרדענט איין דעם 9. פעברואַר, 9 אַ זייגער אין אָוועגד, אין זאַל פון מייסטער־פעראיין זשעראָמסקאַ 74-76 אַ טאַנץ־אָוועגט מיט אַ פערשיידענאַרטיגען פּראָגראַם.

יובילעאום-אויסגאַבע פון דער חברה „מחסה לזקנים“ אין לאָדז.

די פערדינסטפולע היגע געזעלשאַפט „חברה מחסה לזקנים“ פייערט איצט דעם 10 יעהריגען יובילעאום פון איהר עקזיסטענץ. די דאָזיגע אינסטיטוציע, וועלכע ווערט אָנגעפיהרט פון דעם ריהרעוודיגען כלל-טוער, ב. א. גליקסמאַן האָט אין משך פון דער צייט זעהר פיל געלייסטעט, און האַלט אויס ביי דעם היינטיגען טאָג אַן ערך 140 זקנים און זקנות.

אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן יובילעאום איז ערשינען אונטער די רעדאַקציע פון אלי באַרוכ'ן און י. נירוואַן אַן אילוסטרירטע יובילעאום-אויסגאַבע פון דער חברה „מחסה לזקנים“.

דער זשורנאַל ענטהאַלט אַ אויספיהרליכע בעשרייבונג פון דער ענטשטעהונג פון מושב זקנים אין לאָדז, ווי אויך אַן אייננלייטונגס-אַרטיקעל פון פּרעזעס ב. א. גליקסמאַן א. נ. אַ יום-טוב פון לייסט נגען, און א רוף צו חשבון הנפש“.

נייע פערוואַלטונג פון דער תלמוד תורה „מחזיקי אמונה“

זונטאָג איז פאָרגעקומען די אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון דער ת״ת „מחזיקי אמונה. ס'איז אויסגעוועלט געוואָרען אַ נייע פערוואַלטונג: פּרעזעס — בעריש שאַרבער, וויצע-פּרעזעס — יעקיל ראָזענצווייג; סעקרעטאַר — אהרן קאַנטאָראָוויטש; קאַסירער—הירשעל באַהראַן; משה ברוך שיסלער, חיים מאיר צינציגאַטעס, בערל גרינבערג לייב וועניג און פּנחס גיגמער. קאַנדידאַטען צו דער פערוואַלטונג— שאול ברייטבאַרד, זישע דראָבנער, הירשל ברזשעזשינסקי, זעליג ווייצמאַן, נטע זיסערמאַן. רעוויזיאָנס-קאָמיסיע- חיים לעווי יהושע באַנקער, חיים לייזער הירשענקראַפט. קאַנדידאַטען צו דער רעוויזיאָנס-קאָמיסיע: זיסמאַן גאָלדמאַן און זלמן מאָשקאָוויטש.

דער באַל פון דער געזעלשאַפט צו פערשפּרייטען האַנט-אַרבייט צווישען יודישע פרויען.

די פערוואַלטונג פון דער געזעלשאַפט צו פערשפּרייטען האַנט־אַרבייט צווישען יודישע פרויען אין לאָדז, לאַדענט איין אַלע לאָדזער און לאָדזערינס אויפ'ן באַל, וועלכער דאַרף פאָרקומען דעם 16־טען פעברואַר אין פילהאַרמאָניע־זאַל, וואו מ'וועט קענען ביליג און פּראַכטפול פערברענגען די צייט.

דער באַל וועט זיין נאָך פערשידענע אַטראַקציעס און איבעראַשונגען, וועגען וועלכע מ'טאָר נאָך נישט רעדען.

עטליכע פון זיי קען מען אָבער שוין אָנרופען: לונאַ־פאַרק, קינאָ א. אַז. וו.

„דער מענש און דאָס בוך“ פון הרב יהודה לייב זלאָטניק.

דער בעקאַנטער מזרחיסטישער טוער און פּרעדיגער הרב יהודה לייב זלאָטניק, וועלכער האָט שוין פערעפענטליכט אַ רייה אינטערעסאַנטע אַרבייטען אין יודיש האָט איצט אין קאַנאַדע אַרויסגעגעבען אַ נייע בוך „קהלת“ („דער מענש און דאָס בוך“) א דער יודישער איבערזעצונג.

ד איבערזעצונג איז געמאַכט נישט געגויווערטליך, נאָר איבערגעגעבען געוואָרען פּסוק ביי פּסוק.

נאָך דער איבערזעצונג קומט אַן אָפּהאַנדלונג וועגען דעם ווערק גופא, און צום סוף פון בוך קומט אַלס ביילאַגע, יודישע איבערזעצונגען פון „קהלת“.

דאָס בוך איז פּראַכטפול אַרויסגעגעבען מיט פיל אילוסטראַציעס, וואָס האָבען אַ שייכות צו „קהלת“.

דער „אררט“ שפּילט שוין היינט.

נאָך דעם, ווי אַ רייה טעכנישע מניעות זענען דערזייטערט געוואָרען, הויבט היינט אָן דער „אררט“ ווייטער צו שפּילען.

עס ווערט בעגייט דער פּיפּטער פּראָגראַם, וואָס האָט געוואונען די אָנערקענונג פון דעם גרויסען קרייז „אררט“־פריינד און פערעהרער.

דער איצטיגער פּראָגראַם א. נ. דער „מאַס־קאַראַד“ פערמאָגט אוצרות פון הייטערקייט, פריילעכע מוזיק, זוניגע רעקלאַמאַציעס, אַנסאַמבל־טענץ כאַראַקטער־ און גראָטעסק־בילדלעך, פאָלקסטימליכען הומאָר און וויץ, און עכטער יוגענדליכער שפּילעווירינקייט.

איינינע נומער'ן קומען אין אַ נייער אַקטיאָר־רעדבעזעצונג.

פון דער לייטונג ניט מען אונז איבער, אַז אונזער יונגע און בעחנ'טע קונסט־ און קולטור־אינסטיטוציע האָט לעצטענס אַרורכגעמאַכט אַ שטאַרקע אינערליכען קריזיס, און דעריבער איז די גאַנצע וואָך נישט געשפּילט געוואָרען.

מצד דער לייטונג זענען אָבער בעצייטענס אָנגענומען געוואָרען אַלע געהעריגע מיטלען, אַז דער „אררט“ זאָל פון דעם צייטווייליגען נסיון, פון דעם קורצען קריזיס אַרויס אַ געשטאַרקטער, און אַ שטאַלצער, מיט מעהר יוגענדליכען ברען און האָפענדיגער שעפערישקייט, און מיט אַ ריי־פערען גלויבען אין דער אחריות'דיגקייט פון זיך גופא, און זיכערקייט אין די סימפּאַטיען און צוטרוי מצד דער לאָדזער ברייטער געזעלשאַפט.

היינט פרייטאָג, 2 פאָרשטעלונגען: 7,45 (פּאָפּולערע פרייזען) און 10 אין אָוונט.

מאָרגען, שבת — 1 נאָכמיטאָג־פאָרשטעלונג — 4 אַ זייגער.

אין אָוונט ווערט נישט געשפּילט, מחמת דער זאַל איז פערגונגען פאַר אַ קאַרנאַוואַל־פערוויילונג.

די פרוי אין דער יודישער ליטעראַטור. אַ פאָרלעזונג פון י. זעלקאָוויטש.

פערגאַנגענעם פרייטאָג האָט דער יונגער בעלעטריסט י. זעלקאָוויטש אין לאָקאַל פון דער געזעלשאַפט אָוועגט־קורסען (זגערזשער 17) געהאַלטען אַ פאָרלעזונג אויף דער טעמע: „די ראָל פון דער מאָדערנער פרוי אין דער יודישער ליטעראַטור“ אין זיין פאָרלעזונג האָט דער פּרעלעגענט כאַראַקטעריזירט דאָס לעבען פון דער יודישער פרוי אין די צייטען פון נאָכ'ן תלמוד ביז'ן מיטעלאַלטער, שפּעטער דאָס לעבען פון דער פרוי אין דער השכלה עפּאָכע און די ראָל פון דער יודישער פרוי אינ'ם ענטשטעהען פון רעליגיעזער ליטעראַטור אויף יודיש.

צום סוף האָט דער פּרעלעגענט זיך ברייטער אָפּגעשטעלט אויף דעם, וואָס פאַר אַן אָרט ס'פערנעהמט און דאַרף פערנעהמען די פרוי אין דער יודישער ליטעראַטור.

דער עולם, וועלכער האָט איבערפולט דעם זאַל, האָט דעם פּרעלעגענט בעדאַנקט מיט אַפּלאָדיסמענטען.

מעלדונגען.

מוצש״ק פ' תצוה 23. פעברואַר פּורים קטן אָרדענט איין „אגודת לומדי שעורי ערב ובוקר“ פּל. וואָלנאָשטשי 3 אַ גראַנדיעזען סיום פייערונג אויף מסכת שבת אין גרויסען ענגלישען זאַל פּאָסאַדשולק 2 מיט די בעטייליגונג פון הרב יצחק יהודא טרונק שליט״א מקוטנא און מיט בעטייליגונג פון הרב ישראל יוסף מראַדאשיץ, ווי אויך די גרעסטע רעדנערשאַפטען פון לאָדז צו בעטראַכטען די פּראַגע בנוגע אַלע שעורי ערב'ס אין לאָדז. 4283

אַלג. פּראָפ. לאַנדעס־פעראיין פון בעקליידונגס־אַרבייטער אין פּוילען, אָפּטיילונג לאָדז, לאַגעווניצקע 4.

אַכטונג פּאָרל־אַרבייטער!

שבת, ד. 9. ד. ח. אַ זייגער 11 פריה קומט פאָר אין לאָקאַל פון פעראיין, לאַגעווניצקע 4 אַ גרויסע פאַך־פערזאַמלונג אויפ'ן טאָג־אָרדנונג 1) לויקאַקציע אַלע דאַרפען אונבעדינגט קומען!

4293 די פאַך־קאָמיסיע.

יעטוועדע יודישע פאַמיליע מוז אַבאָנירען אויפ'ן יאָהר 1929 דעם איינציגען יודישען זשורנאַל
פאַר היגיענע און מעדיצין
„פאָלקס=געזונד“
(7-טער יאָהרגאַנג). אויסגאַבע „טאָז“-„אָזע“, רעד. ד״ר צמח שאַבאַד (ווילנע)
פּרייז: אַ יאָהר – 6 גילדען; אַ 1/2 יאָהר – 3 גילדען; אַ 1/4 יאָהר–1.50 גילדען.
אַדרעס: „פאָלקס=געזונד“, ווילנע, פּאָסט-קעסטעל 69, פּ. ק. אָ. 80.604
טיכטיגע און רייכע אַגענטען ווערען געפאָדערט איבעראַל!
אין יאָהר 1929 וועלען זיך דרוקען אַ רייה וויכטיגע אַרטיקלען וועגען פלעגע און ערציהונג פון קינדער, וועגען היגיענע פון דער פרוי, וועגען פראַגען פון געשלעכטס-לעבען א. אַ.
וויכטיגע פּרעמיעס! עצות אומזיסט! וויכטיגע פּרעמיעס!

ODEON   היינט און פאלגענדע טעג! גרויסע פרעמיערע!   WODEWIL

פערפיהרט און געגעבן

Lili Damita אלס אוואנטוריסטקע

אין משך פון איהר וואהנזיניגען געיעג דורך אייראפע.   אויסער'ן פראגראם: א פארס.

בעמערקונג: דאס בילד ווערט אילוסטרירט גלייכצייטיג אין די קינא-טעאטערס „אדעאן" און „וואדעוויל".

CORSO   צום ערשטען מאל אין לאדז!

FRED THOMSON

פרעכטיגער סענסאצ. פילם פון דער נייעסטער פראדוקציע א. ג.:

קראפט פאר דער רעכט

דראמע פון אינגעוועהנליכער שפאנונג מיט'ן אנטייל פון אינדיאנער.   אויסער'ן פראגראם: א פארס.

גאנץ לאדז וועט זייך אויף דער פרעסע-רעדוטע

א. ג. „געזעגנונג פון קארנאוואל" דעם 11. פעברואר ד. י. אוו. אין פילהארמאניע-זאל

פערשידענע איבערראשונגען. אסך אטראקציעס. רולעטקא! 2 ארקעסטע ס. פערשידענע איבערראשונגען.

אלע געסט וועהלען אויס א קעניגין פון לאדז און איהרע 4 הויף-דאמען.

סוחרים און ווירטינס

נוצט אויס די געלעגנהייט

קויפט אײן — ביי ה. שיינפינקעל פעטריקאווער 44

בעת דער וייסער וואר

צו ביליגע פרייזען א ½ שטיק לייוואנד 17 מעטער

ווידזעווער .	30.— זל.	בילגארסקע .	25.— זל.
דאמאווע .	„ 30.—	לודאווע . .	„ 19.50
90 . . .	„ 28.—	פילעזיא . .	„ 26.—
100 . . .	„ 32.—	400 . . .	„ 29.—
מאדעפאלאם	„ 33.50	1000 . .	„ 29.50
לאקען № 1	„ 6.40	600 . . .	„ 31.—
טישטיכער .	„ 8.75	1400 . .	„ 30.—
גאטקעצייג מעטער	„ 2.85	נאנסוק . . .	„ 36.—

שטעטישע לאקען שטיק 3.60, האנדטיכער 95 גר.

שציערקעס מעטער 89, א דוץ פרימא טאשענטיכער 1.90

איילט אייך דען דער פארראט איז קליין!

ביזשוטעריע קויפט איך

און צאהל דעם פולען ווערט. סאלידע טראקטירונג!

„PRECYZJA", Piotrkowska № 123 (אין הויף)

שפארט-געלד

קויפט

שירמס, שטעקענס

נור אין דער ווערקשטעל

ס. פייגענבוים, נארוטאוויטשא 19

ווייל איהר קענט דארט קויפען מיט

ווי איבעראל ביליגער 25%

אכטונג! ס'ווערן אנגענומען אלערליי רעפאראטורן

און דעקונג.

ירושנער

— און —

דאמען-שניידער-ווערקשטעל

מ. ברייטשטיין

זגערזשער 24

עס ווערען אנגענומען בעשטעלונגען פון אייגענע און אנפערטרויטע סחורות. צוגענגליכע פרייזען בעסטע בעדינגונגען.

אויף גינסטיגע בעדינגונגען!

בעטעל - בעטען, שפאציר-וועגעלעך, וואש-מאשינען, ווזשי-מאטשקעס, געבעטע מאטראצן, דראטענע, ווי אויך צו בעטען יויט מאם „Patent" וואזי ראוועריען,

קויפט זיך אמביליגסטען אין פאבריקס-לאגער

„DOBROPOL"

Łódź, Piotrkowska 73 (w podwórzu)

25% פון די פרייזען אויף גומי-פליטען

האבען מיר רעדוצירט

צו רעפערירען קאלאשען און באטען.

Pierwsza Polska Fabryka Wyrobów Gumowych

„GLOBUS"

Łódź, ul. Piotrkowska 220, tel. 7-96, 32-60.

לאדזער יוד. געגענז. הילפס פעראיין צום ארויסבארגן אהנפראצ. הלוואות

„גמילות-חסדים", לאדז, גלובנא 62.

זונטאג, דעם 24 פעברואר 1929, 2 בייטאג צום ערשטען און 5 נאכמיטאג צום צווייטען טערמין אין אונזער לאקאל גלובנא 62, קומט פאר

די יעהרליכע גענעראל-פערזאמלונג

מיט פאלגענדען טאג-ארדנונג: 1) עפענען די פערזאמלונג און וואהלען פון א פרעזידיום, 2) בעריכט פון דער פערוואלטונג פאר'ן יאהר 1928, 3) בעריכט פון דער רעוויזיאנס-קאמיסיע פאר'ן יאהר 1928, 4) בודזשעט פאר דעם יאהר 1929, 5) פרייע פארשלאגען, 6) וואהלען פון דער פערוואלטונג, קאנדידאטען און רעוויז. קאמיסיע. איהר ווערט געבעטען פינקטליך צוקומען

בעמערקונג: לויט דעם § וועלען מיטגלידער, וואס זענען שולדיג מאנאטס בייטראג, נישט צוגעלאזען ווערען צו דער פערזאמלונג. די פערוואלטונג.

ראדיא-הערער!

שפארזאמקייט מאכט מענשען רייך. גיט נישט אויס קיין געלד אויף איבעריגען לוקסוס, איהר וועט זיך איבערצייגען, אז די ביי אונז געקויפטע

ראדיא-אבנעהמער 3 לאמפיגע — 150 זל.

„ „ 4 לאמפיגע — 200.— „

זענען די בעסטע

RADIO-SPLENDID

PIOTRKOWSKA № 61 (w podwórzu), tel. 59-02 (Wł.: H. GOLDRYNG).

למען הכל יודעים!

מיט דער שארפסטער עמפערונג פראטעסטיר איך קעגען די חוצפה'דיגע הפקר-יונגען, וועלכע האבען זיך געוואגט אין נומער 28 פון „נ. פ." צו פערעפענטליכען אנאנאנס, אז איך ענטשולדיג מיך כלומרשט געגען מיין געוו. געזעלען פינקעלשטיין און זיין שותף ש. זיילער, פאר אנגעבען דעם דערמאנטען פאלשען אנאנס אין מיין נאמען וועל איך זיי צוציהען צו געריכטליכער פעראנטווארטליכקייט.

4788   ה. פרידמאן, קילינסקעגא 104.

א לעהרערין

א גוטע פעדאגאגין, ערטיילט אונטעריכט אין יודישער, פוילישער און דייטשער שפראכען. פאר ערוואקסענע - ביליגע פרייזן. לאסמאן, בזשעזשינער 15

קאסעס

פייער - פערזיכערטע און געפאנצערטע פאר ביוראס, פאבריקען און קאפעראטיוו-בענק אויף גינסטיגע בעדינגונגען געלעגנהייטליך צו פערקויפען צו ערפאהרען אין אדמינ. פו דער צייטונג.

פאטעפאנען

פליטען, וואנד-זייגערס

אויף גינסטיגע בעדינגונגען עמפפעהלט

ס. ב. זילעק

זגערזשער 10.

ACETATSEIDE

einfach und gezwirnt – roh und gefärbt

zu bekommen in der Firma:

Inż. J. BORNSTEIN i S-ka

Zawadzka No. 1   Telef. 25-38

Dr. Różaner

ספעציאליסט פאר הויט-, ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע.

היילונג מיט קווארץ-שטראהלען און דיאטערמיע

DZIELNA 9 (Narutowicza), tel. 28-98.

נעמט אן פון 8–10 און פון 5–8, פרויען פון 3–4

ווארטע זאל פאר פרויען.

כעמיש-באקטעריאלאגישע לאבאראטאריע

מאגיסטער ג. שאץ

פעטריקאווער 37, 2. שט., פראנט.

אנאליזען פון קאל, אורין, לייכען א. א. וו.

אורין-אנאליז – 4 זל.

Dr. med. A. Uryson

אינערליכע קראנקהייטען

ספעציעל מאגען, דארם און לעבער-קראנקהייטען

קאנסטאנטינער 20. טעל. 35-85

נעמט אן פון 3 ביז 5 א זייגער נאכמיטאג

Dr. A. MAZUR

ספעציאל-ארצט פאר אויערן, נאז און האלז-קראנקהייט ווי אויך שטום און שפראך-מאהלער

וואסאדניא 65, טעל. 66-01

(איינגאנג אויך דורך פיעטריקאווער 46).

וויכטיג פאר סוחרים!!!

אויסארבייטונג פון

גארדינען, קאפעס און שטארען

פון טיול, עטאמינע און פילעט צו קאנקורענץ-פרייזען

ביי י. ה. גוטערמאן לאדז

פאמארסקא 4, 2-טען הויף רעכטס פארטער.

בעמערקונג: מאשין-שטיקערינס מיט מאשינען ווערט פון זאפארט בעזאגט.

א טיכטיגער

צושניידער

פון דער קאנפעקציע-בראנזשע

ווערט פון זאפארט געזוכט ביי

ש. מעש, נאוואמיעסקא 4.

דער בעקאנטער רעכטס-קענער

י. איינפעלד

וואוינט איצט אויף פעטריקאווער 31.

שפרעכשטונדען טעגליך פון 5–8 אוו.

נעמט אויך אונטער דורכצופיהרען אין בוררים-געריכטען די שווערסטע סכסוכים געוויסענהאפט און לויט די פערפליכטענדע געזעצען.

מאשין-לעכער

ווערען אנגענומען אויסצונייען ביי

ג. גארדמאן זגעלניאנא 29

רעפארמאציע-פילען

מיט דער מארקע גייסטליכער בעקאנט פון יאהר 1602 רעגולירען דעם מאגען, שיצען פון רעוומאטיזם, לעבער-ליידען, געבען דיקקייט, אמרעטיזם, דאס קומען בלוט אין קאפף, שטילען די יסורים פון המאראידען, רייניגען דאס בלוט און ביי נוצונגען צו אבסטרוקציע — א גינסטיג דורכרייניגונגס-מיטעל.

צונעמען 1 אדער 2 פילען א נאכט.

פרייז פון א שאכטעל 1.35.

אויסגעארבייטעט פון דער אפטייק

Karczewski, Tuszyński, Warszawa, Trębacka 4

צו פערלאנגען אין די אפטייקען און סקלאדען מיט'ן „גייסטליכען" (Zakonnik).

644

יודען בעזיצער פון רוסישע פאליסן

איילט, ווייל נור ביז'ן 12-טען פעברואר ווערען אנגענומען צו רעגיסטרירען די

פעטערבורגער פאליסען ווי אויך פאליסען — „NA ŻYCIE"

ביי דעם אינספעקטאר פון פערזיכערונג

ח. קאנסקער, קאמיעננא 9 טעלעפאן 75-88

צייט איז עטליכע טעג.

ס'ווערט געברויכט קוואליפיצירטע

מאשינערס

און האנדנייערס ביי

ראפאק

זאוואדזקא 19

Dr. med.

J. PIK

Wólczańska 57,

telefon 23-77, parter

נערוועז און אינערליכע קראנקהייטען.

פסיכישע היילונג פון נעמטונג נערוועז-לעדען.

נעמט אן פון 12—1 מיטאג און פון 5—7 אוו. פאר אונערמעגליכע רעטשניצע-פרייזן

CASINO — CASINO — CASINO

היינט ווידערהאלונג פון דער גרויסער פרעמיערע!
שאמפאנער פילם פון הומאר און לעבענס פייד — די דערפאר־
העגדסטע ליבעס־פאטירונגען און פיקאנטע צווידייטיגקייטען

דער מאדערנער קאזאנאווא
(NOWOCZESNY CASANOWA)

אין דער הויפט־ראלע דער שענסטער אמאנט
— דער ליבסטער פון די דאן־זשואנ׳ען
Harry Liedtke
ווי אויך די צוויי ווידסטע עקראן־קינסטלערינס
LIA EIBENSCHUTZ i TRUSS VAN AALTEN
קארנאוואל־שמחה. צוזאמענטרעפונג פון די דערפרעהענדסטע „qui-pro-quo" רעוו׳ פון די געשיקטסטע פיגלעך און מואלטעו.

ארקעסטער אונטער דער ליטונג פון ה׳ ל. קאנטאר.
דער זאל איז בעהייצט ■ אנהויב 4³⁰ נאכמ.
שבת און זונטאג פון 12—3 נאכמ. זענען די פרייזן פון אלע פלעצער צו 50 גר. און 1 זל.

זאל פילהארמאניע באר „פראצא" — (PRACA)
דעם 16, פעבערואר ה. י. קומט פאר דער ...
גע״ז. צו פערשפייט פאך־מענמנישן צווישן יוד. פרויען אין לאדז. וואלטשאנסקא 27

CZARY

היינט און פאלגענדע טעג!!! גרויסער סאוויעטישער שלאגער!!!
נייעסטע פראדוקציע פון יאהר 1929 פון „SOWKINO"
אויסגעפיהרט דורך די ארטיסטען פון „הבימה" אונטער׳ן נאמען:

„קינדער פון דער יודישער גאס"

לויט דער בעריהמטער ערצעהלונג פון בעקאנטען יידישן שריפטשטעלער
שלום עליכם
(פערבלאנדזשעטע שטערען)

אין דער הויפט־ראלע:
ראמי שאר
און דער בעקאנטער צארישער שוישפילער
DUBRAWIN

אויפ׳ן ערשטען סעאנס זענען אלע פלעצער צו 50 גר. אנהויב 4 נאכמ., שבת און זונטאג — 12 א זייגער בייטאג.

SPLENDID

היינט, פרייטאג—פרעמיערע! לעצטער שלאגער פון כעזאן!
GRETA GARBO אין געטליכע פרוי
(BOSKA KOBIETA)

אלס פארטנער LARS HANSON אלס פארטנער
גענענווערטיגע דראמע.
ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ א. טשודנאווסקי.
אנהויב 4.30 נאכמיטאג.
שבת און זונטאג פון 12 ביז 3 א זייגער נאכמיטאג זענען די פרייזען פון אלע פלעצער 50 גר. און 1 זל.

APOLLO

היינט און פאלגענדע טעג!
HARRY LIEDTKE
אין דעם וואונדער־שעהנעם פילם א. נ.:
ראבערט און בערטראנד
גרויס בילד, וואס אילוסטרירט 2 מענשען, וועלכע האבען געוואלט געניסען פונ׳ם לעבענס־פראכט לויט דעם בעקאנטען ווערק פון Raeder
אנהויב טעגליך 4 א זייגער נאכמ.
אויסער׳ן פראגראם: א קאמעדיע אין 2 אקטען.
אנהויב טעגליך 4 א זייגער נאכמ.
נעכסטער פראגראם: גרויסער פילם־עפאפיי לויט׳ן מייסטערווערק פון ADAM MICKIEWICZ „PAN TADEUSZ"
סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ צ. קאנטאר
שבת און זונטאג 12 א זייגער, אויפן 1. סעאנס זענען די פלעצער פון 50 גר.

קינא־טעאטער „PALACE"
Piotrkowska 108.

היינט — גרויסע פרעמיערע!
דער לאנג = ערוואַרטעטער פילם!
די ווידווי פון א 16=יעהריגער
גרויסע סעקסועלע טראגעדיע, אויפ׳ן גרונד פון בערלינער פראצעס פון שילער
קראנץ — שלער
— און דער שילערין
אין דער הויפט־ראלע: GERDI GERDT
אויסער׳ן פראגראם: א שאמפאנער קאמעדיע.
אנהויב 4 א זייגער נאכמיטאג, שבת און זונטאג—12 א זייגער בייטאג.
אויפ׳ן ערשטען סעאנס זענען אלע פלעצער צו 50 גר. און 1 זל.

אנאנסען־פרייז — פאר׳ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב יו״ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפאלטען
אין טעקסט—40 „ „ „ „ —60 „ „ „ „ 4
פאר׳ן טעקסט—12 „ „ „ „ —18 „ „ „ „ 8
פאר א מילימעטער־שורה: אויסער דער שטעט 50 פראצ. טייערער. אויסל. 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. א ווארט

אבאנאמענט־פרייז: אין לאדז — 5 זל. א חודש מיט צוטראגען א היים; אויף דער פראווינץ — 6 זל. א חודש; אין אויסלאנד — 8 זל.
פאר׳ן אינהאלט און טערמינען די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פעראנטווארטליך
די אדמיניסטראציע איז אפען בייטאג און ביינאכט.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufmann.
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.